

SOME PAGES IN THE
ORIGINAL CONTAIN
FLAWS AND OTHER
DEFECTS WHICH
APPEAR ON THE FILM

Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(<http://www.thrinaina.com>)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

జయదేవ, 12th Cent.

గీతగోవిందమహాకావ్యము

రాజమండ్రి, 1936.

Record no. 51

Jayadēva, 12th Cent.

Gītagōvindamahākāvyamu

Rājamaṇḍri, 1936.

Record no. 51

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM

1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli

Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

జయదేవ, 12th Cent.

గీతగోవిందమహాకావ్యము :: ఆష్టపదులు / శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకవి
ప్రణీతము. - రాజమండ్రి : కొండపల్లి వీరవెంకయ్య, 1936.

14, (2), 96 p. ;21 cm.

Record no. 51

Jayadēva, 12th Cent.

Gītagōvindamahākāvyamu :: Āṣṭapadulu / Śrīkṛṣṇadāsa
Jayadēvakavi pranītamū. - Rājāmandri : Kondapalli Vīraveṅkayya,
1936.

14, [2], 96 p. ;21 cm.

Record no. 51

---

35 mm microfilm

Image placement: IA IB IIB

Date filming began: 16 September, 2005

గీతగోవిందము

అష్టపదులు

“సరసకవితాచాతురిధురిణి”

శ్రీకృష్ణదాస జయదేవ కవి
ప్రణీతము.

శ్రీనరాయణరాయణ బుక్ డిపో
బుక్స్‌టల్లర్స్ అండ్ పబ్లిషర్స్,
రాజమండ్రి.

శ్రీశుద్ధనిర్గుణతత్వ కందార్థములు

(తాత్పర్య సహితము)

పాఠకా !

హిందూమత మన్నివిషయములయందును వాసిఁగొంచినది. మన దేశము తత్వవేత్తలకుఁ బ్రసిద్ధిఁ జెందినదని ప్రాచీనభరిత్రలు చెప్పెడి మాట యటుంచుము. ఈనాఁ డొకఆర్షుడు పాశ్చాత్య జేషీయతత్వ వేత్తలందరి జోహారు లంగుకొనుచున్నాడు. ఆముష్మికముపనిషత్తులభావ మెరింగినవారికిఁ గరతలామలకము. ఈయుపనిషత్తులలో నుండి పిండితీసిన సారము సామాన్యజనులకు జోధపడునటుల నీతత్వములు వ్రాయఁబడి నవి. గ్రంథకర్తయగు భాగవతుల కృష్ణదాసస్వామి వేదాంతలోకమునకు బరిచితుఁడే. నీ వొకసారి దీనిని చేతపట్టితివేని యమదూతలు నీఁక కన్నెత్తి చూడరు. ఉదాహరణమున కొకతత్వము నిచ్చితిమి చూడుము.

క. చచ్చుట పుట్టుట మెలకువ

వచ్చుట గాఢపునుషుప్తి వచ్చుట యివినా

ల్గచ్చుముగ సహజ మెఱుకకు

బొచ్చెము యీయెఱుకనిల్వఁ బోదుమ యప్పా.

వెల 0—12—0

శ్యామారాయణ బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

Best copy available.

శ్రీ గీతగోవిందమహాకావ్యము

(అష్టపదులు)

శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకవి ప్రణీతము.

వతికి శ్రీనివాసరావు తెలుగు పద్యములు

(సంస్కరణకర్త)

నేదునూరి గంగాధరం.

పల్లిపాఠ

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య

శ్రీ సత్య న్నా రాయణ బుక్ డిపో,
రాజమండ్రి.

రాజమండ్రి కందుల సూర్యారావు బ్రదర్సువారి
రామమోహన ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడినది.

1936.

[వెల 0—8—0]

కాఫీరైటు]

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ కృష్ణ భగవానుఁడు.

శ్రీ పరమేశ్వరుఁడు భువన సంరక్షణార్థమై తానీ ధరాతలమున
నవతరించెదనని వేదములో చెప్పి,

శ్లో. మత్స్య కూర్మ వరాహాశ్చ । నారసింహాశ్చ వామనః
రామో రామశ్చ రామశ్చ । బౌద్ధరే కపికిరేవచః ।

అనునట్టి దశావతారములెత్తి ప్రపంచమును రక్షించెను.

శ్లో. పరిత్రాణాయ సాధూనాం । వినాశాయ చదుష్కృతాం
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ । సంధవామి యుగేయుగే ।

అని భగవద్గీతలో వచియింపబడినట్లు శ్రీహరి యుగయుగము
లందు ధర్మసంస్థాపనార్థ మవతరించి లోకముల నుద్ధరించును. కావున
శ్రీ మహావిష్ణువు శ్రీ కృష్ణ భగవానుఁడుగా భూలోకమున నవతరించి,
దేవకీవసుదేవుల చెఱబాప దుర్మార్గులను గూర్చి భక్తులకోరికలు దీర్చి,
లోకమునకు అమూల్యములగు యువదేశములను భగవద్గీతయను మహా
గ్రంథముద్వారా బోధించెను. భగవద్గీతలో ఇట్లు వదేశించెను.

శ్లో॥ పితాహ మస్య జగతో । మాతాదాతాపితామహః

వేద్యం పవిత్రమోంకార । ఋగ్సామయజురేవచ॥

ఈజగత్తునకు నేనే తండ్రిని; తల్లిని; ప్రయోజన ప్రదాతను;
తాతను; తెలియఁదగినవస్తువును; పరమ పామనమైన పదార్థమను;
ఓంకారమను; చతుర్వేదంబులును నేనే యగుచున్నాను.

శ్లో॥ బ్రహ్మణ్యాదాయ కర్మాణి । సంగంత్యక్వాకరోతియః
లిప్యతేన సపాపేన । పద్మవత్రమివాంభసా॥

ఎవఁడు నమస్త కర్మలను పరమాత్మయందు విషయంబు చేసి
సర్వసంగ పరిత్యాగ మొనరించి, పరాధీనునివలె ప్రకాశించునో,
యట్టి పురుషుండు పద్మవత్రమునకు గల్గిన సంబంధమువలె పాప
పంకంబుచేత నిర్ణేపు డగుచున్నాడు.

అని యువదేశించెను. అట్టి భగవానుని లీలామానుష చర్య
లను గుర్తింపనేరక, కొందరు యవి నీతికరమగు కార్యముల కొడ
బడిమీసత్తయగు రాధను కూడెనని పల్కుదురు. అస్కలిత బ్రహ్మ
చారి జరిపిన చర్యలన్నియు నాతని లీలలుగాని క్రియలు గావని
గ్రహింపవలయును.

రాధా వృత్తాంతము.

శ్రీ మద్వైకుంఠపురంబున నొకనాఁడు పరంధాముఁడు యంత
రంగ భక్తులతో వినోదముల దేలుచుండగా ఇంద్రాణి చనుదెంచి
యాతని దివ్యమంగళ స్వరూప సందర్శనమున గలిగిన ప్రమోదమున
మగ్నయై శ్రీహరిని యమందానందమున సప్రభావముతో స్తుతించి
“ఓ కేశవా! నన్ను నీయుత్సంగమున కాశ్రితురాలిగా జేయవే”
అని ప్రార్థింపగా, శ్రీహరి మన్మథమోహన బాణపాతములకు
బాలయిన యాభామను విలోకించి నవ్వి, ఇంద్రాణి! నేను సాధు
సంతాన శీలుండనై భూలోకమున దేవకీవసుదేవులకు కృష్ణనామమున
నుతుండనై యవతరింపనుంటిని. నీవు నందునకు చెలియలివై రాధా
నామంబున జన్మించుము. ఆపట్టున నీయభిమతమును దీర్చెదను”
అని యనుగ్రహించెను. అనంతరము శ్రీహరి వసుదేవునకు పుత్రుఁడై
పుట్టెను. శచియును తన కోరికఁదీర్చు తొందరతో భూమియందవత
రించెను. ఆమెయే యీరాధః—

భక్తి-గీతగోవిందము.

భగవ దాజ్ఞచే భగవదాంశము గల మహామహు లీభవనమున జన్మింతురు. లోకములో నొక్కొక్కమారు పెక్కువిషమపరిస్థితులు మేళవించి మానవుల భక్తి తేజాభివృద్ధులకు హాని కలిగించు చుండును. ఈ దుస్థితిబాపి మానవలోకము నుద్ధరించుట మహాత్ముల విధియై యున్నది. అట్టి వారిలో శ్రీ వేదవ్యాసాది మహాకవులు శంకరాచార్యాది మతకర్తలు లోకమునకు కళ్యాణమును గూర్చిరి.

కర్మ యోగజ్ఞానయోగములచేత భగవత్సత్తాత్కారము నొందుటకంటె భక్తియోగము చేత దయామయుండగు శ్రీహరి స్వరూప సాత్తాత్కారమును బొందుట మిక్కిలి సులభము, భక్తి యోగము. సర్వులచేత ననుభవింపఁదగినదియు, సర్వకాల సర్వావస్థల శుచిత్యాశుచిత్వములనైననీరీక్షింపకయే, యుపాసింపఁదగినదిగానున్నది.

భాగవత విలాసంబులు ప్రభావయుక్తంబులై ప్రకాశించు చుండును. భగవద్గుణానుభవము అనెడి సుధారసపాన విశేషముచేత మత్తులగు పరమభాగవతులకు వేతే కావలసిన దీ లోకమున నేమి గలదు? భగవత్ప్రార్థనవలన సమస్తకర్మలను భగవదర్పణజేసి భవబంధములనుండి విడుదలజెంది పునరావృత్తి రహితమైన జీవన్ముక్తినిబొందుట యెల్లర కత్యంతావశ్యకము.

ఇందులకు నిదర్శనముగా శ్రీ జయదేవ మహాకవి శ్రీహ యొక్క దివ్యలీలామృతమును నభినర్తించి, శ్రీహరిని సర్వ శృంగార మూర్తిగా నుపాసించి, అరిష్టద్వర్గంబులను జయించి, దివ్యమహిమను సంపాదించి, శ్రీహరి సాయుజ్యమును బొందెను. ఆమహానీయుని కృతిరత్నమగు గీతగోవిందమునందు 24 తరంగములును, 72 శ్లోకము లును గలవు. శ్రీహరి దివ్యశృంగార లీలలను భక్తిరస పురస్సరంబుగా నభినర్తించఁబడిన శ్రీ గీత గోవిందమును పఠించి శ్రీహరి కరుణా కటాక్షముబొంది ధన్యులుకందు.

శ్రీ జయదేవకవి జీవితచరిత్రము.

శ్లో. శ్రీ భోజదేవ ప్రభవస్య రామా! దేవీసుత శ్రీజయదేవ కన్య వరాశరాది ప్రియవర్గ కంఠే! శ్రీ గీతగోవింద కవిత్వమస్తు!

ఈ శ్లోకము వలన శ్రీజయదేవ కవివర్మని తల్లిదండ్రుల నామ మును గీతగోవిందముననువి. ఏడవ యవ్వపదిలో “తిందుబిల్వసముద్ర సంభవరోహిణీ రమణేన” అనుటవలన నివాసపురము గోచరమగు చున్నది.

దివ్యక్షేత్రనుగు జగన్నామమును పరిసరములందుగల తిందు బిల్వమును గ్రామంబున భోజదేవుడు రామాదేవియను సదాచార సంపన్నులయిన బ్రాహ్మణదంపతులు కలరు. వీరికి సంతానము లేనం దున, రామాదేవి భగవద్భక్తిగలిగినదై నిత్యమును తన యింటికడ జగన్నాథుని హృదయసీమను నిలిపి నిశ్చలమైన భక్తితో; దీనశరణ్యా! భక్తనత్సలా! దాసురాలసగు నాపై భవదీయ కరుణాకటాక్షముంచి “కులవర్ధనుఁడును, భక్తుఁడును, జననీజనక బంధవిమోచనుఁడును, అగు పుత్రరత్నమును యిచ్చి మా భార్యభర్తలుజన్మలు సార్థక పరచవా, సర్వేశ్వరా” అని ప్రార్థించుచుండెను. ఆ భక్తురాలుపై దయయుంచి, శ్రీమన్నారాయణుఁడు తన సన్నిధిని గల వేదవ్యాస మునీంద్రుని వీక్షించి “ఓ మునివర్యా! నీవవశ్యము తిందుబిల్వ వాసుఁ డగు భోజదేవుని భార్య రామాదేవి గర్భమున జన్మించి, మానవ లోకమున గల నరులకు భక్తిప్రపత్తులు బోధించి తరింపఁజేయుము. ప్రజల నుద్ధరింపుము” అని యానతిచ్చెను.

జగన్నాథుఁడా రాత్రి భోజదేవుని కలయందు ముసలివేషమున కనిపించి “విప్రవర్యా! నీ భార్య నన్నర్పించు చున్నందులకు మెచ్చి

యామె కోరుచున్న వరమిచ్చితిని. మీరికే ధన్యులుకండు” అని యదృశ్యమాయెను. అంత భోజదేవుడు మేలుకొని భగవంతునిలీల కానందించి భార్యనులేపి తన స్వప్నవృత్తాంత మెఱిగించి “నీవేమి కోరికగోరితివ”ని అడిగెను. అందులకామె మండస్మిత వదనముతో “ప్రాణేశ్వరా! మనలను కృతార్థుల జేయునట్టి సత్కుమారుని గోరితిని” అని వచియింపగా “ఓసీ! తెలివితక్కువదానా! ముక్తి గల్గు పరమేశ్వరుని యాత్మసాక్షాత్కారమును గోరక భవబంధముల మగు సంతానమును గోరి, “స్త్రీలు వివేకహీనులు, చపలచిత్తులు” అను సామెతను సార్థకపరచితివి. బుద్ధికర్మ ననుసరించును. గతమునకు చింతించిన లాభములేదు” అని పరితాపముగలవాడై భార్యతో మాట్లాడక కాలము గడుపుచుండెను.

రామాదేవి భర్తమాటలువిని కటకటంబడి “పుత్రులులేని వారికి గతులులేవు. పుత్రులులేనివారు పున్నామనరకమున బడుదురు” అను పురాణవాక్యమునమ్మి సుతునిగోరి పతికి విరోధి నైతిని. భక్తినిల్పి శ్రీహరిని మెప్పించిన ఫలమేమి? “పతికి పనికిమాలినదాన నగుటవలన నాజీవితము వృథాయయినది.” అని లోలోన పరితపించి “ఓ జగన్నాథా! పతికహితమైన వరముగోరి యాతని యనుగ్రహము నకు దూరమైతిని. నన్ను కాపాడుము” అని ప్రార్థించెను. అంత జగన్నాథస్వామి భోజదేవునకు పూర్వము కనబడిన రూపముననే గనబడి, భక్తుడా నీవేల విచారించెదవు? నీకు జనించు సుతునివలన మీ వంశమంతయు తరించును” అని చెప్పి మాయమయ్యెను. భోజుడంత మేల్కని తనస్వప్నవిధము భార్యకుజెప్పి యెప్పటివలెనే భార్యతోనుఖముగా కాలము గడుపుచుండెను.

కొంత కాలమునకు రామాదేవి యొక శుభదినమున కుమారుని గనెను. తల్లిదండ్రు లాకుమారుడు దైవవరప్రసాది కావున

“జయదేవుడు” అను నామకరణముజేసి మిగుల గారాబముతో పెంచుచుండిరి. బాలుడు దినదిన ప్రవర్ధమానుండై వయసుతోబాటు వేదవేదాంగములయం దనమాన ప్రజ్ఞయు, సకల కళలయందు నిపుణతయు, భగవద్భక్తియు, మానవసేవయు, సూక్ష్మబుద్ధియు, పెంపొందించుకొనెను. బాల్యమునుండియు నీతడు జగన్నాథస్వామిపై సంకీర్తనలు రచించి తనమృదుమధురగానముచే రసము చిప్పిల బాడుచు, తన్నునునరించు భక్తలోకమునకు జెప్పుచు, జగన్నాథమున జరుగు ప్రతియుత్సవమునకును పోవుచు స్వామిని భక్తిశృంగారముల చేత స్తుతించుచు జనరంజకుడై యుండగా తల్లిదండ్రు లాకుమారుని గని పరమానందముతో కొంతకాలము జీవించి భగవత్సాన్నిధ్యము చేరిరి. జయదేవుడు పరమపదించిన తల్లిదండ్రులకు యావత్కర్మలు నిర్వర్తించి, తిందుబిల్వమునుండి జగన్నాథమునకు బోయి యచ్చటనే నివసించుచుండెను.

కొంత కాలమునకు జయదేవుడు మరికొన్ని యష్టపదులను రాధామాధవ పరముగ తన భాషాకుశలత్వమున నాయకీ నాయక భావములను వెల్లడించుచు శృంగారరసముచేత సమగ్రముగాఁబోషించి గీతగోవిందమును భక్తిరస ప్రాధాన్యతను జెందిన గ్రంథమును యిరు వదినాల్గు అష్టపదులతోను డబ్బెరెండు శ్లోకములతోను పూర్తిగావించెను. అష్టపదులు శ్లోకములు జనుల యామోదమునకుఁబాత్రము లయి శ్రీహరి భక్తియావేశమునకు దోహదము సల్పుచుండెను. యాత్రార్థము జగన్నాథమునకు విచ్చేయు భక్తులాయష్టపదులనుశ్లోకములను పాడుచు జయదేవునితో నాడుచు బాడుచు వినోదింపుచుండిరి. అట్లు వచ్చిన భక్తులలో “పద్మావతీ” యను ప్రౌఢాంగన జయదేవుని మహాత్యమునకు వశ్యమై గాన, సర్తన ప్రావీణ్యములను ధారాళముల నలవరచుకొని జయదేవునితోబాటు రాధామాధవ కంకర్షమును

నలుపుచు భాగవతనేవా పరాయణత్వమును గావింపుచు, జయదేవునే నమ్ముకొని జన్మసార్థకమునకు భగవత్సేవ జేయుచుండెను. పద్మావతి జయదేవుని పెండ్లిభార్యయని కొందరికథ చెప్పుదురు. పద్మావతియొక బ్రాహ్మణుని పుత్రిక. ఆమె సురూప సుగుణవిశేషముల భావించి, ఆమె జనకు డామెను శ్రీమహావిష్ణువున కిచ్చి పెండ్లిచేసెదనని దృఢ ప్రతిజ్ఞఁడయి, యితరులకు తన కుమార్తె నీయనని తెలియజేసెను. ఇట్లుండ నొకరేయి యా బ్రాహ్మణుని స్వప్నమున భగవంతుఁడు ప్రత్యక్షమయి, “ఓ భక్తుఁడా! నాకర్పింపఁదలఁచిన నీపుత్రికను నాయంతరంగ భక్తుఁడయిన శ్రీజయదేవునకిచ్చి పెండ్లిచేయుము. అద్దాన నీకు యశముగల్గును, నాకానందము గూర్చినవాడ వగుదువు” అని యాజ్ఞనిచ్చి యంతర్ధానమయ్యెనట. అంత నా ధరామరభూషణుఁ డానందముతో భగవదాజ్ఞ ప్రకారమే తన పుత్రికను శ్రీజయదేవున కిచ్చి యథాశాస్త్రీయముగా వైవాహికము గావించెనట.

ఈగ్రంథమందలి 2 వ శ్లోకమును బట్టి చూడగా జయదేవుఁడు గీతములను పాడుచుండగా పద్మావతీదేవి వైదుష్యవిశేషాలంకృతయై నాట్యము నలుపుచుండెనని, ద్యోతకమగుచున్నది. కావున పద్మావతి, పౌఢాంగనయు, నాట్యముచేయునదియు, నలుగురి యెదుట శృంగారభావము ప్రకటించుచు హస్తాభినయములను జేయునదనియు, యూహించినచో ఆమె బ్రాహ్మణస్త్రీ కాదనియు, కులాంగన కాదనియు, నిర్ధారణ యగుచున్నది. కులాంగనలిట్టి కార్యములు యెచ్చటను కాపించుట ధర్మపుగా దోషకుండుట వలన పద్మావతి శ్రీజయదేవునిపెండ్లిభార్యమాత్రము కాజాలదు.

ఏది యెట్లున్నను శ్రీ జయదేవకవి “పద్మావతీ చరణ చారణ చక్రవర్తి” అను బిరుదమును, రాజసన్మానము లక్ష్మీకాంత చరణార విందభక్తిని, ప్రజారంజకత్వమును బొంది విశేష ప్రఖ్యాతివంతుఁడై యుండును.

శ్రీజయదేవుని గీతగోవింద మత్యంత కాలముననే దేశమంతటను వ్యాపించి పండితపామరులచే నాదరింపఁబడి పఠింపఁబడు చుండెను. ఆ కాలమున ఓడ్రదేశమును పాలించు సాత్యకి అనురాజు శ్రీజగన్నాథ స్వామి గుణగణవర్ణనగల కొన్ని గీతములను వ్రాసి, ప్రజలను తాను వ్రాసిన గీతములనే పాడవలయునని ప్రేరేపింపఁబడు చుండెను. ప్రజలు రాజుచే ప్రేరేపింపబడియును రాజుగారిచే వ్రాయబడిన గీతములను పాడక జయదేవుని గీతములనే పాడుచుండిరి. అంతట రాజు ప్రజలను రప్పించి “నాగ్రంథమేల యాదరింపరు? జయదేవుని గ్రంథమేల నిరాకరింపరు?” అని అడుగగా, వారు నిర్భయముగ రాజుతో నిట్లనిరి. “ఓ రాజా! నీ గీతములు జయదేవుని గీతములతో నహస్రాంశమేని పోలియుండలేదు; అవి పాడునపుడు శ్రీకృష్ణభగవానుఁడు తాండవ మాడుచు విని యానందించునట్లు కనబడును. మీగీతములు పాడు నపుడు స్వామిలీలయే కనిపించదు. అందువలన వాటినే పాడెదము” అన విని రాజు “మీరు పక్షపాతముగ బలుకుచున్నారు. నేను వ్రాసిన గ్రంథమును జయదేవుఁడు వ్రాసిన గ్రంథమును యీ భగవత్సానిద్యమున నుంచెదను. ఏ గ్రంథము స్వామియంగీకరించునో యది దేవాలయమున నుండును. తక్కినది యాలయము వెలువలనుండును” అనిచెప్పి యా గ్రంథద్వయము నాలయవీథము నందుంచి దేవాలయ కవాటము బంధించి బీగము ముద్రలు వేసి నగరికిఁబోయెను.

మఱునాఁడుదయమున రాజు ప్రజలతో బయలుదేరి దేవాలయ ముకడకు వచ్చెను. బీగము ముద్రలు ముద్రలు గానేయుండ కళ్యాణ మంటపముదగ్గఱ తనగ్రంథము పడియుండుటయును, దేవాలయములో స్వామిసాన్నిధ్యమున జయదేవుని గ్రంథముండుటయును గని మిగుల విషాదమునొంది తన కవమాన మగుటకునహింపలేక స్వామియెదుట నిలిచి “ఓ జగన్నాథా! యో విశ్వేశ్వరా! యో కరుణాపయోనిధీ!

యో భక్తవత్సలా! నీకింత వక్షపాతము జూపుటకు నేజేసిన యువచార మేమి? జయదేవుడనేసిన యువకారమేమి? ఇట్టి భేదభావము నీసర్వజ్ఞ సమత్వమునకు విరుద్ధముగదా? “మూంపాహి” అనువారి నెందరిని నీవు రక్షించలేదు? మాయురువురి గీతములును నీమహిమను వెల్లడించు నవేగదా! అట్టి నాగీతములను యాయశేషజన సమక్షమున పనికి మాలినవని దేవాలయము వెలువల బార వేసితివేల? ఒకరి దాక్షిణ్యము నీకేల? నిగ్రహబుద్ధినిమాని నాచేసినగ్రంథమును గైకొంటివా మేలగును లేనిచో నాకరవాలంబున నాశిరస్సు నీసరసిజ చరణములదరి సమర్పించెదను. “ఇదియే నావ్రతిజ్ఞ” యని ప్రలాపించుచు ప్రాణావహారము నకు కృతకృత్యుడై యుండగా అంత శ్రీలక్ష్మీకాంతుడు వ్రత్యక్షమై “ఓ భక్తుడా! సాత్యకీ! జయదేవుడ డాత్మవ్రజ్జగలవ్యక్తి, ముక్త జీవుడు, సామాన్యుడుకాడు, జితేంద్రియుడు. నీవు “నేనురాజు” నను గర్వముగలిగి జయదేవునియందు మత్సరము వహించి యూర్ష్య బూని యుంటివి. యుక్తమునకిది లక్షణముగాదు. భేదభావము, అసూయ, గర్వము, భగవత్సానిధ్యమున కూడవు. నిర్మలమనోను రాగములు గాని పరమాత్మప్రాప్తికి వేరు మార్గములేదు. నీవుగతము నకు విచారింపక నిర్మలదిత్తుండవై భక్తితో జయదేవుని గీతగోవింద మును, గానముచేయుము, నీకళంకము వాయును. నీదృఢభక్తికి మెచ్చితిని. ఈ గ్రంథమునందలి యిరువదినాల్గు శ్లోకములును, పదమూడు గీతములును, భక్తిపూరితములని నేనంగీకరించితిని; నీవు సుఖముగావర్ధిల్లుము” అని యానతిచ్చి శ్రీహరి యంతర్ధానమయ్యెను. అంతట రాజు డెందంబమందానందమునొంది, భక్తితో జయదేవుని గీతములుపాడి భక్తి తాత్పర్యములతో మెలగుచుండెను. ఒకరోజున భక్తులు గీతములు పాడుచుండ దేవాలయమునందలి గంటపైన స్వామి ఆనయిచ్చిన సంఖ్యప్రకారము మ్రోగినది. భక్తులు ఆ ఘంటానాద మును విని రాజుగారి గ్రంథమునుండి, ఆ సంఖ్య ననుసరించి, గీతములు, శ్లోకములు, పఠింపదొడగిరి.

పద్మావతి యొక్కతల్లి కూతురుని చూచుటకయి జగన్నాథ మునకువచ్చి, జయదేవునడిగి పద్మావతిని కొలది రోజులలో పంపెద నని చెప్పి కూతురును తీసుకొని తనగ్రామమునకు బోయెను. జయదేవుడు పద్మావతి మోహమున మునిగి శ్రీహరిని ధ్యానింప వీలు కలుగ కుండుటచే యొక యడవికివెళ్ళి పరమేశ్వరుని గూర్చి తపంబు చేయుచుండెను. కొన్నిరోజులకు పద్మావతి జగన్నాథమునకు వచ్చి జయదేవుని జాడ తెలిసికొని యడవికిజేరి యాతడు నిష్ఠమాను వరకును వేచియుండి లేచినతరువాత నాతనికి సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచ రించి యాతనిచే ప్రేమింపఁబడెను. పిదప యిరువురుకును జగన్నాథము చేరి సుఖముగా జీవింపుచుండిరి.

తరువాత జయదేవుడు భగవత్సంకీర్తనమును సలుపుచుండగా “బిల్వగామ” అను పురవాసి వైశ్యశిఖామణి తీర్థ సంసేవనమునకై వచ్చి జయదేవుని ప్రభావముని శిష్యుడై భగవద్గుణానుభవము నేయుచుండెను. తానువచ్చి చాలకాల మగుటచే తనగ్రామమునకు బోవ నిశ్చయించి గురువుగారి చరణారవిందములపై వ్రాలి “గురు వర్యా! నాగ్రామమునకు నేను ముఖ్యముగాఁ బోవలసివచ్చినది. తమను విడిచివెళ్లుటకు డెందంబెంతయో కుందుచున్నది. తాము మాపురంబునకు విచ్చేసి మద్దుపాంబు పావనంబుజేసి, నేనొనరించు నాతిధ్యమును స్వీకరించి, నన్ను గృతార్థుని జేయుడు” అని ప్రార్థించు శిష్యుని హృదయతాపమును దీర్చుటకున్న ఆతని వినయవిధేయత భక్తిభావమునకు సంతసించి, వర్తకునితో బిల్వగామ పురమునకు వెళ్ళి వారియింట కొన్ని రోజులుండి, మరల తన గ్రామమునకు వెళ్లుటకు ప్రయాణము కాగా, ఆవైశ్యదంపతులు జయదేవుని శక్త్యాను సారముగా పూజించి, యొక పల్లకీసిద్ధపఱచి, దానిలో కొంతధనమును పగలును పెట్టుచుండగా, జయదేవుడు చూచి, “ప్రాణాంతకమైన

యీ ధనము వలద"నగా; స్వామీ! ఈధనము తమకు కాదు; వద్దావతీజేవికి కానుకగా పంపుచుంటిమి; తాముతప్పక మోక్షోరిక నెఱవేర్చుడని ఆవైశ్యదంపతులు ప్రార్థించి బోయీలతో "మీరు స్వామివారిని జాగ్రత్తగా వారియిల్లుచేర్చి, యీ ధనమును వారి భార్యకు యాయుడు" అని చెప్పి తగురీతి కట్టడజేసి, శ్రీజయదేవ స్వామిని యుచితరీతిని సత్కరించి సాగనంపిరి.

బోయీలు జయదేవుని పల్లకిలోకూర్చుండ బెట్టుకొని తాము మోయుచు యొక ఘోరారణ్యమును ప్రవేశించి ప్రయాణమును సాగింపుచుండగా వారికి ధనము హరింప బుద్ధివుట్టి జయదేవుని బట్టి "మీకవకారము చేయను నన్నేమియు చేయకుడు" అని బ్రతిమాలు చున్నను వినక సమీపమందున్న లోయ దగ్గరకు తీసుకొనివెళ్ళి కాళ్ళు చేతులు ఖండించి ధనమంతయును తీసుకొని యధేచ్ఛంజనిరి. శ్రీజయదేవస్వామి తత్త్వవేత్తయగుటవలన జరిగినదానికి చింతింపక శ్రీకాంతుని మంతనమున స్మరింపుచు బాధను సరకు జేయక భగవత్సంకీర్తనము గావింపుచుండెను.

ఆదేశపురాజు యడవికి వేటాడుటకువచ్చి, సంకీర్తన ధ్వని నాలకించి జయదేవుని దగ్గరకు వచ్చి గాయములనుండి కారు రక్తమును వికృతాకారమును వీక్షించి వెఱగండి ఈతఁడొక భక్తుడని తలంచి దగ్గరకువెళ్ళి "స్వామీ! మీరెవరు? మీ కేలనిట్టి యావదకలిగెను?" అని అడుగఁగా "ఇది ప్రారబ్ధ కర్మమునకు దగినశిక్ష, అనుభవింపవలయును." అనిజయదేవుఁడాడగా, రాజు "యీమహనీయుని గురువుగా జేసికొని తరింపగలఁను" అని తనలో నూహించుకొని తనవెంట గొని పోయి గాయములు మాన్పించి, తనకు గురువుగాఁ జేసుకొని, యతని యుపదేశానుసారముగా నడచుకొనుచు, తన రాజ్యమునకు వచ్చిన సాధువులను జయదేవుని నన్నిధినిఁబెట్టి వారికుచితరీతి సత్కారములు గావించుచుండెను.

ఇట్లుండఁగా, వద్దావతీదేవి భర్త యొకను రాకుండుటచే యాతనిని వెదకుటకు బయలుదేరి మధ్యమార్గమునందు, తనభర్తకు జరిగినదెల్ల విని, యచటికివెళ్ళి పతిని దర్శించి, జరిగిన దానికి చింతించి ఊమముగా భర్త చెంతనే కాలము గడుపుచుండెను.

అంత కొంతకాలమునకు జయదేవస్వామి కాళ్ళు చేతులు ఖండించి ధనమును హరించిన దొంగలు, తాము హరించిన ధనమంతయు కర్చుపడిపోగా జీవితయాత్రను నడుపుకొనుటకు శక్తిలేక, యాదేశపురాజు సాధువుల నాదరించుచున్నాడని విని సాధు వేషములతో రాజునన్నిధికి వచ్చిరి. ఆకపట సాధువులను, రాజసేవకులు జయదేవున దటికి గొంపోవ, యాసాధువులు జయదేవుని తిలకించి డిల్లపడి భయముచే వడఁక సాగిరి.

శ్రీజయదేవుఁడు వారిని, గ్రహించి భయపడకుడని హెచ్చరించి "ఓరాజసేవకులారా! వీరిని వెంటబెట్టుకొనిపోయి, రాజుగారితో వీరు పరమభాగవతులని చెప్పి," తగిన సన్మానమును "నేను చేయు మంటినని" వచియింపుడు. అని రాజసేవకులతో యాకపటసాధువులను బంపెను. సేవకులట్లే రాజునన్నిధిని వీరినిచూసి జయదేవుని మాటలను చెప్పగా రాజువారలకమితధనంబిచ్చి వారలనుపల్లకియందు గూర్చుండఁబెట్టి "వీరెక్కడికి వెళ్లదలచెదరో యక్కడ విడచిరండు" అని సేవకులను బోయీలను పంపెను. అంతవారొక యరణ్యమునప్రవేశించిరి. అప్పుడు రాజసేవకులాయరువురి సాధువులనుజూచి "ఓమహాత్మలారా! మీవలె జయదేవస్వామి మనస్సునకు నచ్చినవారుగాని, ఇంత బహుమానము పొందినవారుగాని, ఇది వరకెవ్వరునులేరు. జయదేవ స్వామి మన్ననకు తగినమహిమలు మీయందేవియున్నవో తెలిపిమమ్ము గృతార్థులచేయుడు" అనికోరగావిని కపటసాధువులు "మాయొద్దనేమి మహిమలునులేవు. తొల్లి జయదేవస్వామి గొప్పతప్పుజేసి రాజువలన

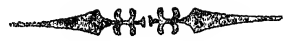
మరణదండన పొందెను. మేము రాజాజ్ఞచ యీతినిని యడవికి గొంపోయి, చంపక కాశ్యపేతులు మాత్రము ఖండించి ప్రాణములు రక్షించితిమి. ఆకృపకుగాను మమ్ముల సీవిధమున సన్మానించెను. అని చెప్పగానే ఆకుత్సితుల వాక్యములవలనను, వారి ప్రార్థనశ్రవణమునను భూమిరెండుగవిచ్చి పల్లకితో నాచోరులనిరువురను తనయందైక్యము జేసికొనెను. ఈవంత కబ్బురపడి రాజభటులు వెంటనే జయదేవుని దగ్గఱకువచ్చి జరిగినదంతయును చెప్పిరి. అదివిని జయదేవస్వామి పశ్చాత్తాపపడి భటులు త్రోవ సూపగా నచ్చోటికివచ్చి “ఓదయా మయుండవైన యదుకుల తిలకా! నీచర్యలద్భుతములు, నీ కపకారము నల్పిన శిశుపాలాదులకు నద్గతులనొసగి, నాకపకారము నల్పిన యీసాధువులకిట్లు ఘోరశిక్ష విధించుట నీకున్యాయమా? వాతి క్రూరబుద్ధిని మాన్పలేకపోయితివా? నేను నీదాసుడనుగానా? నీకింత నిర్ధయతగునా?” అని స్మరించుచు ధ్యానమగున్నట్లై యుండగా భక్తవత్సలుండగు శ్రీమహావిష్ణువు జయదేవునకు ప్రత్యక్షమయి, ద్రోహులను బ్రతికించి, జయదేవునకు కరచరణంబులు యధావిధిగా నుప్పతిల్లజేసి యంతర్ధానమందెను.

జయదేవస్వామి వారందరితోడను పురమును ప్రవేశింపగా రాజాతని మహిమలకును, మానవ ప్రేమకును మిగుల సంతసించెను. జయదేవుని దివ్యమహిమలు లోకమంతయును వ్యాపింపగా నెందరో యాతని నాశ్రయించి ప్రపత్తి మార్గముల నభ్యసించి ముక్తి నందుచుండిరి.

పద్మావతీదేవి తనభర్తను పరమాత్మునిగా భావించి, పతి సేవానియమములను భక్తితో పాటించుచుండుట రాజుగారి భార్య చూచి యామె పాతివ్రతమును పరిశోధింపనెంచి జయదేవుడు జగన్నాథమున కరిగిన సమయమున పద్మావతితో “నీభర్తను దుర్జను

లదనిలో పంపిరను సమాచారము తెలిసినది” అని చెప్పగా భర్త దేవాతత్పరులగు పద్మావతీదేవి “హానాథా! నన్నెడబాసి పోవుట నీకుభర్తమా! అని నిట్టూర్పుతో ప్రాణములు విడిచెను. యంతరాణి తనయనివీకము పలసి ప్రమాదమునకు మతిమూలి పరిత పించుచుండగా, జయదేవస్వామి వచ్చి రాణి విచారకారణమును విని, పద్మావతీ యొద్దకుఁ బోయి భగవంతుని మనస్సునందు నిల్పి భగవత్సంకీర్తనము చేయఁగా, పద్మావతి నిద్రపోయిన దానివలె లేచి గూర్చుండెను. ఈ పరమభాగవతుని మహిమకందరు నచ్చెరవంది మిగులస్తులించిరి. శ్రీజయదేవస్వామి యిట్టి మానవాతీతమగు శక్తిని గలపాదించుటకు, ఆతని మనోనిశ్చయమే మూలాధారము. ఇట్టి యమానుష శృత్యంబులెన్నో యెందరో పరమభాగవతులు గావించి యుండిరి. భగవంతుఁడు భక్తులపాలిటి కల్పవృక్షము. భగవద్దాసుల కసాధ్యమగున దేదియునులేదు. పుట్టుట గిట్టుటకేయని తెలిసికొని, ముక్తనంగులై భగవధ్యానతత్పరులై జన్మకు పరమార్థమును, ఎల్లచారము గలపాదించురుగాత” అని ప్రార్థించుచుంటిని. ఈజయదేవస్వామి జీవితము పఠించినవారికి హితపరమనుభములు పరమేశ్వగుడు ప్రసాదించునుగాక.

ఉ పో ధా త ము .

ఇది గోవిందునిగూర్చిన గీతములు గలది గనుక “గీతగోవిందము” అనియు, ప్రతిగీతమును ఎనిమిదేసి చరణములు గలది. గనుక “అష్టపది” అనియును, పేళ్లు కలిగి యున్నది. మొదటి అష్టపదియును పందొమ్మిదవ అష్టపదియును యీనియమమును దప్పినవి. ఇందలి డెబ్బదిరెండు శ్లోకములును, యిరువదినాల్గు అష్టపదులును శృంగార రసపూరితములై యలరారు చున్నవి. భారామృదువు, సందర్భశుద్ధి పరమాధుర్యము. భావగంభీర్య నిరుపమానందులై విరాజిల్లుచుండెను. వంశదేశీయుడగు యీజయదేవుడు ప్రాపంచిక సుఖములు పొందుచు వైష్ణవమార్గమున శృంగార రస వాహినిగా గీతగోవిందమును రచియించెను. ద్రావిడ దేశీయుడగు నారాయణతీర్థులువారు బ్రాహ్మణాచారరీత్యా నన్యసించి కచ్చడమును బిగించి శృంగార సముద్రములో తరంగాలవలె శ్రీకృష్ణ లీలా తరంగిణిని రచియించెను. మొదటిది భావోన్మాదము, దేహము నుప్పొంగించుటయు గలది. రెండవది శాస్త్రజ్ఞానము, మేధస్సును తృప్తి పరచుటయును గలది. ఈయిద్దరు ఒకరుగానయి యీరెండుకావ్యములు కలిపినచో యెట్లుండునో; అట్లే ఆంధ్రదేశమున “క్షేత్రయ్య” యను పరమభాగవతశిఖామణి “మువ్వల గోపాలదాసు పదములు” అను పేరుతో నాలుగువేలు కీర్తనలు రచియించెను. ప్రస్తుతము ఆంధ్రుల దురదృష్టవశమున యీ పదములొకటైనను తెలుగు నాటిలో లేక ద్రావిడ దేశములో ద్రావిడ లిపిలో ఏడువందలు మాత్రము మిగిలియున్న” పని మా గురువుగారగు “బ్రహ్మశ్రీ విమర్శకాగ్రేసర” మానపల్లి రామకృష్ణకవియం. ఏ. గారు సెలవిచ్చియున్నారు.

ఆంధ్రీకరణగీతగోవిందములు.

(1) 1684-1712 సంవత్సరప్రాంతమున శ్రీనివాసకవి సహారాజువద్దని, (2) మణిగొండ వేంకటరమణకవి శ్రీమదాంధ్రీగీతగోవిందమును, (3) పతికి శ్రీనివాసకవి పందొమ్మిదవ శతాబ్దమున ఆంధ్రాష్టపదిని, మాలముతోసహా ఆంధ్రీకరించిరి. (4) ఏ. వి. నరసింహపంతులుగారు పూర్తిగా తాత్పర్యమును, (5) 1906 సం॥లో (పేరు తెలియదు) పూర్తిగా టీకయును, (6) “విద్యాభూషణ” సూరాబత్తుల సూర్యనారాయణకవిగారు. శ్లోకములకు తెలుగు పద్యములను, పూర్తిగా తాత్పర్యమును వ్రాసియుండిరి. యీగీతగోవిందము ఉత్తరదేశములో మిక్కిలి ప్రచారములో గలదని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు.

కొందరు భక్తులు ప్రోత్సాహము వలన దీనికి నేను తాత్పర్యమును వ్రాయనెంచి, పతికి శ్రీనివాసరావు రచియించిన పద్యములను మాత్రము, ఆయాశ్లోకముల క్రిందఁ జేర్చి యావద్గ్రంథముల సహాయమువలన యెల్లవారల కర్థమగునటుల నానేర్చినకొలఁది తాత్పర్యమును వ్రాసియుంటిని. మూలమునందలి శ్లోకములకు పద్యముల ఆంధ్రీకరణము న్యతంత్రించుట వలన, సరిపడిన చోట్ల పద్యములను చేర్చితిని, కొన్నిశ్లోకము లాధీకరింపలేదు. కొన్నిచోట్ల రెండుమూడు శ్లోకములకు ఒకే తెలుగుపద్యము గలిగియున్నది.

పద్యములే చేర్చితినిగాని, కీర్తనలు స్తలవిస్తర భీతిచే చేర్చలేదు. కీర్తనలు చాలా రసవంతముగా నున్నవి.

ఇట్లు సాహసించిన నాయందలి గుణదోషములును ప్రమాదజనిత దోషములును పండితులు మన్నించి, అవి నాకు తెలిసినచో పందనములతో నందుకొని ద్వితీయ ముద్రణమున సవరించు కొందునని పందనపూర్వకముగా మనవిఁ జేసుకొనుచుంటిని.

కొంతమూరు. } శ్రీభాతవత్సరనిజభాద్రపద }
బ గి మి సోమవారము. } సుజనవిధేయుడు,
నేదునూరి గంగాధరం.

శ్రీ

శ్రీకృష్ణవరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీబ్రహ్మబాహుభూతేశేభ్యోనమః

అస్మద్గురుబృందపాదారవిందాభ్యాంనమః

శ్రీ గీతగోవిందము

అను

అష్టపది.

—ॐ—

ప్రథమ స్కంధః

శ్లో॥ మేమైర్మేదుర మంబరం వన భువశ్శ్యామాస్తమాలద్రుమైః
న క్తం భీను రయమ్ త్వమేవ తదిమం రాధేగృహం ప్రాప్తయా
ఇత్థం వంద నిదేశ తశ్చలితయోః ప్రత్యభ్యకుంజ ద్రిమమ్
రాధామాధవ, యోర్జయంతి యమునాకూలేరహః కేశయః॥

చ॥ జలదత మస్తమాలకుజః సాంద్రములయ్యెను దిజ్నుభోవనం
బులు, నిశి భీరువౌ నితనిః బొల్తుక నీవె గృహంబుఁజేర్చు మం
చలయఁగ నందుఁడాడఁ జనుఁ నప్పుడు సూర్యజతీరమార్గ ని
స్తుల కుజకుంజపాళిరతిఁ జొక్కెడి వారి రతులయిం చెడిన్॥

తా॥ (శ్రీ)కృష్ణభగవానుని యందలి భక్తితో నందుఁ డిట్లనుచున్నాడు)
“ఓరాధా! ఆకాశము మేఘములచేత దట్టముగా క్రిమ్మఁబడి
యున్నది. వనభూములు చీకటి మానులచేత నల్ల నై యున్నవి.

ఈ కృష్ణుడు రాత్రియందు భయపడు వాడగు కారణముచేత,
నీవే యీ కృష్ణుని యిట్లు చేర్పవలెను” అని యీ ప్రకారముగా
వనిన కండుని యొక్క యాజ్ఞపలన పోవుచున్న రాధాకృష్ణులకు
కూర్లమునందు గల యమునాతీరము నందలి పొదరిండ్ల యందును,
వృక్షచ్ఛాయల యందును, గల యేకాంత ప్రదేశములు రహస్య
కీడలకు చాల వీలుగా నున్నవి.

శ్లో॥ చాగ్దేవతా చరిత చిత్రిత చిత్త సద్భా
వద్భావతీ చరణ చారణ చక్రవర్తి
శ్రీవాసుదేవ రతికేశి కథా సమేతమ్
ఏతం కరోతి జయదేవ కవిః ప్రబంధమ్॥

శ్లో॥ స్ఫురిత వాగ్దేవతాః చరిత చిత్రితగుణ

నద్భావై నిజమనః పద్మమలర
నరస వద్భావతీః చరణ చారణ చక్ర

వర్తియై తగుల నః స్మార్తి యలర
భాసిన సూను కణాదః బాదరాయన సూత్ర

భరణియై ప్రతిభానుః సరణి యలర
వర చతుర్విధ కవిః త్వమరంద నిర్ధరీ

వేణియై నరస సః ద్వాణి యలర

శ్లో॥ నలరు జయదేవ కవి సముః జ్వలతర, నవ
రత్న మూర్తుల నవరసః రమ్యభూష
ణముల వలె మేనఁ చాల్చినః నంద నంద
నోత్తమ రతి ప్రబంధంబుఁ నొగి రచించె,

తా॥ సరస్వతీ దేవియొక్క చరిత్రలచేతఁ నలంకరింపఁబడిన హృదయ మనెడి గృహము గలిగిన పద్మావతీయను ప్రియురాలియొక్క పాదములను నాట్యమాడించుట యందు సమర్థుడైన, జయదేవి శ్రీకృష్ణయొక్క రతిక్రీడలనెడి కథలతోడఁ గూడియున్న యీ వ్రబంధమును వాల్మీకి, వ్యాసుడు, కణాదుఁడు మొదలగు వారు రచించిన కవిత్వమునకు సరిగాను, చతుర్విధ కవిత్వవిలాసములును నవరసంబులును, అలంకారములు, విలసిల్లఁ జేయుచున్నాడు.

శ్లో॥ యది హరిస్మరణే సరసం మనో
యది విలాస కథాను కుతూహలమ్
మధుర కోమల కాంత పదావళిమ్
శృణు తదా జయదేవ సరస్వతీమ్.

3

తే॥ సారె నెమ్మది హరిభక్తిఁ ♦ గోరెనేని
యది విలాస కథా కుతూ ♦ హల మయేని
మధుర కోమల కాంత వి ♦ ము పదములఁ
దనరు జయదేవ నద్వాణి ♦ విమమెపుడును.

తా॥ మీకు శ్రీకృష్ణస్మరణయందు మనస్సు భక్తిరసముతోఁ గూడిన దయినచో; శ్రావ్యములైన మృదువులైన రామణీయ పదజాల ములుగల జయదేవుని గానరూపక శ్లోకములను వినుఁడు. లేక మీకు విలాసకథలయందు మనస్సు కలిగినచో; మధురములును, కోమలములును, రమణీయములును, అయిన పదావళులు గల్గిన జయదేవుని గాన రూపమైన గీతములను వినుడు.

శ్లో॥ వాచః పల్లవ యత్యుమాపతి ధర, స్పందర్భ శుద్ధింగిరాం
జానీతే జయదేవ ఏవ శరణశ్లాఘ్యైర్యదూరహద్రుతే
శృంగారోత్తర సత్ప్రమేయ రచనైరాచార్య గోవర్ధనః
స్పర్ధికోపిన విశ్రుత శ్శృతిధరో దోయీ కవిత్వౌపతిః

౪

సీ॥ పదములఁ బల్లవిం ♦ పఁగఁజేయు నయ్యు మా
పతిధరుండు విలాస ♦ మతిధరుండు
తులతేని తీవ్ర వా ♦ క్కల నా కలనమించు
శరణుండు సత్కిర్తి ♦ శరవణుండు
శృంగార రచనైక ♦ కృతిగురుండైన, గో
వర్ధనుండురు కళా ♦ వర్ధనుండు
వినన మాత్రనె గ్రహిం ♦ చ నెఱుంగుదోయి యన్
కవివరుం డతిగుణై ♦ కవివరుండు

తే॥ గాన సందర్భ శుద్ధిసం ♦ గతి నెనంగు
కులుకు పలుకుల పలుకుల ♦ జిలుకు తళుకు
వెఱుగు జయదేవుఁ డొక్కఁడె ♦ యెఱుగు మఱియు
నితనికిన్ క్షీతియంద వి ♦ శ్రుతుఁ డహితుఁడు.

తా. ఉమాపతి ధరుండనుకవి పదములను పల్లవింపఁ జేయఁ గలఁడు. శరణ మిశ్రుఁడనుకవి డోహింప శక్యము కాని శ్రీఘోచ్చారణము అనఁగా ఆశుకవిత్వమును బాగుగా చెప్పగలఁడు. ఈజయ దేవుని గురువైన గోవర్ధనాచార్యుఁడు శృంగార రసము ప్రధానముగా గలిగిన విద్వద్వేద్యమైన రచనలు వ్రాయుగలవాఁడు, దోయి యగు కవిరాజు వినినమాత్రము చేతనే గ్రహించువాఁడు. జయ దేవ కవియొఁడే రచనావిశేషముల యొక్క సందర్భ శుద్ధివేటిగి కులుకుపలుకుల జిలుకు తళుకులతో నవరసంబులు నాట్యమాడు నట్లు కవిత్వము చెప్ప నేర్చిన వాఁడు. ఈజయదేవుఁడు విరోధి యగు వాఁడె వఁడును లేడు.

అష్టపదీ ప్రారంభః

శ్రీభగవద్దశావతారవర్ణము
(మాళవ రాగేణ గీయతే)

ప్రళయపయోధిజలే-ధృతవానసి వేదమ్ విహితవహిత్ర, చరిత్రమభేదమ్
కేశవా ధృతమీన శరీర జయజగదీశ హరే॥ ౧

క్షీతిరతి విపులతరే, తవతిష్ఠతి పృష్ఠే ధరణి ధరణికిణ, చక్రగరిష్ఠే॥
కేశవాధృత కచ్చపరూప జయజగదీశ హరే॥ ౨

వనతి దశన శిఖరే, ధరణీత వలగ్నా శశిని కళంక కలేవ నిమగ్నా॥
కేశవాధృత సూకరరూప జయజగదీశ హరే॥ ౩

తవకర కమర వరే నఖమృచ్ఛ శృంగమ్ దళితహిర్యాకళిపుత్రమృచ్ఛి
కేశవాధృత నరహరిరూప జయజగదీశ హరే॥ ౪

చలియసి విక్రమణేబలిమద్భుత వామనా పవనఖరీరజనితజనపావనా॥
కేశవాధృత వామనరూప జయజగదీశ హరే॥ ౫

క్షత్రియ రుధిరమయో జగదవగత పాపమ్ న్న పయశిమిత భవతాపం॥
కేశవాధృత భృగువతిరూప జయజగదీశ హరే॥ ౬

వితరసి దిక్షుగణే దిక్షతి కమరమునో వశ ముఖ మాళి బలిరమణీశు॥
కేశవాధృత రఘువతిరూప జయజగదీశ హరే॥ ౭

వహసివపుషిభిశచే వసునజలదాధమ్ హంహతిభీతి మిభితయమునా
భమ్॥ కేశవాధృత హంధరరూప జయజగదీశ హరే॥ ౮

నిందసియజ్ఞ విధే రహస్యశ్రుతి జాతమ్ సవయహృదయ దర్శితవశు
ఘాతమ్ కేశవాధృత బుద్ధిశరీర జయజగదీశ హరే॥ ౯

మైచ్చనివహనిధనే కలయసి కరవాలమ్ ధూమ కేతుమివ కిమపిక రా
శమ్ కేశవాధృత కల్కిశరీర జయజగదీశ హరే॥ ౧౦

శ్రీజయదేవ కవేరిద ముదిత ముదారమ్ శృణుశుభదం సుఖదంభవ
సారమ్ కేశవాధృత దశవిధరూప జయజగదీశ హరే॥ ౧౧

తా॥ (1) మత్స్యావ తారమెత్తిన “ఓకృష్ణా! జగదీశా! హరే; మహా
ప్రళయమున సముద్రమయొక్క జలమునందు యోడయొక్క చరి
త్రము గలిగిన వేదమును ఆయాసము లేనట్లుగా ధరించిన వాడవ
గుచున్నావు. నీవు సర్వోత్కృష్టమైన డవుకమ్ము (2) కూర్మావతార
మెత్తిన యోకృష్ణస్వామీ! జగదీశా! హరే; మిక్కిలి విశాలమై
నట్టిన్నీ మందర పర్వతము వలనగల్గిన చక్రాకృతి గల కాయలు
గల నీ వీవునందు భూమండలమున్నది. నీవు సర్వోత్కృష్టమైన డవు
కమ్ము (3) వరాహ రూపమును ధరించిన యోకృష్ణా! జగదీశా!
హరే! నీయొక్క దంతాగ్రము నం దంటియున్న భూమి, చంద్రు
ని యందణిగి యున్న కళవలె నున్నది. నీవు సర్వోత్కృష్టమైన డవు
కమ్ము (4) నరసింహ వతారమెత్తిన యోకృష్ణా! యోజగదీశా!
హరే! నీయొక్క శ్రేష్ఠమైన కమలమువంటి హస్తము నందద్భుత
మైన యగ్రభాగములు గలిగినట్టిన్ని చీల్చబడిన హిరణ్య కశ్యపుని
యొక్క శరీర మనెడి తుమ్మెద కలిగినట్టిన్ని, గోరు యున్నది.
నీవు సర్వోత్కృష్టమైన డవు కమ్ము (5) ఆశ్చర్యకరమైన వామనమూర్తి!
యోకృష్ణా! జగదీశా! హరే! అద్భుతమైన నీపాదముల గోళ్ల
యొక్క జలమువలన లోకమును బవిత్రము చేయువాడవై ధరిం
పఁ బడిన వామనాకారముచే త్రివిక్రమావతార మందు బలిచక్రవ
ర్తిని చలింపఁ జేయుచున్నావు. నీవు సర్వోత్కృష్టమైన డవు కమ్ము.
(6) పరశురామావ తారమెత్తిన యోకృష్ణా! జగదీశా! హరే
క్షత్రియుల యొక్కరక్త మయమైన హృదమునందు, పాపమును

పోగొట్టుకొని శాంతి బొంది జనన మరణ తాపత్రయములు గలిగి
నట్టి జనులను స్నానమాడించు చున్నావు. అట్టి పరశురామావ
తారా! నీవు సర్వోత్కృష్టఁడవు కమ్ము. (7) రామావ తారమె
త్తిన యోకృష్టా! జగదీశా! హరే! ఇంద్రాది దిక్పతులచేత కోర
దగినట్టిన్ని ఒప్పుచున్నట్టిన్ని రావణుని పది తలలను రణరంగము
నందు దశ దిశలకు బలియిచ్చుచున్నావు. నీవు సర్వోత్కృష్టఁ
డవు కమ్ము. (8) బలరామావ తారమెత్తిన యోకృష్టా! జగదీశా!
హరే! తెల్లనైన శరీరము నందు, మేఘమువంటి కాంతి గల్గినట్టిన్ని
నీ నాగేటి దెబ్బకు భయము నొందిన యమునానది కాంతి వంటి
కాంతి గలిగిన వస్త్రమును ధరింపుచున్నావు. నీవు సర్వోత్కృష్టఁ
డవు కమ్ము. (9) బుద్ధావతార మెత్తిన యోకృష్టా! జగదీశా.
హరే! వేదముల వలన సంభవించిన యాగకర్మము లందు చూప
బడిన పశుహింసను జూచి, కటకటా యని నిందించు చున్నావు.
దయతో, గూడిన హృదయము గల నీవు సర్వోత్కృష్టఁడవు
కమ్ము. (10) కల్యాణతారమెత్తిన యోకృష్టా! జగదీశా! హరే!
యవనజాతి సమూహమును నాశనము చేయుటకై భయంకరమైన
యగ్నివలెనున్న ఖడ్గమునొక తీరున పట్టుచున్నావు. నీవు సర్వో
త్కృష్టఁడవు కమ్ము. (11) దశావతారములు ధరించిన యోశ్రీకృ
ష్ణస్వామీ! గంభీరమును, మంగళ ప్రదమును, సుఖప్రదమును!
సంసార సారమును గల జయదేవ కవితే చెప్పబడిన యీగీతమును
వినుము. నీకుజయము చేకూరును గాక.

శ్లో॥ వేదానుద్ధరతే జగంతి హరతే భూగోళముద్భితే
దైత్యందారయతే బలించలయితే క్షుద్రక్షయం కుర్వతే
పౌలస్త్యం జయతే హలం కలయతే కాకుణ్య మాతన్వతే
మేచ్ఛా న్మూర్ఖయతే దశాకృతికృతే కృష్ణాయ తుభ్యం నమః॥

చ॥ శ్రుతులనమర్చి భూధరము + సాంపునఁ శేర్చిధరిత్రఁ గూర్చియా
శ్రితు వ్యధదీర్చి వజ్రకిని + సేమమొనర్చి ధరావరోత్కరో
ద్ధతిఁ బరిమార్చి వారిధిమ + దంబును బీల్చి ప్రలంబునార్చియా
క్షీతి భరమున్ విదర్చిహయ + కేళికి నేర్చిననిన్నుఁ గొల్చెదన్.

తా॥ వేదముల నుద్ధరించినట్టిన్ని, లోకములను హరించినట్టిన్ని, భూ
గోళమును భరించినట్టిన్ని, రాక్షసుని సంహరించినట్టిన్ని బలిచక్ర
వర్తిని కంపింపజేసినట్టిన్ని, రాజులను బరిమార్చినట్టిన్ని, రావణు
ని జయించినట్టిన్ని. నాగలిని బట్టినట్టిన్ని, కయను విస్తరింపజేసి
నట్టిన్ని, యవనల మూర్ఖుల జేసినట్టిన్ని, యీవిధముగా దశావ
తారధారివైనట్టి ఓ శ్రీకృష్ణా! నీకొఱకు నమస్కారము.

ద్వితీయాష్టపది ప్రారమ్భః

(ఘోరర రాగేణ గీయతే)

పల్లవి॥ జయ జయదేవ హరేహరే కృష్ణ-జయజయ దేవహరే॥

చరణము॥ శ్రితకషలాకుచమండల-ధృతకుణ్డల-కలితలలితవనమాలిన్ 1
దినమణి మణ్డల మణ్డల-భవఖండన-మునిజన మానస హంసా ॥జ॥ 2
కాళియ విషధర భంజన-జనరంజన-యదుకుల సళిన దినేశా ॥జ॥ 3
మధుమురనరక వినాశనా-గరుడాననా-సురకుల కేళినిదాన ॥జ॥ 4
అమలకమల దళలోచనా-భవమోచనా-త్రిభువన భవననిధానా ॥5
జనక సుతాకుచభూషణ-జితదూషణ-సమరశమిత దశకంఠ ॥జ॥ 6
అభినవ జలధరసుందర-ధృతమందర-శ్రీముఖ చంద్రచకోర ॥జ॥ 7
శ్రీజయదేవ కవేరిదం-కురుతేమదం-ఉజ్జ్వల మంగళగీతమ్ ॥జ॥ 8

తా॥ (1) శ్రీలక్ష్మీదేవి యొక్క కుచమండలముల కాశ్రయమైనట్టి
న్ని, కండలములు ధరించినట్టిన్ని సుందరమైన వనపుష్పహారము
గలిగినట్టిన్ని ఓశ్రీకృష్ణా! నీవు సర్వోత్కృష్టమైనవై వర్తించుము.
(2) సూర్యబింబము వంటి భూషణములు గల్గినట్టిన్ని, జననములను
భేదించునట్టిన్ని, ముగిశ్వరుల యొక్క మనస్సులనెడి సరోవరము
లకు హంసలై నట్టిన్ని, ప్రకాశ రూపుడవై నట్టి ఓశ్రీకృష్ణా! నీకు
జయము కలుగుగాక. (3) కాళియఁడ నెడినర్పమును మర్దించినట్టిన్ని
జనులకు సంతోషము కూర్చినట్టిన్ని, యదువంశ మనెడి కమలము
నకు సూర్యుడై ట్టిన్ని, శ్రీకృష్ణా నీకు జయము. (4) మధుమర,
నరకులను రాక్షసులను చంపినవాడా! గరుడ వాహనా! దేవతా
కులము యొక్క క్రీడకు ఆదికారణమైన వాడా, శ్రీకృష్ణా జయ
జయ (5) నిర్మల కమలనేత్రా! జనన మరణ బాధలను తొలగించు
వాడా! మల్లోకముల పూట్లకు మూలమైన శ్రీకృష్ణా జయము.
(6) జనకు సత్తలచూలకు భూషణమైన వాడా! దూషణుడను
రాక్షసుని జయించిన వాడా, రణరంగమున రావణుని చంపిన
శ్రీకృష్ణా జయము. (7) క్రొత్త మేఘమువంటి అందగాడా! మం
దర గిరిసిధరించిన వాడా! లక్ష్మీదేవి యొక్క వదనమనెడి చం
ద్రునకు చకోరపక్షివంటి శ్రీకృష్ణా జయము. (8) శ్రీమజ్జయ దేవ
కవి యొక్క ప్రకాశమానమగు నీమంగళ గీతము సంతోషము
నిచ్చుచున్నది.

శ్లో॥ పద్మా పయోధరతటీ పరిరంభలగ్న

కాశ్మీర ముద్రిత మురో మధు సూదనస్య

వృక్తానురాగ మివభేల దనంగ భేద

స్వేదాంబు పూరమను పూరయతు శ్రియంవః॥

మ॥ సరసీ జాలయ గుబ్బచన్నోరయని • చ్చంబర్వు కాశ్మీర వం
కరుచి భ్రాజిత మాటవ్యక్తమగురా • గఁబాననన్ మించుచున్
స్మర లీలామయయుద్ధ సంజనితభా • స్వత్స్వేదవాః పూరనం
భరితంబా మధువైరి వక్షుమురుసా • భాగ్యంబు మాకీవుతన్॥

తా॥ శ్రీలక్ష్మీదేవి స్తన ప్రదేశము నాలింగనము చేత నంటుకొనిన
కంకుమచేతఁ బూతమైన ముద్రలు శ్రీకృష్ణభగవానుని హృద
యాంత రానురాగము గలిగినదో యననట్లొప్పుచు, మరకేళి వల
న గలిగిన యాయాసము చేత చెమటతోఁ గూడిన శ్రీకృష్ణభగ
వానుని వక్షస్థలము మీకు సంపదల సమకూర్చు గాక.

శ్లో॥ పసంతే వాసంతీ కుసుమ సుకుమారై రవయవై
ర్రభమంతీం కాంతారే బహువిహిత కృష్ణాను సరణాం
అమందం కందర్ప జ్వరజనిత చింతాకుల తయా
వలద్భాధాం రాధాం సరస మిద మూచే సహచరీ॥ 2

మ॥ సకలమోద వనద్వసంతమునవా • సంతీల సత్కోమలాం
గకయై, మన్మథ తాపసంజనిత, శం • కావ్యాకులస్ఫూర్తిసా
రెకుఁ గాంతారమునన్ భ్రమించుచును • శ్రీకృష్ణప్రియా స్వేషణో
త్సుక యాగాధిక, తోడబోటియిటులం • చుంబల్కు లీలారతిన్.

తా॥ పసంత ఋతువునందు వృద్ధిబొందుచున్న పీడను గల్గినట్టి బండి
గురిగింజ పువ్వువలె సుకుమారములైన యన యవముచేత చొర
రాని యడవియందు దిరుగుచున్నదియును, యెక్కువైన మన్మథ
తాపము వలన గలిగిన చింతచేత మనోవ్యాకులము గల్గుటచే
బహు విధముల కృష్ణస్వామిని వెదకునట్టి రాధనుగూర్చి చెలికత్తె
రసికముగా నిల్లు పలికెను.

తృతీయాష్టపదీ ప్రారంభః

(వసంత రాగణ గీయతే)

వల్లవి! విరహాతి హరిరిహ సరసవసంతే-నృత్యతియువతిజనెన సమం-సఖ
విరహిజనస్య దురంతే॥ విహరతి॥

౧॥ లలిత లవజ్జ లతాపరిశీలన-కోమల మలయనమీరే! మధుకరనికర
కరంబిత కోకిల-కూజిత కుంజకటీరే॥ విహరతి॥

౨॥ ఉన్మద మదన-మనోరథ పథిక-వధూజన జనితవిలాపే । అభికుల
సంకుల-కుసుమసమూహ-నిరాకుల వకుళకలాపే॥ విరహాతి॥

౩॥ మదన మహీవతి - కనకదండరుచి - కేసరకుసుమ వికాసే । మిళి
తశిలీముఖ-పాటల పటల-కృతనర్పతూణ విలాసే॥ విరహాతి॥

౪॥ మృగమద సౌరభ-రథనవళంబద - నవదళ మాలతీమాలే । యువ
జన హృదయ-విచారణమనసిజ-సఖగుచి కింశుకజాలే॥ విరహాతి॥

౫॥ విగళితలజ్జిత - జగదవలోకన - తరుణ కరుణ కృతహాసే - విరహి
నికృంతన-కుంతముఖాకృతి-కేతకిదంతురితాశే॥ విరహాతి॥

౬॥ మాధవికా పరిమళ - మిళితేనవమల్లికయాతి సుగంధౌ । ముని
మన సామసి-మోహన కారిణి-తరుణా కారణబంధౌ॥ విరహాతి॥

౭॥ స్వరదతిముక్త లతాపరిరంభణ-ముకుళితపులకితచూడే- బృన్దావన
విపినేవరిసర-పరిగతజ-యమునాజలపూతే॥ విరహాతి॥

౮॥ శ్రీజయదేవభణితి-మిదమునయతి-హరిచరణ స్మృతిసారమ్ సరస
వసంతసమయ-వనవర్ణన-మనుగత మదనవికారమ్॥ విరహాతి॥

తా॥ ఓరాధా! విరహిణీ తరుణులు భరింపలేని సరస వసంతమున శ్రీ
కృష్ణస్వామి! శ్రీసమూహముతో క్రీడించుచు, నాట్యమును జేయు
చున్నాడు. (1) సుందరములైన లవంగపు తీవలయొక్క స్పర్శల

వలన కోమలమైన మలయ మూరుతము గల్గినట్టిన్ని, తుమ్మెదల
తోడ కూడుకొనియున్న కోవెలల యొక్క భవనులతో గూడిన
పొదలనెడి కుటీరములతో గూడినట్టిన్ని యీవసంతమున విరహిణి
తరుణులతో శ్రీకృష్ణస్వామి క్రీడించు చున్నాడు. (2) ఎక్కువగా
మదించిన మన్మథ సంబంధమయిన కోరికలు గలిగిన ఓటవిటీ జన
ముయొక్క విచారములు గలిగినదియును, తుమ్మెదల గుంపుచేత
వ్యాపింప బడియున్న పుష్పసముదాయముచేత వ్యాకులమై
యున్న పొగడ చెట్టుయొక్క సమూహము గలిగినదియును, అను
వసంతమున విరహిణీ తరుణులతో శ్రీకృష్ణస్వామి క్రీడించు
చున్నాడు. (3) మన్మథుడను మహిపతి యొక్క స్వర్ణదండము గల
చక్రము యొక్క కాంతివంటి కాంతి గలిగిన నాగ కేసర
పుష్పములయొక్క విలాసము గలిగినదియును తుమ్మెదలనెడిబాణ
ములు గలిగిన మన్మథుని యుమ్ముల పొదులోయనఁ దగిన గలి
గొట్టు పూపులయొక్క విలాసము గలిగినదియును, అగువసంతమున
శ్రీకృష్ణభగవానుడు శ్రీలతో క్రీడించు చున్నాడు. (4) కస్తూరి
యొక్క పరిమళముల వేగమునకు స్వాధీన మయిన చిగురుటాకుల
పంక్తులు గలిగిన కానుగుచెట్టు గలిగినట్టిన్ని, యీవస వంతుల
యొక్క వక్షస్థలమును పగుల్చుచట్టి మన్మథుని గోళ్ల కాంతివంటి కాం
తిగలిగిన మోఁదుగు పుష్పముల సమూహము గలట్టిన్ని, వసంత
మున కృష్ణమూర్తి కాంతలతో క్రీడించు చున్నాడు. (5) పొగొ
ట్టబడిన సిగ్గుగలిగిన లోకమును చూచుట వలన స్తూలమైన కరుణ
పుష్పములనెడి చిరునవ్వు గలిగినట్టిన్ని, విరహులను భేదించుట
యందు ఈటెలను బోలిన మొగలి పుష్పములచేత వ్యాపింపఁ
బడిన దిక్కులు గలిగినట్టియు, అగు వసంతమున శ్రీకృష్ణమూర్తి
శ్రీలతో క్రీడించు చున్నాడు. (6) పుష్పించిన బాడి గురిగింజ

తీగెల యొక్క వాసనలతో కూడుకున్నట్టియు, క్రొత్త మొల్లలచేత మిక్కిలి పరిమళింపు చున్నట్టియు, మునుల మనస్సులకు మోహము గలిగించునట్టియు, వయోవృత్తులకు అకారణ బంధువైనట్టియు, అగువసంతమున శ్రీకృష్ణమూర్తి స్త్రీలతో క్రీడించు చున్నాడు. (7) పుష్పించియున్న బండిగురింజ తీగెలయొక్క ఆలింగము చేసి కొనుటచేత ముకళితమనెడి రోమాంఘము గలిగిన మామిడి చెట్టు గలిగిన వసంత ఋతువునందు పరిసరములను ప్రవహించు చున్న యమునానదీ జలముచేత పరిశుద్ధమైన బృందావనము నందు శ్రీకృష్ణమూర్తి స్త్రీలతో క్రీడించుచున్నాడు. (8) శృంగార రసయుక్త మైన వసంతకాల వర్ణనము గలిగినట్టిన్ని శ్రీకృష్ణ మూర్తి యొక్క పాదముల ధ్యానము నందలి సారముగలిగినట్టిన్ని, అనుసరింపఁ బడిన మన్మథవికారములు గల్గినట్టిన్ని, అగు జయదేవ కవిచేఁ జెప్పబడిన ఈగీతము ప్రకాశింపుచున్నది. “ఓరాధా! విరహిణీజనములు భరింపలేని యీ వసంతము నందు తరుణీజనముతోఁ గూడి శ్రీకృష్ణస్వామి, క్రీడింపుచు, నాట్యము చేయుచున్నాడు.

శ్లో॥ దర విదళిత మల్లీవల్లి చచ్ఛత్సరాగ

ప్రకటిత పటవానై ర్వాసయన్ కాననాని

ఇహ హిద హతిచేతః కేతకీగన్ధ బన్ధః

ప్రపరదనమ బాణ ప్రాణవ ద్గంధనాహః॥

౯

ఉ॥ సల్లిలిత ప్రయత్నిక, ర + జః పటవాన విలాస సౌరభం

బెల్లెడ గప్పుచున్నవి, వ + నేందిరకున్ జిగిగూర్చి కేతకీ

వేల్లితగంధ మిత్రమయి + వేమలు మారుని ప్రాణరూపమా

చల్లని గాలి యుల్లమును + జాలఁ దపింపఁగఁ జేయు నియ్యెడన్.

తా॥ మొగలిపూ తావికి బంధువై యింతకంత వికసించిన మల్లె పుష్పాడుతో ప్రసిద్ధములైన పరిమళ ద్రవ్యములు గలిగి యడవులను వాసన గొట్టునట్లు జేయునట్టియును, సర్వత్ర వ్యాపించిన మన్మథునకుఁ బ్రాణసమాన మైనట్టియును, అగు మలయమారుతము వసంతకాలమున మనస్సులను గాల్చుచున్నది.

శ్లో॥ ఉన్నీలన్మధుగంధ లుబ్ధ మధుపవ్యాధూతచూతాఙ్కుర

క్రీడతోక్కిల కాకలీ కలకలై రుద్గీర్ణకర్ణజ్వరాః

నీయస్తే పథికైః కథం కథ మపి ధ్యానావధానక్షణ

ప్రాప్త ప్రాణసమాన మాగమ రసోల్లాసైరమీ వాసరా॥

శా॥ ప్రాథోధ్యన్మధు గంధ లుబ్ధ మధు ప + వ్యాధూత చూతాంకుర

క్రీడతోక్కిల కాకలీ కలకల స + ద్గీర్ణోరు కర్ణ జ్వరం

బైడంబారుట పాంథపాళి గడుపన్ + ధ్యానావధానక్షణా

వీడ ప్రాణ సమాన మీలితర సా + ప్తి గాంత యాయామనిన్.

తా॥ పుట్టుచున్న తేనెయొక్క వాసనపై యాసక్తిగలిగిన తుమ్మెదల చేత కడలించబడిన మామిడి చిగుళ్ళయందు కీడింపుచున్న కోవెలల యొక్క మధురధ్వనుల కోలాహలముల చేత బయలు వెళ్ళుచున్నట్టి చెవులయొక్క, తాపముగలిగినట్టి యీ వసంతకాల దినములు, అవధాన నేర్పుచేత పొందబడినట్టి ప్రియురాయిడ్రు యొక్క సంభోగరసముచే కూడిన సంతోషముచేతను, అధిక ప్రయాసము తోడను విటులచేఁ గడుపఁబడుచున్నవి.

శ్లో॥ అనేకనారీ పరిరంభసంభ్రమ | స్ఫురన్మనోహరీ విలాసలాలనమ్
మురారిమారాదుపదర్శయంత్యసౌ | సఖీసమక్షంపుర రాహరాధికామ్॥

తే॥ తన పురోభాగమున సొగ + సె నయబహుళ

కామినీ జన పరిరంభ + కాముడైన

గోపికానాథు గన్గొని + తాపమానను

మఱియుఁ బల్కెను రాధతో + మందయాన.

తా. ఈచెలికత్తె, సమీపమందును, ఎదుటను, అనేకస్త్రీల యాలి గన
మందలి త్వరచేత ప్రకాశించునట్టి శ్రీకృష్ణుని చూచు చున్నదై,
రాధతో మఱల నిట్లనియెను.

చతుర్థాష్టపదీపార్వత్యం.

—❦—

(రామప్రియా రాగేణ గీయతే.)

- బల్లవి॥ హరిరిహ ముగ్ధ వధూః కరే-ఃలాసిసి విలసిత కేళివరే
౧. చందనచర్చిత నీలకళేబర-వీతవనన వనమాలీ॥ కేళిచలనస్థాని
కున్దలమండిత-గన్ధాయగ స్మితశాలీ॥ హరిరిహ॥
౨. వీనవయోధర భారభరేణ - హరింపరివ్య సరాగమ్॥ గోపవధూ
రను గాయతి కాచిత్-ఉదంచిత పంచమ రాగమ్॥ హరిరిహ॥
౩. కాపివిలాస విలోచనభేలన - హరింజనిత మనోజమ్॥ ధ్యాయతి ముగ్ధ
వధూరధికిమ్ - మధుసూదన వదనసరోజమ్॥ హరిరిహ॥
౪. కాపి కపోల తలేమిశత - లపితుం కిమపిశ్రుతిమూలే॥ చారుచురబ
నితంబవతీ - దయితం పులకై రనుకూలే॥ హరిరిహ॥
౫. కేళి కలా కతుకేన కాచి - దముం యమునావన కూలే - మంజుళ
వంజుళ కంజగతంచిత-కర్న కరేణ దుకూలే॥ హరిరిహ॥
౬. కరతలతాళతరళ వలయావళి - కలిత కలస్వన వంశే॥ రాసరసేనృత్య
వరా-హరిణాయువతీ ప్రశశంసే॥ హరిరిహ॥
౭. శ్లిష్యతి కామపి నుంబతి కామపి - రమయతి కామపి రామామ్॥
పశ్యతిసన్నితచారుతరామపరా-మనుగచ్ఛతివామామ్॥ హరిరిహ॥
౮. శ్రీజయదేవఘణిత మిదమద్భుత-కేశవ కేళిరహస్యమ్॥ బృన్దావన
విపినేచరితమ్-వితనోతుశుభాసియశస్యమ్॥ హరిరిహ॥

తా॥ శృంగార భావజీత లీలలుగల యోరాదా! కీడియె యుత్కృష్ట
ముగా గోదిన ముగ్ధలతో శ్రీకృష్ణమూర్తి యహరింపుచున్నాడు.
(1) శ్రీగంధముచేతఁ బూయఁబడిన, నల్లనిదేహమునందు పచ్చని
బట్టయును వనమాలలును గలిగినట్టియు, కీడిలచేత కడలుచున్న
రత్నకుండలములచేత నలంకరింపఁబడిన కపోలయగ్మము గలిగి
నట్టియు, కిరుఁవ్వచేత నొప్పుచున్నట్టి శ్రీకృష్ణభగవానుడు,
యీ వనంతరుతువునఁ దు ముగ్ధవెలదులతో యహరించు చున్నాడు.
(2) ఒక గొల్లపడుచు, ప్రకాశింపజేయు పంచమరాగమును
పాడుచున్న శ్రీకృష్ణమూర్తిని, తనయొక్క ఒలిసిన భారములగు
కుచములయొక్క యనురాగముతో గూడుకొన్నట్లు కౌగలించు
కొని కూడ పాడుచున్నది. (3) ఒకానొక గొల్లపడుచు, లీలలు
చేత చంచలములైన కన్నలయొక్క కీడిలచేత వట్టింపఁబడిన
మన్మథవికారము గలిగిన శ్రీకృష్ణుని వదనాబ్జమును యెక్కువగా
ధ్యానింపు చున్నది. (4) ఒకానొక గొల్లభామ, చెవులదగ్గఱ
నేమో రహస్యపల్కు బల్కుటకు బోవుదానివలె వెళ్ళి, రోమాం
ఘలములచేత దట్టమైన శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క గండస్థలమునందు
మోవిని విడువక ప్రియుని సుందరముగా మద్దుబెట్టుకొనెను.
(5) ఒకానొక స్త్రీ మన్మథ కీడిలయందలి కతూహలముచేత
యమునానదీతీరమునందున్న సుందరములైన వకుళవృక్షముయొక్క
పొదను పొందియున్న యీ కృష్ణమూర్తిని తన హస్తముతో
యతని దుకూలమునుబట్టి లాగెను. (6) ఒకానొక యౌవనవతి,
కరకంకణముల మంజులధ్వనలతోడ, కరములను తాళములు
చఱచుచు, మధురధ్వనులలో గూడిన పిల్లనగ్రోవియొక్క సుస్వర
మును గలిగిన రాసక్రీడారసమునందలి నాట్యానకులై శ్రీకృష్ణ
భగవానునిచే సుతింపఁబడిన దాయెను. (రాసక్రీడయనఁగా) నడుమ

నొక పురుషుడును, యీ కలావల నొక్కొక్క స్త్రీయు నీలాగున
స్త్రీ పురుషులు మండలాకారముగా నాట్యముచేయుట.) (7) శ్రీకృష్ణ
మూర్తి ఒకానొక స్త్రీని కాగలించుకొను చున్నాడు. మఱి
యొక స్త్రీని ముద్దుబెట్టుకొనుచున్నాడు. మఱియొక స్త్రీనిరమించు
చున్నాడు. మఱియొక స్త్రీని చిరునవ్వుతో కూడునట్లుగా సుందర
వీక్షణముల బరువుచున్నాడు. సౌందర్యవతియైన మరియొక
స్త్రీని వెంబడించి పోవుచున్నాడు. (8) బృందావనమనెడి యడవి
యందు ఆచరింపఁబడినట్టిన్ని, కీర్తి కరమైనట్టిన్ని, ఆశ్చర్యకరము
లైన శ్రీకృష్ణమూర్తి క్రీడలయొక్క రహస్యములు గలిగినట్టిన్ని,
శ్రీజయదేవకవిచే జెప్పబడినట్టిన్ని అగు యీ ప్రబంధము శుభ
ములను విస్తరింపజేయు గాక

శ్లో॥ విశ్వేషామనురంజనేన జనయన్నానంధ మిందీవర
శ్రేణిశ్యామల కోమలై రుపనయన్నం గైరనం గోతృవమ్
నృచ్ఛందం వ్రజసుందరీ భిరభిః ప్రత్యజ్ఞమాలిజ్ఞః
రృక్లారస్సఖమూర్తి మానివమథా ముగ్ధోహరిః కీడితి॥ ౧౧

ఉ॥ సర్వజనాను రంజనము • చాలంగఁ జేయుచు మేచ కాంబుజో
ద్గర్వజితాంశుఁడై సురత • కార్యసుఖాప్తి ప్రజాంగనాభితోఁ
బర్వశశాంక వక్త్రుఁడిల • బాలకుఁడైనను ధీరనాథుఁడై
శర్వరియందుఁ గృష్ణుఁడు వ • సంతమున నివహించునే చెల్లె.

తా॥ ఓరాధా! సంతోష పెట్టుటచేత సమస్తజనుల కానందమును
పుట్టించుచున్నట్టి నల్లకలువ యొక్క సమూహమువలె, నల్లనై
నట్టిన్ని కోమలము లైనట్టిన్ని, అవయవములచేతను మన్మథోత్స
వమును బొందించు చున్నట్టియు, యధేచ్ఛగా గోపికా స్త్రీలచేత
నంతటను ప్రత్యక్షయవము చేతను ఆలింగనముఁ జేయబడినట్టిన్ని,
అగు శరీరమంతో గూడిన శృంగార రసమువలెనున్నట్టి మనోహ
రుఁడైన శ్రీకృష్ణస్వామి వసంతకాలము నందు క్రీడించుచున్నాడు.

శ్లో॥ అద్యోత్సజ్గవశదృఢజ జ్ఞకబళ కేశాదివేశాచలం
ప్రాణేయప్లవనేచ్ఛయాను సరతి శ్రీఖండశైలానిలః
కించత్సిద్ధగరసాలమాళి ముకుళాన్యలోక్య హర్షోదయా
దుస్మిలంతి కుహూః కుహూరితి కలోత్తాలాపి కానాం గిరః॥ ౧౨
తా॥ లీలోత్సంగ వనద్భుజంగ కబళకే • శాక్తిచేహైమవ
త్ప్రాణేయ ప్లవనేచ్ఛ, బోవుగతిఁజే • రన్సాగె శ్రీఖండశై
లాలోలానిల మామృమాళిముకుళ • వ్యాలోకహర్షాప్తిను
స్మిలిం చెన్బికముల్ కుహూయనురవో • న్మేషన్ గలోత్తాలమై.
తా॥ ఓరాధా! ఈవసంతకాలము నందు మలయ మాగుతము, సమీ
పమునందున్నట్టి పాములు మేయుటవలన గలిగిన యా యాసము
చేతనే మోయను నట్లు మంచునందు తాపము దీలుననెడి యిచ్ఛ
వలన హిమవత్పర్వతమును గూర్చి పోవుచున్నది. ఇంచు కంత
నున్ననైన మామిడి చెట్లయొక్క యగ్రభాగము లందలి మొగ్గ
లను వీక్షించి, సంతోషము యొక్క కలిమిచేత “కుహూ కుహూ”
యనెడి కోకిలల యొక్క కూతలు వృద్ధిఁజెందు చున్నవి.

ఇతి శ్రీజయదేవ కృతౌ గీతగోవిందే మహాకావ్యే
ప్రథమ స్కంధః.

శ్రీ గీతగోవిందే ద్వితీయ స్కంధః

—ॐ—

శ్లో॥ విహరతివనేరాధా సాధారణప్రణయే హరా
విగళితసి జోత్సాహ దీర్ఘావశేన గతాన్యతః
కృచిదపిలతాకుఞ్జో గుంజన్మధు ప్రతమణ్డలీ
ముఖరశిఖరే లీనా దీనావ్యువాచ రహస్సఖిం॥

చ॥ సవతులు సన్నఁ జూచియొక * సక్కెములాడఁగఁ గృష్ణుఁడిప్పుడా
యువతులతోడఁ గూడెనని * యుల్లమురుల్లనరాధ క్రుద్ధయై
జవమున బోయియొక్క తటి * పట్టదర్ముంకృతులుల్లసిల్లమా
ధవలతికాని కుంజమున * చాగినదై సఖితోడ నిట్లనెన్.

తా॥ శ్రీకృష్ణస్వామి సర్వసాధారణమైన స్నేహము గలవాడై
యందరితోడను వసమున గ్రీడించుటచే తనగొప్ప పోయినదని
అసూయఁజెంది మణియొక దిక్కును పొందినదై, యుంకారములు
చేయు తుమ్మెదల గుంపుతో శబ్దింపుచున్న కొనలు గలిగిన పొద
రింటి యందొకానొక చోట, అణిగినట్టిన్ని దీనయైనట్టిన్ని, అగు
రాధ, ఏకాంతముగాఁ జెలికత్తైతో యిట్లు చెప్పెను.

పంచమాష్టపదీ ప్రారంభః.

(తోడిరాగేణ గీయతే)

పల్లవి॥ రానేహరిమిహవిహితవిలాసమ్-స్మరతి మనోమనుకృతపరిహాసం
సజ్జలదధర సుభామభురధ్వని - ముఖరితమోహనవంశం చలిత
దృగల్చల మోహనమౌళి - కపోలవిలోలవతంసమ్ ॥ రానే॥

౨. చంద్రకచారుమయూరశిఖణ్ణ - మణ్డలవలయిత కేశం ప్రచురపురం
దర ధనురనురజ్జిత-మేధురముదిరసువేషం ॥ రానే॥

౩. గోపకదంబనితంబవతీముఖ-చుంబనలంబితలోధం
బాధుజీవమధు రాధరపల్లవ-కలితదరస్మితశోధం ॥ రానే॥

౪. విపుల పులక భుజి పల్లవ వలయిత - పల్లవ యువతి సహస్రమ్
కరచరణోరసి మణిగా భూషణ-కిరణ విభిన్న తమిస్తం ॥ రానే॥

౫. మణిమయమకర మనోహర కుణ్డల - మణ్డిత గండ ముదారమ్
పీతవసన మనుగత మనుజ - సురాసురవర పరివారం ॥ రానే॥

౬. విశద కదంబ తలే మిళితం కలి-కలుష భయం శమ యంతం
మామపి కిమపితరంగదనంగ - దృశావపుషారమయస్తం ॥ రానే॥

౭. జలద పటల చల దించు వినిందక - చందన బిందు లలాటం పీన
వయోధర పరిసర మర్దన - నిర్దయ హృదయ కవాటం ॥ రానే॥

౮. శ్రీజయదేవ పణితమతి సుందర - మోహన మధురిపు రూపమ్
హరిచరణస్మరణంప్రతి - సంప్రతిపుణ్యవతామచూపమ్ ॥ రానే॥

తా॥ ఓ చెలీ! రాసక్రీడల యందు, లీలలు చేయునట్టిన్ని, పరిహాసము
చేయునట్టిన్ని, శ్రీకృష్ణస్వామిని, నామనస్సు యీ పొదరింటి
యందు స్మరింపుచున్నది. (1) అధరామృతము నందు చలించు
చున్న శ్రావ్యమై ధ్వనితోడ మోగుచున్న మోహనమైన
మురళిని ధరించిన వాడును, కదలుచున్న చూపుల కొనలుగలిగిన
వాడును, కదలుచున్న కీరీటము గలవాడును, గండస్థలముల
యందు చలించుచున్న కర్ణభూషణములు గలవాడును, అగు శ్రీ
కృష్ణమూర్తిని నామనస్సు యీ పొదరింటియందు స్మరింపు
చున్నది. (2) మేచకములచేత నొప్పుచున్నట్టి నెమల్లపింఠముల
యొక్క సమూహముచేతఁ జుట్టఁబడిన కేశములు గలిగినట్టిన్ని,
విస్తారమయిన యింద్రధనుస్సులచేత నలంకరింపబడిన నీలమే
ఘమునంటి మంచివేషము గలిగినట్టిన్ని, అగు శ్రీకృష్ణస్వామిని
నామనస్సు యీ పొదరింటి స్మరింపుచున్నది. (3) గొల్లభా
మల మోములను ముద్దు పెట్టుటయందు ప్రాప్తమైన యను
రాగము గలిగినట్టిన్ని, మంకెనపూవును బోలిన సుందరమైన
చిగురువంటి మోవియందు కూడిన మందహాసము యొక్క
కాంతి గలిగినట్టిన్ని, అగు శ్రీకృష్ణభగవానుని నామనస్సు

యీ పొదరింటియందు స్మరింపుచున్నది. (4) విశులములై పులకలతోఁ గూడిన బాహుపల్లములచేతఁ జట్టబడిన గొల్ల పడుచుల యొక్క సహస్ర కరచరణ వక్షస్థలములందు, రత్నసమూహములు గలిగిన భూషణముల యొక్క కిరణముల చేత పోగొట్టబడిన చీకటిగలిగినట్టి శ్రీమూరహరిని నామనస్సు యిచట స్మరింపు చున్నది. (5) రత్నమయములైన మొసళ్ళవలె మనోహరములై యొప్పుచున్న కర్ణభూషణముల చేత నలంకరింపఁబడిన చెక్కిళ్ళు గలిగినట్టిన్ని, గంభీరుడైనట్టిన్ని, పీతాంబరముగలిగినట్టిన్ని, ముని, మనుజు సురాసురలు పరివారములుగా గలిగినట్టిన్ని అగు శ్రీమూరళీమోహనుని నామనస్సు యీ పొదరింటియందు స్మరింపుచున్నది. (6) నిర్మలమైన కడపచెట్లయొక్క ప్రదేశము నందు జేరియున్నట్టిన్ని, కలియుగపు పాపభీతిని పోగొట్టుచున్నట్టిన్ని, ఇంచుకంత చలింపుచున్న మన్మథోద్దీపక తృప్తిగల మనస్సుచేత నన్నును రంజింపఁ జేయునట్టిన్ని, అగు శ్రీగిరిధర్మని నామనస్సు యీ పొదరింటియందు స్మరింపుచున్నది. (7) మేఘసమూహమునందు చలింపుచున్న చంద్రుని ధిక్కరించుచున్నట్టి శ్రీగంధపు తిలకము గలిగిన లలాటముతో నొప్పుచున్నట్టిన్ని, బలిసిన స్తనములయొక్క పరిసరమునందు మర్దించుటయందు దయలేని తలుపువంటి డోదముగల్గినట్టిన్ని, అగు శ్రీనరహరిని నామనస్సు యీ పొదరింటియందు స్మరింపుచున్నది. (8) మిక్కిలి చక్కనైనదియు, మోహకరమైనదియు; అగు శ్రీకృష్ణభగవానుని స్వరూపము గలిగిన శ్రీజయదేవకచేతఁ జెప్పుబడిన యీ గీతము పుణ్యపురుషులకు శ్రీకృష్ణ పాదద్యానమును గూర్చి యిపుడు యోగ్యమైనది. రాసక్రీడా స్థలమునందు చేయబడిన కీడగలిగిన శ్రీహరిని నామనస్సు స్మరింపుచున్నది.

శ్లో॥ గణయతిగుణగ్రామం భౌమం భ్రమాదపి నేహతే
వహతిచపరితోషం రోషం విఘ్నచ్ఛతి దూరతః
యువతిషు వలత్ప్రప్ణే కృప్ణే పహరిణి మాంవినా ౧౪
పునరపి మనోవామం కామం కరోతి కరోమికిం॥

చ॥ లలనరౌ నామనంబు కుటి ♦ లాబయి నన్నెడబాసి యన్యకాం
తల రతిగోరు కృష్ణుపయి ♦ దప్పని ప్రేమవహించి వానియం
జ్వలతర చారుచర్యలను ♦ సారెకునెంచుచు సంచలింపకున్
జలమును జెందకన్ ముదము ♦ జాలగఁబొందెడి నేమి నేయుదున్.

తా॥ ఓ చెలీ! నామనస్సు కటిలమైనదై, నన్నువిడచి కీడింపు
చున్నట్టియు, ఇతర స్త్రీలయందు వృద్ధినిబొందుచున్న యాశను
గలిగినట్టియు శ్రీకృష్ణస్వామియందు తిరిగి యభిలాషను చేయు
చున్నది. ఆతని గుణములకు తలంచుచున్నది. ఆ తలంపునుండి కదలి
కను భ్రమ వల్లనైనను కోరదు. సంతనమును పొందు చున్నది.
కోపమును దూరముగా విడుచు చున్నది. నే నేమి నేయుదును?

షష్ఠాష్ట పదీ పార్వతిః.

(కాంభోజి రాగేణ గీయతే.)

వల్లవి॥ సఖి కేశిమధన ముదారం - రమయ మయా సహమనన మనో
రథ భావితయా సవికారమ్.

౧ నిభృత నికుఞ్జ గృహం గతయా - నిశి రహసి నిలీయ వసంతం
చకిత విలోకిత సకల దిశా రతి-రథన వశేన హసంతం ॥సఖి॥

౨ ప్రథమ సమాగమ లజ్జితయా పటు - చాటు శతై రనుకూలమ్
మృదు మధు రస్మిత భాషితయా-శిఖితకృత జఘనదుకూ ॥సఖి॥

3. కిసలయ శయన నివేశితయా చిర - మరసి మమైన సమానమ్
కృతపరి రంభన చుంబనయా - పరిరభ్య కృతాధర పానమ్ ||సఖ||
౪. అలన నిమిలిత లోచనయా-పులకాపలి లలిత కపోలం
శ్రమజలనకల కళేబరయా-వరమదన ముదా దతి లోలమ్ ||సఖ||
౫. కోకిల కలరప కూజితయా - జిత మనసిజ తంత్ర విచారమ్
శ్లథ కసుమాకల కంశలయా-నఖలిఖిత ఘన స్తన భారమ్ ||సఖ||
౬. రతిసుఖ సమయ రసాలసయా-దరముకుళిత నయన సరోజమ్
నిస్సహ నిపతిత తనలశయా-మధుసూదన ముదిత మనోజమ్ ||సఖ||
౭. చరణ రణిత మణి నూపురయా-పరిపూరిత సురత వితానమ్
ముఖర విశృంభల మేఖలయా-నకచగ్రహ చుంబన దానమ్ ||సఖ||
౮. శ్రీజయదేవ ఫణిత మిద మతిశయ-మధురిపు నిధువన శీలమ్
సుఖ ముత్కంఠిత రాధికయా-క్షధితం కితనోతు సలీలమ్ ||సఖ||
- తా|| ఓచెలీ! కేశినియను రాక్షసుని వధించిన శ్రీకృష్ణస్వామీ!
కామ క్రీడాభిలాషముచేత సంభాషితురాలనైన నాతోగూడ నివిధ
కామచేష్టలతో గూడునట్లు క్రీడింపజేయుము. (1) నిశ్చబ్దమైన
పొదరింట నున్న నాతోగూడ రాత్రియందే కాంము నందణిగి
యున్నట్టిన్ని, భయము వలన చూపబడిన యెల్లదిక్కులు, గలిగిన
నాతోడ క్రీడలయొక్క సంతోషము కొఱకు ఆధీనమగుట చేత
నవ్వుచున్నట్టిన్ని, అగు శ్రీకృష్ణస్వామిని రమింపజేయుము.
(2) ఓచెలీ! ప్రథమ సమాగమున సిగ్గుపడియున్న నాతోడ
వశీకరణ శమర్థులైన చతురోక్తులు పలుకుచు, అను కూలుడై
నట్టిన్ని, మృదు మధురములైన చిరునవ్వుతో గూడిన పలుకులు
గలిగిన నాతోడ, వదలింపబడిన మొలయందు గల పట్టు వలువ
గలిగినట్టిన్ని, అగు కృష్ణమూర్తిని రమింపజేయుము. (3) ఓచెలీ!

చివుళ్ళపాన్నపై కూర్చున్న నాతో, తడవుగా నా కతుస్థలము
నందే వుండకొని యున్నట్టిన్ని, అలింగనమందు మద్దులు గల
నన్ను కౌగలించుకొని అధరామృతమును గ్రోలుచున్నట్టిన్ని, అగు
శ్రీకృష్ణస్వామిని రమింపజేయుము. (4) ఓచెలీ! మెల్లగా
మూయబడిన కన్నులుగల నాతోడ పులకాంకురముల చేత మనో
హరముగానేర్పడిన కపోలములు గలవాడున్ను, చెమట నర్పదేహ
మునందును గలనాతోడ శ్రేష్టమైన మన్మథ సంబంధ సంతోషము
వలన మిక్కిలి యాశతో గూడియున్నట్టిన్ని, అగు శ్రీకృష్ణభగ
వానుని రమింపజేయుము. (5) ఓసఖ! కోవెలల యొక్క అవ్యక్త
మధుర ధ్వనివంటి పలుకును గలిగిన నాతోడ జయింపబడిన
కామశాస్త్ర విచారము గలవాడున్ను, కొప్పవీడుట చేత చెదరిన
కసుమములతో కదలుచున్న ముంగురులు గల నాతోడ, గోళ్ళ
చేత సాటింపబడిన గొప్పలైన కుచభారముగలిగినవాడును, అగు
శ్రీకృష్ణస్వామిని గ్రీడింపజేయుము. (6) ఓచెలియా! రతి సుఖ
సమయము నందలి అనురాగముచేత అలసిన నాతోడ యింపు
కంఠ మూయబడిన తామర రేకులవంటి కన్నులు గల్గినట్టిన్ని
శ్రమచేత దుర్బలమై తూలునట్టి కోమలమైన శరీరముగల నాతోడ
మన్మథక్రీడ గలిగినట్టిన్ని అగు మధుసూదనుని గ్రీడింపజేయుము.
(7) ఓచెలీ! పాదమలయందు మ్రోగుచున్న రత్నఖచితము
లైన యందెలుగల నాతోడ పరిపూర్ణ సురతక్రీడలు గలిగినట్టిన్ని,
మ్రోగుచున్న దృఢమైన మొలనూలుగల నాతోడ కొప్పవట్టి
కొని ఆధర చుంబనము మాటి మాటికిని జేయునట్టిన్ని, అగు
శ్రీకృష్ణమూర్తిని రమింపజేయుము. (8) శ్రీ జయదేవ కవిచేత
జెప్పబడినదియును, అధికముగా శ్రీకృష్ణుని శృంగార చరితములే
స్వభావముగా గలిగినదియును, రాధచేత విలాసముతో గూడిన

యానక్తిః శేషములు పలుకబడి నదియును, అగు నీ గీతము సౌఖ్యమును విస్తరింపఁ జేయుగాక.

శ్లో॥ హస్తస్రస్థ విలాసవంశ మనృజ భూవల్లి మద్వల్లవీ
బృందోత్సాహ దృగంత వీక్షితమతినేవదార్ద్ర గణ్డఫలమ్
మూమద్వీత్యః లజ్జిత స్మితసుఖా ముగ్ధాననం కాననే
గోవింద ప్రజనుండరీ పరివృతం పశ్యామి హృష్యామిచ॥ ౧౧

శా॥ నాళికానన దివ్యలోచనల స • న్నాళిక వత్సార్చితం
గేళీజాతనిదాఘ సార్ద్రమకరీ • క్షేళీ కపోలున్ సుకం
కేళీకుంజ గళత్సువేణు నిరతీ • క్షేళీ విలోలన్ ననున్
హేలం జూచి హసించు కృష్ణునిల స • ద్దేళీ ప్రభుం జూచెదన్.

తా॥ వనమునందు హస్తమునుండి విలాసముగా జారిన పిల్లనగ్రోవి
గలిగినట్టిన్ని, కటిలమైన కనుబొమ్మలు గలిగిన గోపికా
సమూహము యొక్క సంతోషమును బొందిన మొనచూపుల
చేతఁ జూడఁబడు నట్టిన్ని, అధికమైన చెమటచేతఁ దడసిన
చెక్కిళ్ళుగల నన్నుచూచి సిగ్గుపడు నట్టిన్ని, మందహాసా
మృతము చేత మనోహరమైనట్టి ముఖము గలిగినట్టిన్ని, గోపికా
స్త్రీలచే పరివృతుండైనట్టిన్ని, అగు గోవిందుని చూచుచు
సంతోషపడు చున్నాను.

శ్లో॥ దురాలోక స్తోకస్తబక నవకాశోక లలికా
వికాసః కాసరో పవనపవనోఽయ్యం వ్యధయతీ
అపిభ్రామ్య ద్భృగ్గీ రణిత రమణీయా సముక్షళ
ప్రసూతి శ్చూతానాం సఖ శిఖరిణీయం సుఖయతి॥ ౧౨

చ॥ సలలిత వంజుల ప్రసవ • సౌరభమేదూర మంద మారుతం
బల సహకార కోరక భ • వాద్భుత దివ్యమరంద బిందునం
వల ననుగ్రోలి యుమ్మనెడు • క్రొవ్విన తేటులు నుల్లసిల్లఁదా
రిలన్మర సాహచర్యమున • నేచుచునుండెడిఁ జూడవే సఖి.

తా॥ ఓచెలీ! చూచుటకు శక్యముగాని కొంచెములైన పూపుగుత్తులచేఁ
నూతనములైన యశోక వృక్షముల యొక్కయు, తీగల యొక్క
యు, వికాసమును గల యీసరస్సునందు గల యుద్యాన వనము
నందలి వాయువు బాధింపుచున్నది. ఇంతేకాదు, తిరుగుచున్న
ఆడుతుమ్మెదల యొక్క ఝంకారము చేత నొప్పుచున్న మొనలు
గల యీ మామిడి చెట్ల యొక్క మొగ్గల గుంపు సుఖ
మిచ్చుట లేదు.

ఇతి శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకృతౌ గీతగోవిందే మహాకావ్యే
ద్వితీయ స్కంధః.

గీతగోవిందే తృతీయ స్కంధః.

శ్లో॥ కంసారి రపి సంసారి వాసనా బద్ధశృంఖలామ్
రాధామాదాయ హృదయే తత్యాజ ప్రజనుండరీం॥ ౧౩

తే॥ గీ॥ వరుడు సంసార వాసనా • బద్ధశృంఖ
లాకృతిని రాధనెంచి ము • గ్ధాళివదలి
యమున పొంతనం దందుతా • నరసి, మదన
శర ప్రణారి మాధవుఁ డిట్లు • సారె వనుచు.

తా॥ శ్రీకృష్ణుడును సంసారము నందలి పూర్వజన్మ వాసన చేతఁ
గట్టఁబడిన యానక్తియును సంకల్ప కలిగి రాధను మనసునందుంచు
కొని గోపస్త్రీలను విడిచెను.

శ్లో॥ ఇత స్తతస్తా మను సృత్యరాధికా
మనజ్జబాణ ప్రణఖిన్న మానసః
కృతానుతాప స్స కళింద నందినీ
తటాస్తకుష్ణేః పసాద మాధవః॥ ౧౪

సీ॥ కల్ప పాదప కాంక్ష • గల్లుభృంగము మాడ్కి
 వల్ల వీలతికల • నెల్లమాని
 నవ వసంతాగమ • నము గోరు పికమన
 గల నాగవేణువై • ఖరిఘటించి
 దవ వహ్నిపాదలవే • ధవహించు హరిమాడ్కి
 స్మరఘోర శరపరం • పరలఁజిక్కి
 పెన్నిధి గోల్పడి • వెదకు మానవు మాడ్కి
 దరణిఁ గోల్పడిబోధ • దరులఁ ద్రొక్కి

తే॥ గీ॥ భృంగ కంజాబ్జ చక్రప్ర • భంగనిభ్ర
 మాభ్రసైకత కదలి కూ • ఛాబ్జలలిత
 యమున రమణీ మణినిజెంత • సమగ వ్రాయ
 వలపు తలకెక్కి మరుతండ్రి • తలఁచిపొక్కు.

తా॥ ఈవలావల రాధను వెదకి మారుని శరముల చేత గాయపడిన
 క్షేతముతోఁ గూడిన మనస్సు గల్గినట్టిన్ని, పశ్చాత్తాపము గలిగి
 నట్టిన్ని, ఆ కృష్ణస్వామి యమునానదీ తటమునందుఁ గల పాద
 రింట యందు విచారపడెను.

నప్తమాష్ట పదీ ప్రారంభః.

—॥—

(భూపాళ రాగేణ గీయతే)

వల్లవి॥ హరిహరి హతాదరతయా సాగతా కుపితేవ॥

౧. మామియఁ చలితాపలోక్య! పథా విచయేన

సాపరాధ తయా మయాపి నవారితాతి భయేన ॥హరిహరి॥

౨. కిం కరిష్యతి కిం వదిష్యతి! సాదిరం విరహేన

కింజనేన ధనేన కిం మరు-భూషణేన గృహేన ॥హరిహరి॥

3. చింతయామి తదాననం! కుటిలభ్రు కోప భరేణ

శోణపద్మమి వో పరిభ్రమతా! కలంభమరేణ ॥హరిహరి॥

౪. తామహమ్ హృదినంగయా! మనిశం భృశం రమయామి

కింవనేనునరామి తామిహ! కింవృధా నిలపామి ॥హరిహరి॥

౫. తస్యి ఖన్న మసూయయా! హృదయం తవా కలయామి

తన్న వేద్మి కుతోగతాసి నతేనతేను నయామి ॥హరిహరి॥

౬. దృశ్యనేపురతోగతాగత! మేవ మేవ దధాసి

కిం పురేవ ససంభ్రమం-పరిరంభణం నదదాసి ॥హరిహరి॥

౭. క్షమ్యతామ పరం కదాపి - శవే దృశం నకరోమి దేహినుందరి

చర్చనంమమ - మన్మధేన భునోమి ॥హరిహరి॥

౮. వర్ణితం జయదేవ కేన - హరే రిదంప్రవణేన తిందుబిల్వ సముద్ర

సంభవ - రోహిణీ రమణేన ॥హరిహరి॥

తా॥ (శ్రీకృష్ణమూర్తి పరితాపముతో యిట్లను చున్నాడు.) “హరి
 హరి! నావల ఆదరణ లేకుండుటవలన, ఆ రాధ, కోపించిన దాని
 వలెనే పోయెను.”

(1) ఈరాధ, శ్రీనమూహము వలనఁ జుట్టుకొనబడిన నన్ను విలోకించి

కదలిపోయెను. అపరాధములతో గూడియుండుటచేత మిక్కిలి భీతి

గలిగిన నాచేత నడ్డగింపఁబడక పోయినది. (2) ఆరాధా వియోగము

వలన “ఏమి చేయుదును? ఏమి చెప్పదును? నాకింక ఈ జనముల

వలనను, ధనము వలనను, అలంకారముల వలనను, గృహము వల

నను, ఏమిప్రయోజనము గలను? (3) కోపాతిశయముచేత తిరుగు

చున్న తుమ్మెదలనెడు కుటిలములైన కనుబాములు గలిగిన,

వ్యాకులమైన యెట్టితామర పువ్వునెడు దాని ముఖమును యిప్పుడు

చింతించుచున్నాను. (4) మనస్సునందు పసిమమన్న ఆరాధకు

నే నెల్లప్పుడును యెక్కువగా క్షీడింపుచున్నాను. వృథాగా నే నీ

వనమునందు దానినేల వెదుక వలయును? ఎందు కొఱకు దానిని గూర్చి విచారపడవలెను? (5) ఓ రాధా! నీ మనస్సు అనూయ చేత భేదమును బొందియున్న దానినిగా నే నెల్లప్పుడును తలంచుచున్నాను. వినయభావముచేత నీ కొఱకు మంచిమాటలాడుచున్నాను. అటువంటి నన్నే కారణము వలన విడిచి పోయితివో, ఆ కారణమును యెఱుంగ కున్నాను. (6) నాకు ముందర గనబడుచున్నావు వచ్చుచుఁ బోవుచునే యున్నదానవు. ఎందుచేత నీవు తొల్లిటివలె తొందరతోఁ గూడిన కౌగిలి నీయకున్నావు? (7) ఓ నుందరీ! ముందు చేసిన నా అపరాధము లన్నియు తుమింపఁ బడును గాక! నీయందెప్పుడును యిటువంటి యపరాధమును జేయును. మరుచిచేత పరితాపము నొంచుచున్నాను. నాకు నీ యొక్క దర్శనమును యిమ్మా! (8) శ్రీకృష్ణభగవానునకు నేవకుఁ డైనట్టియు, తిందుబిచ్చి గ్రామమునెడు “మహా సముద్రమునందు జన్మించి చంద్రునివంటి జయదేవ కవిచంద్రునిచేత యీ గీతము రచియింపఁ బడెను’

శ్లో॥ హృదిబిసృతాహారో నాయం భుజజ్జమనాయకః

కువలయదళశ్రేణీ కంఠేన సాగరశమ్యతిః

మలయజరజో నేవం భస్మ ప్రియారహితేయం

ప్రహార సహరభ్రాస్తాన్యనజ్గ శ్రుధా కిము ధావసి॥

౧౯

స॥ మలయజ రేణుపాళి బస • ముబరి, యుత్పల జాలకౌళిమన

గళగరళుబటంచు, బిస • కాండములన్ ఫణిహార పాళియం

చలతి సరోజ పత్రముల • సైదువు డంచును, గాంచ గాంబరం

బరి, పులి చర్మముచుప్పర • మూర్ఛకు నేహరినామఁ జూడగన్.

తా॥ ఓయీ మర్మధా! నేను శివుఁడ నను భ్రమచేత కొట్టకుము.

కోపముతో తఱుముకుము. నాతోమునునామ గలది తామర

తూండ్లుగాని సర్పములుగావు, నాకంఠము నండలిని నల్ల కలువ తేకులుగాని గరళ కాంతులుగావు. నాశరీరము మీఁదిది శ్రీగంధ రజముగాని విభూతికాదు. ప్రియరాలినెడ బాసియున్న నాయందు ఈశ్వర భ్రాంతిని వదలి నీబాణము నెక్కుపెట్టకుము.

శ్లో॥ పాణౌ మాకురు చూతసాయక మముంమాచాప మారోపయ
క్రీడానిర్జితవిశ్వ! మార్చితజనాఘాతేన కింపౌరుషం
తస్య ఏవ మృగీదృశో మనసిజ ప్రేక్షత్కటాక్షా శుగ
శ్రేణీజర్ఙ్గ రింత మనాగపి మనోనాద్యాపి సంధుక్షి తే॥ ౨౦

శా॥ పాణిం జూతశరంబుఁ బట్టిధనువున్ • వంచంగనేలా; తను
త్రాణా నిర్జిత విశ్వమూర్చిత విఘా • తంబొప్పునే, నీరము
గ్వేణీదివ్య నిశాత తాంచితరుచి • ప్రేక్షత్కటాక్షాశుగ
శ్రేణీ జర్ఙ్గ రింతంబు నామనము పే • ర్మిగాన, దీ వేళకున్.

తా॥ విలాసముచేత ప్రపంచమును జయించిన యో మన్మథుడా!
నీహస్తమునందలి మామిడి చిగుళ్ళ బాణమును వింటియందెక్కు
పెట్టకుము. మూర్ఛను బొందియున్న జనులను గొట్టుటయేమి
పౌరుషము? లేడివంటి చూపులగల రాధయొక్క, చలింపుచున్న
కడగంటి చూపులనెడి బాణసమూహముల చేత నోవ్వబడిన
నామనస్సు యిప్పటికైనను కొంచెమైనను స్వస్థపడలేదు.

శ్లో॥ భూచాపే నిహితఃకటాక్ష విశిఖో సిర్మాతు మర్మవ్యధామ్
శ్యామాత్మా కుటిలఃకరోతు కబరీ భారోపి మారోద్యమమ్
మోహంతావదయంచ తన్వితనుతాం బిబాధరో రాగవాన్
సద్వృత్తస్తన మణ్డలమ్ తవకథం ప్రాణైర్మమ క్రీడతి॥ ౨౧

శ్లో॥ తాని స్పర్శసుఖాని తేచసుఖా స్సిద్ధాద్దృశోర్వభిమా
స్తద్వక్త్రాబుజ సౌరభం సచసుధాన్యందీ గిరాంపక్రిమా
సాబిబాధర మాధురీతివిషయాసంగేఽచేన్నాననం
తస్యాం లగ్నసమాధిహస్త విరహ వ్యాధిఃకథం పర్తతే॥ ౨౨

శ్లో భూ పల్లవంధను రపాంగతరంగి తాని
బాణా గుణ శ్రవణ పాళి రితిస్మరేణ
తస్యా మనంగ జయ జంగమ దేవతాయా
మస్త్రాణినిర్జిత జగంతి కిమర్పితాని॥

— 3

సీ॥ పటుతర శ్వామాతి ♦ కుటిలకేశ భరంబు
మానక మారోద్య ♦ మము నొన్న
వీరరాగ ప్రభా ♦ భివ్యక్త బింబాధ
రంబు డంబెనంగ మో ♦ హం బానర్ప
సద్వృత్త నిర్జర ♦ స్తన మండలంబును
ఘోరమై నా మది ♦ నూరు చుండ
మార మంత్రోదార ♦ సార ప్రచార వి
స్తార వ్యాహరముల్ ♦ గారు కొనంగ

తే॥ గీ॥ స్థిరను నిజజయ జంగమ ♦ దేవత గతిఁ
దనరు నీకును భూచాప ♦ మును జగజ్జ
య ప్రబిరుదాంక చారు క ♦ టాక్ష శరము
లంగజుఁ డొనంగెనిక నోర్వ ♦ నగునె రాధ.

తా॥ ఓ రాధా! నీ కనుబొమలనెడి విండ్లయందు సంధించబడిన కడ
కంటి చూపులనెడి బాణములు నామర్మ స్థానమునందు బాధను
చేయునుగాక; కుటిలతయు నలుపును గల నీ కొప్పు మారణ
ప్రయత్నమును జేయునుగాక; రక్తిమము గలిగిన నీ దొండపండు
వంటి అధరము నన్ను యెక్కువగా మోహింపఁ జేయునుగాక;
నీ గుండ్రములైన కుచమండలము నా ప్రాణములదీయ నెట్లు
యాడుచున్నవి? సద్వృత్తుడనగా సదాచారము గలవాఁడు. అట్టి
వానికి ప్రాణహింసఁ జేయుట ధర్మమా? “స్పర్శానుభూములకు
సమానమైన నీ చంచలము లైనట్టిన్ని, మనోహరము లైనట్టిన్ని,

అగు దృగ్విలాసములు. అటువంటివేయైన నీమఖ కమలము
యొక్క పరిమణములు. అట్టివే నీ యమృతమును గురియునట్టి
ఃకౌక్తుల అట్టిదే నీ దొండపండువంటి అధరముయొక్క మధు
నిమము.” ఇట్లని కవయముల యొక్క కూటమియందు మనః
లగ్నమయ్యెనా! ఆరాధను గూర్చిన వియోగము వలన గల్గిన
మనోవ్యాధి యెట్లువర్తించును? “కనుబొమలనెడి చిగుళ్ళు గలిగిన
విల్లును, కడగంటి వీక్షణ పరఃపరలనెడి బాణములున్ను, చెవు
లనెడి చిహ్నము గలిగిన యల్లెత్రాడున్ను, గలిగి లోకములను
జయించిన బాణములు, ఈరాధ యనెడి మన్మథ జయ సంబంధిని
యగు జంగమ పరదేవతా రూఢి యందుంచబడిన వేమో?”

శ్లో॥ యమునాతీర వాసీర నికంజే మందమాస్థితమ్
ప్రాహపేమభరోద్భ్రాంతం మాధవం రాధికాసఖి॥ — 4

తే॥ గీ॥ లలిత యామున వాసీర ♦ కలిత కుంజ
నిలయుఁడై ప్రేమభీతులఁ ♦ గలగియున్న
జలజనేత్రునిఁ గనుఁగొన ♦ నిలచి యెదుటఁ
బలికె రాధిక పంపిన ♦ చెలియ యపుడు.

తా॥ (పై విధముగా దలపోయుచు) యమానా తీరమందలి ప్రబృలి
చెట్ల యొక్క పొదరింటి యందున్నట్టియా, ప్రేమచేతను పూర్వ
కృతాపరాధము వల్ల గలిగిన భయముచేతను భ్రమసియున్నట్టియా,
అగు శ్రీకృష్ణస్వామిని గూర్చి, రాధయొక్క చెలికత్తె మెల్లగా
నిట్లు పలికెను.

ఇతి శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకృత గీతగోవిందే మహాకావ్యే

తృ తీ య స్స ర్గః.

చతుర్థ స్కంధః

అష్టమాష్టపదీ ప్రారంభః
(సారాష్ట్ర) రాగేణ గీయతే)

- పల్లవి॥ సావిర హేతవ దీనా కృష్ణ-సావిర హే తవ దీనా మానస మన
సిజ విశిఖభయాదివ-భావనయా త్వయీలీనా ॥సావిర॥
- ౧॥ నిందతిచందన మిందు కిరణ మను నిందతి ఘేద మధీరం
వ్యాళనిలయ మిళనేన గరళ మవకలయతి మలయసమీరం ॥సావిర॥
- ౨॥ అవిరళ నివతిత మదన శరాదివ భవదవనాయ విశాలం
స్వహృదయ మర్మణి వర్మకరోతి సజల నళినీ దళజాలం ॥సావిర॥
- ౩॥ కుసుమవిశిఖ శరతల్ప మనల్ప-విలాస కళా కమనీయం
వ్రతమివ తవ పరిరంభ సుఖాయ-కరోతి కుసుమ శయనీయం ॥సావిర॥
- ౪॥ వహతిచ గళిత విలోచన జలధర-మానస కమల ముదారం
విధు మివ వికట విధుంతుదదంత-దళన-గళితామృత ధారం ॥సావిర॥
- ౫॥ విలిఖతి రహసి కురంగమదేన భవంతమనమ శర భూతం
వ్రణమతి మకరమథో వినిధాన్య కరేచ శరం నవచూతం ॥సావిర॥
- ౬॥ వ్రతి పదమిదమపి నగదతి మాధవ-తవచరణే పతితాహం
త్వయి విముఖే మయినపది సుఖానిధి-రపితనుతే తను జాహ
2॥ ధ్యాన లయేన పురఃపరికల్ప్య-భవంతమతీవ దురాపం
విలపతి నతి విషాదతి రోదతి-భ్రమతి విముంచతి తావం ॥సావిర॥
- ౭॥ శ్రీజయదేవ వణిత మిద మధికం-యది మనసా నతనీయం
హరి విరహాకుల పల్లవ యువతీ-నళి వచనం పఠనీయం ॥సావిర॥
- తా. ఓ కృష్ణస్వామీ! మరుచరములచే నైన భీతివలన వలెనే తలంపు
చేత నీయందు లీనమయిన యా రాధ నీ వియోగము వలన దీను

రాలైనది, (1) దుఃఖమును పొందుచున్నది. మలయమారుతమును, సర్పముల యొక్క నిలయమగు మలయ పర్వతమునుండి వచ్చుట వలన విషమువలెనే తలంచుచున్నది. చల్లదనమునిచ్చు చందనమును, చంద్రకిరణములను నిందించుచున్నది (2) ఆ రాధ, విడువకుండా పడుచున్నమదనుని బాణములనుండి, తనహృదయమందు నివసించియున్న నిన్నురక్షించుటకొఱకొ;యనునట్లు విశాలములైన జలములతోఁగూడిన తామరత్రేకులసమూహమునుతన హృదయము యొక్క జీవస్థానమందు కవచమువలె ధరించుచున్నది. (3) ఆ రాధ, మస్మధునియొక్క యమ్ముల పాన్పువలెనున్నట్టి పువ్వుల మీఁద అధికమైన శృంగార కళలచేత నొప్పుచున్నట్టి నీ యొక్క ఆలింగన సుఖముకొఱకు వ్రతముచేయు దానివలె నున్నది. అనఁగా యిష్టార్థసిద్ధికై చేయు వ్రతమువలె నిన్ను ధ్యానింపుచున్నది. (4) ఆ రాధ, కాటుచున్న కన్నీటిని గలిగిన సుందరమైనట్టి ముఖ కమలమును, విరోధియైన, రాహువుయొక్క దంతపు కాటువలన కాటుచుండిన అమృత ధారలు గలిగిన చంద్రునివలె వహింపుచున్నది. (5) ఆ రాధ, యేకాంతమందుకస్తూరిచేతమన్నధనమానుడవైన నిన్ను వ్రాముచున్నది. ఆ తరువాత మకరధ్వజము వలె మకరరేఖలును, హస్తమందు బాణములవలె క్రొత్తమామిడి చిగురును, రచియించి మ్రొక్కుచున్నది. (6) ఆ రాధ, “ఓ మాధవా! నేను నీ పాదములందు బడిన దానను; నీవు నాయందు విముఖత్వమును జూపుట వలన, యిప్పుడు చంద్రుఁడు నాయందు పరితాపమును విస్తరింపజేయు చున్నాఁడు,” అను యీ వచనములకు వదే వదే పలుకు చున్నది. (7) ఆ రాధ మిక్కిలి పొందుటకు వీలుకాని నిన్ను యేకాగ్ర చిత్తముతోడి ధ్యానముచేత నీ మూర్తిని తన యెదుట కల్పించుకొని, విచారపడుచున్నది. భేదమునొందు

చున్నది. రోదనము చేయుచున్నది, తిరుగుచున్నది. పరితాపమును బయలుపఱచు చున్నది. (రి)చునస్సుచేత సంతోషపడవలయు నేని, శ్రీజయదేవ కవిచేశ చెప్పబడిన యీ హరి విరహ వేదనచే వ్యాకులత్వమును జెందిన రాధ యొక్క చెలికత్తె వాక్యము పఠింపఁదగినది.

శ్లో॥ ఆవాసో వివినాయతే ప్రియనభీమాలాపి జాలాయతే
తాపా నిశ్చసి తేన దావ దహన జ్వాలా కలాపాయతే
సాపి త్వద్విరహేణ హంతహరిణీ రూపాయతే హాకథమ్
కందర్పోపి యమాయతే విరచయతా శార్దూలవిక్రీడితమ్॥ ౨౫

శా॥ ఆ వానంబును నాళులన్ నిబిడ తా ♦ పా వా ప్రియున్ శ్వాసమున్
భావోద్భూత చరిత్రమున్ గననుదా ♦ వంబై కనజ్జాలమై
దానంబై ఘనవాతమై భయకరో ♦ ిచ్చార్దుల విక్రీడితంబై
విప్పారంగ జింకనా నడలె ని ♦ న్న బ్బాక్షి తా బాయుటన్.

తా॥ ఓ శ్రీ కృష్ణా! నీ యొక్క వియోగముచేత, నివాసగృహము అడవి
గాను, ప్రియరాండ్రు ( ) చెలికత్తెల సమూహము వలవలెను, నిట్టూ
ర్పుచేత, శరీరతాపమును కార్చిచ్చు మంటల వలెను, భయకరము
గలిగి యున్నది. ఆ రాధ, జింకవలె కృశించిన యాకృతి గల్గి
యున్నది. కటకటా మస్మధుడును పెద్దపులివలె విలాసమును
జూపువాడై యమునివలె నాచరింపునున్నాడు. ఆహా యిక
నెట్లోకదా!

నవమాష్టపదీపారమ్భః.

(ದೇವಾಕ್ಷರಿ ರಾಗಣ ಗೀಯತೆ.)

పల్లవి॥ రాధికా కృష్ణ రాధికా-రాధికా విరహే తవ కేశవ.

౧॥ స్తన వినిహిత మపి హార ముదారం

సామనుతే కృష తనురివ భారమ్ ॥రాధికా॥

‡ పద్యమయొక్క పేరు సరియైన అర్థములో ధ్వనింపుచున్నది.

౨॥ స్వస్థిత పవనమను పమ పరిణాహం

మదన దహనమివ వహతి సదాహం ||రాధికా||

3. సరస మన్మథ మపి మలయజ పంకమ్

వశ్యతి విషమివ వపుషి సశంకమ్ || గాథికా ||

౪॥ దిశిదిశి కిరతి సజల కణ జాలమ్

నయన నళిన మివ విగళిత నాశమ్ || రాధికా||

౧॥ సయన విషయమివ కిసలయ తల్పమ్

కలయతి విహిత ముతాశన కల్పమ్ ||రాధికా||

౬॥ తృజితి నవాణి తలేన కపోలమ్

బాల శశినమివ సాయ మలోలమ్ || రాధికా||

౨॥ హరిరితి హరిరితి జపతి సకామమ్

విరహ విహిత మరణేన నికామమ్ ||రాధికా||

౮॥ శ్రీకృష్ణయ - దేవ ఫణిత మితిగీతమ్

సుఖయతు కేశవపద ముపనీతమ్ || రాధికా||

॥ (రాధాకృష్ణ! నీవియోగము చేత) కృశించిన శరీరము గల యారాధ. స్తనముల యందు ధరియించిన యమూల్యమైన ముత్యాల హారమును కూడ భారముగాఁ దలపోయుచున్నది. (౨) సరిలేని విశాలమైన నిట్టూర్పు వాయువు ఉష్ణసహితమై మస్తికాగ్నివలె వహింపుచున్నది. (౩) శరీరమునందుఁ బూయబడిన ద్రవసహితమైన మృదుల మగు శ్రీగంధి పూతను గూడ కాల గూట విషమువలె సందేహముతోఁ జూచుచున్నది. (౪) నీటి పానము సమూహముతోఁ గూడి యున్నట్టియు, నీడిన తొక్కిన గల్గినట్టియు, తామర పువ్వువంటి నేత్రములను వ్రతి దిక్కువలెను బరపుచున్నది. (౫) దృష్టిగోచరమైన చిగురుటాకుల పాన్పును వియోగజనులకు విహితమైన అగ్నితో సమానమైన దానివలెనే

తలంచుచున్నది. (6) సాయంకాలమందు కదలకయున్న బాల
చంద్రునివలె నున్నట్టి గండస్థలము నందలి చేతిని తీయదు (చెక్కి
టఁ జేయఁ జేర్చి చింతించుచున్నది.) †(7) వియోగమువలన గలి
గిన మరణభావము చేత కోరికలతోఁ గూడినదై “హరి హరీ”
అని మిగుల జపించుచున్నది. (8) ఓజనులారా! ఈవిధముగా
శ్రీకృష్ణచరణములనుఁ గూర్చి, సమర్పింపఁ బడిన శ్రీజయదేవ
కవిచే చెప్పఁబడిన యీగీతము సేవకుల సుఖంపఁ జేయునుగాక.

శ్లో॥ స్మరాతురాం దైవతవైద్య హృద్య
త్వదంగ సంగా మృతమాత్ర సాధ్యామ్
నివృత్తబాధాం కురుషేనరాధా
ముపేంద్రవజ్రా దపి దారుణోసి.

౨౬

ఉపేంద్రవజ్రము॥ అపారదస్రా భత్వదంగ సంగ స
త్కృపాసు ధాసాధ్య రతీశ భాధం
దపించు రాధన్ దయదాయవేని
‡ ను పేంద్ర వజ్రాగ్రత నోర్తు వెన్నన్.

తా॥ అశ్వనీ దేవతలవలె మనోహరుడవైన ఓ శ్రీకృష్ణా! మన్న
ధుని చేత వీడితురాలై నీయంగ కూటమియనెడు యమృతము
చేతను మాత్రమే సాధింపఁబడు మేలుగల యారాధను మన్నధ
వీడ యనెడి బాధనుండి విముక్తు రాలినిగా చేయకుంటి వేని.
వజ్రాయుధము కంటె భయంకరమైన వాడవగు చున్నావు.

‡ మరణాపస్థను పొందిన వారు పరలోక ప్రాప్తికై హరినామ స్మరణ చేయుట
వలె అను అర్థ చమత్కారమును. కృంగ్యము గాగలదు. మరణ భావమనగా ఇది
వ్యభిచారి భావములో సంచారీభావముగా వర్ణింపఁ బడునది.

‡ ఈ పద్యనామము పద్యములో భావార్థముగా నున్నది.

శ్లో॥ కడర్పజ్వర సంజ్వరాకులతనో రాశ్చర్వ మసౌశ్చరం
చేతిశ్చందన చంద్రమః కమలినీ చింతాను సంత్యాపతీ
కింతుక్లాంతివ శేన శీతలతరం త్వమేక మేవప్రియమ్
భ్యామంతీ రహసిస్థితం కథమపి క్షీణాక్షణంప్రాణితి॥

౨౭

ఉ॥ చందన చంద్రకంజముల † సారైదలంచి తపించునింతి, మా
నందన నంజ్వరాకులమ ‡ నంబుననుండెడి నిన్ను నొక్కనిన్
జందన శీతలుండని, వె † సందల పోయుచుఁ గార్వ్యమందియుం
గండువచే తుణంబైన ‡ గాంచును జీవము నబ్బురంబుగాన్

తా॥ మన్నధ జ్వరతాపము చేత వ్యాకులమైన శరీరము గలిగిన
యీరాధ యొక్క మనస్సు శ్రీగంధము యొక్కయు, చంద్రుని
యొక్కయు, కమలముల యొక్కయు, శైల్యోపచారముల స్మర
ణలయందే చిరకాలమును బరితాప మొందుచున్నది. కృష్ణా!
అశ్చర్యమేమని చెప్పుదును? బడలికలు ఆధీనురాలై ఏ కాంత
మందున్న ప్రియుడవైన నిన్నొక్కనిని మాత్రమే చల్లనివానిగా
స్మరింపుచున్నదై కృశురాలైన దై నను అది ప్రయత్నతో తుణ
శాలము బ్రతుకుచున్నది. సుమా!

శ్లో॥ తుణమపి పిరహః పురా సనేహో
నయన నిమిలిత ఖన్నయా తయాతే
శ్వసతి కథ మసౌరసాలశాఖామ్
చిరవిరహేణ పలోక్య పుష్పితాగ్రాం॥

౨౮

పుష్పితాగ్రావృత్తము॥ కణమైనన్ పిరహంబు నోర్వలేమిం
గనుఁ గప మూసితపించు, నింతె యేలా
గునఁ గను సురసాల పుష్పితాగ్రం
బును, జిరవిర హ ర్చి దేలువేళన్.

తా॥ పూర్వకాలమందు నీవియోగము, కన్నుల యొక్క నిమిలితము చేత ఖన్నురాలైన యారాధ చేత తుణకాలమైనను తమింపఁ బడదు. ఈరాధ చిరకాల వియోగముచేత వుప్పించిన కొనలు గలిగిన తియ్యమామిడి చెట్లయొక్క కొమ్మలనుఁ జూచి యెట్లు జీవనము నిలుపు కొనునో? తలంపుము.

శ్లో॥ అహమిహ నివసామి యాహిరాధా
మనునయ మద్వచనేన చానయేధాః॥

ఇతి మధురిపుణా సఖి నియుక్తా
స్వయమిదమేత్య పునర్జగాదరాధామ్॥

౨౯

గీ॥ “సఖయ యిందుండె దను, నీవు • చని, వధూటి
తోడ నామాటలను జెప్పి, • తోడితేవె”
యనుచుఁ గృష్ణుండు వంపఁగా • నవుడువచ్చి,
మరియుఁ బల్కెను రాధతో • సరసిజాక్షి

తా॥ (చెలికత్తె వచనంబులువిని శ్రీకృష్ణుఁ డిట్లను చున్నాఁడు.) “నేనీ పొదరింటి యందుండెదను. నీవు పోయి యారాధను యూరడించుము. నావాక్యములుగా చెప్పి పిలుచుకొనిరిమ్ము.” అని యిట్లు కృష్ణస్వామిచేత యాజ్ఞాపించఁ బడినదై చెలికత్తె మరలివచ్చి రాధతో యిట్లుపలికెను.

ఇతి శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకృతౌ గీతగోవిందే మహాకావ్యే
చతుర్థ స్కంధః.

పంచమ స్కంధః.

—❧—

దశమాష్టపదీ ప్రారంభః.
(ఆనందభైరవి రాగేణ గీయతే.)

పల్లవి॥ తవవిరహే వనమాలీ సఖి నీదతి రాధే ॥తవ విరహే॥

౧॥ వహతి మలయసమీరే మదన ముపనిధాయ

స్ఫుటతి కుసుమ నికరే విరహి హృదయ దళనాయ ॥తవ విరహే॥

౨॥ దహతి శిశిరమయూఢే మరణమను కరోతి
వతతి మదన విశిఖే విలపతి వికలీకరోతి ॥తవవిరహే॥

౩॥ ధ్వనతి మధుపసమూహే శ్రవణమపి దధాతి
మనసి చలిత విరహే నిశినిశిరుజ ముపయాతి ॥తవవిరహే॥

౪॥ వసతి విసిన వితానే త్యజతి లలితధామ లతతి ధరణి శయనే
బహువిలపతి తవనామ ॥తవవిరహే॥

౫॥ రణతి పిక సమవాయే ప్రతిదిశ మనుయాతి హసతిమనుజ నిచయే
విరహ మవలపతి నేతి ॥తవవిరహే॥

౬॥ స్ఫురతి కలరవరావే స్మరతి మణితమేవ తవరతి సుఖవిభవే
గణయతి సుగుణమతీవ ॥తవవిరహే॥

౭॥ త్వదభిద శుభదమానం వదతి సరశృణోతి తమసి జపతి సరసం
యవతిషు సరతి ముపైతి ॥తవవిరహే॥

౮॥ ఘణతికపిజయదేవే విరహ విలసితేన మనసి రథసవిభవే హరిరుద
యతు సుకృతేన ॥తవవిరహే॥

తా॥ సఖి! రాధా! వనమాలియగు శ్రీకృష్ణమూర్తి నీ వియోగము వలన. బాధపడుచున్నాడు. (1) ఓ రాధా! మలయమారుతము మన్నధుని సహాయము చేసికొని వీచుచుండఁగా, పుష్పసమూహము వియోగుల హృదయములను ప్రక్కలించుటకొఱకై వికసింపుచుండఁగా, శ్రీకృష్ణస్వామి నీ యెడబాటువలన కలిగిన బాధను పొందుచున్నాడు. (2) శీతమయూఖుండగు చంద్రుఁడుదహింపుచుండఁగా ప్రాణత్యాగమును అనుసరింపుచున్నాడు, మన్నధ బాణములు పడుచుండఁగా, విచారపడుచున్నాడు. కళారహితుఁడగుచున్నాడు. (3) తుమ్మెదలగుంపు ఝంకారము జేయుచుండఁగా, చెవులను మూసికొనుచున్నాడు, మనస్సునందతి శయించిన, విరహమగుచుండఁగా, ప్రతిరాత్రియందును ఉపతాప

మును బొందుచున్నాడు. (4) అరణ్యములలో నివసించుచున్నాడు, రమణీయమైన గృహమును విడిచిపెట్టుచున్నాడు, భూశయ్యయందు బొర్లుచున్నాడు. నీయొక్క పేరును బహు విధములుగా, ఉచ్చరింపుచున్నాడు. (5) కోవెలల యొక్క సమూహము కూయుచుండగా, (ఆధ్వనిని వినజాలక) వ్రతి దిక్కునకుఁ బరువెత్తుచున్నాడు, (అట్టి తన్నుజూచి) “నిష్కారణముగాఁ బరుగులిడుచున్నా” డని మనుష్యులు నవ్వఁగా, ఇది విరహము కాదని దాఁగుచున్నాడు. (6) పావురములయొక్క ధ్వని వెలయుచుండఁగా నీ రతిసారమును స్మరింపుచున్నాడు, నీయొక్క రతి కీర్తిదాసుఖము వలన గలిగిన వైభవము నందలి మంచిగుణమును అధికముగా యెంచుచున్నాడు. (7) † నీయొక్క నామధేయము గలిగి మంగళప్రదమైన యీ వైశాఖమాసమును మనుష్యులు చెప్పుచుండఁగా వినుచున్నాడు ఆ రాధాఖ్యమాసమునున్న అనురాగముతో గూడు కొన్నట్టుగా జపించుచున్నాడు, ఇతర స్త్రీలయం దాసక్తిని పొందక యున్నాడు. (8) కవియైన జయదేవుఁడు విరహచేష్టలతోడఁ జెప్పుచుండగా వినెడివారి పుణ్యపరిపాకము చేత సంతోషాధిక్యమును గలిగిన, మనుజుల మనస్సునందు శ్రీహరి సాక్షాత్కరించును గాక!

శ్లో॥ పూర్వాయంత్ర) నమం త్వయారతి పతేరాసాది తాస్సిద్ధయ
స్తస్మిన్నేవని కుంజ మన్మథ మహాతీర్థే పునర్మాధవః
ధ్యాయన్ స్త్యామనిశం జవన్నపితవై వాలాపమంత్రావళిం
భూయ స్త్వత్కుచ కుంభనిర్భర పరీరంభామృతంవాంఛతి॥ 30

† వైశాఖమాసమో రాధః అని నిఘంటువునందు గలదు. ఇది శుభములిచ్చు మాసము.

మ॥ మును నీతోఁ బతియెందు, మారుని రతుల్ ♦ భోగించెనో, యల్ల నూతన కంజాంగజ దివ్యతీర్థమునఁ గాం ♦ తా యిప్పుడుం జేరి, నిన్ననయంబెన్నుచుఁ దా జపించుభవదీ ♦ యాలాప మంత్రాళిమై రను తాత్పర్యముచకుంభ నిర్భరవరీ ♦ రంభామృతే చ్చారతిన్॥
తా॥ పూర్వము నీతో యే పొదరింటియందు మన్మథ కార్యసిద్ధులనుభవింపఁబడినవో, ఆ పొదరిల్ల నెడి మన్మథ మహాక్షేత్ర) మందు శ్రీకృష్ణస్వామి నిన్ను మరల స్మరింపుచు, నదా నీ సంభాషణముల నెడి మంత్రాళిని జపించుచు, నీ కలశములవంటి స్తనముల యొక్క యధికమైన యాలింగనమనెడి సుధాసరంబును మిక్కిలి కోరుచున్నాడు.

ఏ కా ద శా ప్త ప దీ పా ర మ్భః.

(తోడి రాగేణ గీయతే.)

పల్లవి॥ ధీర సమీరే యమునాతీరే వనతి వనే వనమాలీ
గోపీపీన పయోధ రమర్ధన చంచలకరయుగళాలీ ॥ధీరసమీరే॥
౧॥ రతిసుఖ సారే గత మభిసారే మదనమనోహర వేషమ్
నకురు సితంబిని గమనవిశంబన మనుసర తం హృదయేశమ్ ॥ధీర॥
౨॥ నామసమేతం కృతనజ్జేతం వాదయతే మృదువేణుం
బహుమనుతేన నుతేతనునజ్జత పవనచలిత మపిరేణుం ॥ధీర॥
౩॥ పతతిపతత్రే విచలతి పత్రే శంకిత భవదుపయానం
రచయతి శయనం సచకితనయనం పశ్యతిత పపంధానం ॥ధీర॥
౪॥ ముఖరమధీరంత్య జమరీరం రిపు మివ కేళిషులోలా
చలనఖ కుంజంసతి మిరపుంజం శీలయనీలనిచోళం ॥ధీరసమీరే॥

- ౧॥ ఉరసిమురారే-రువహతహారే-ఘనభవ తరళబలారే
తటిదివవీతే-రతివివరీతే - రాజసిసుకృత విపాకే ॥ధీరసమీరే॥
- ౭॥ విగళితవననం-పరిహృతరశనం-ఘటయతిఘనమపిధానం
కిసలయశయనే-పంకజనయనే-సిధిమివహర్షనిధానం ॥ధీరసమీరే॥
- ౮॥ హరిరభిమానీ - రజనీరిదానీ - మియమువయాతివిరామం
కురుమమవచనం-నత్వరచనం-పూరయమధురిపుకామం ॥ధీర॥
- ౯॥ శ్రీజయదేవే - కృతహరినేవే - ఘణితివ రమరమణీయం
ప్రముదితహృదయం-హరిమతినదయం-నమతసుకృతకమనీయం ॥ధీ॥
- ౧౦॥ మనోహరమైన వాయువుగల యమునానదీ తీరమునందలి వన
మందు గోపికలయొక్క బలిసిన స్తనములను మర్ధించుట యందు
కదలుచున్న హస్తద్వయముచేత నొప్పుచున్న వాడైనవనమాలి
యున్నాడు. (1) ఓ రాధా! కీడాసుఖముయొక్క సారమును
గలిగిన సంకేతస్థాన మందున్నట్టిన్ని, మదనునివలె సుందరమైన
యలంకారము గలిగినట్టిన్ని, నీ ప్రాణేశుడైనట్టిన్ని, అగు, ఆ
వనమాలిని గూర్చి పొమ్ము, పోవుటయందు విశంబనము
చేయకుము. (2) పేరుతో గూడుకొన్నట్టుగాఁ జేయఁబడిన
సంగేతస్థలము గలిగిన శ్రవణసుఖరమైన వేణువునూచుచున్నాడు,
ఓ రాధా! నీ శరీరమందు తగిలిన వాయువుచేత కదలింపఁబడిన
పరాగమునుకూడా బహుమానింపు చున్నాడు. (3) పక్షులు
తెక్కలను విదల్చునప్పుడును, చెట్లయాకులు కదలునప్పుడును,
సంశయింపఁబడిన నీరాకగా నూహించి పానువువేయుచున్నాడు,
భీతితోఁ గూడిన చూపులతో నీవు వచ్చెడి శ్రోవను తిలకించు
చున్నాడు. (4) ఓ సఖయా! శృంగారచేష్టలయందు మోగునట్టి
వియుఁ గదలునట్టివియు, అగు నీపాద మంజీరములను పగవానివలె
నెంచి అధీరంగా విడువుమా! కటికిచీకటితోఁ గూడియున్న

పాదనుగూర్చి పొమ్ము; నల్లనిచీరను గట్టుకొని పొమ్మా! (5)
ఓ కనకాంగీ! నీవు పుణ్యఫలరూపమైన ఉవరతియందు పొందఁ
బడిన ముత్యాలహారములు గల శ్రీకృష్ణభగవానుని పక్షస్థలము
నందలి కొంగలతో గూడిన మేఘమునందలి మెఱుపువలె ప్రకా
శింతువు. (6) ఓ పంకజనేత్రీ! విడువబడిన వస్త్రముగలిగినట్టిన్ని,
పరిహరింపఁబడిన మొలనూలు గలిగినట్టిన్ని, ఆచ్ఛాదన రహితమై
నట్టిన్ని, నీ పిఱుదులను చిగురుటాకుల పాన్నుపై సంతోషమున
కాది కారణమైన నిక్షేపమువలె, జేర్చుమా! (7) ఓ రాధా!
శ్రీకృష్ణుడు నీ యందభిమూనము గలఁవాడు. ఇప్పుడి రాత్రి
విరామమును బొందుచున్నది. త్వరతోఁగూడిన చేతలుగల
దానవై నావాక్యాను సారముగా చేయుము, మధురిపుని కోరిక
లను దీర్చుము. (8) ఓ జనులారా! చేయఁబడిన శ్రీకృష్ణ సేవగలి
గిన, శ్రీజయదేవకవి మిక్కిలి-మనోహరముగా వల్కుచుండఁగా,
సంతనపడు మానసముగలిగి నట్టియు, అత్యంత ప్రేమతో కూడు
కొన్నట్టియు, పుణ్యములవలనఁ గోరదగినట్టియు, శ్రీకృష్ణభగ
వానుని గూర్చి నమస్కరింపుడు.

శ్లో॥ సామాంద్రత్యుతి పత్యుతిస్మరకథాః ప్రత్యంగమాలింగనైః
ప్రీతిం యాస్యతి రంస్యతేసఖ సమాగత్యేతి చింతాకులః
నత్వాంపశ్యతి వేపథేపులకయ త్యానందతి స్వేదతి
ప్రత్యుద్గచ్ఛతి మూర్ఛతి స్థిరతమః పుంజే నికుంజే స్థితః 30

సీ॥ ఎలనాగ ప్రియముతో ♦ నిద్రెవచ్చెడి నటంచు

గడఁగి సారెకుముందు ♦ నడచినడచి

వచ్చి నమ్మోహంబు ♦ వారఁ జూచునటంచు

సాలపుతో నిన్నెదు ♦ యూచిచూచి

చూచినాతోఁ గథ ♦ లొలయఁ బల్కునటంచుఁ

బొందు గగ్గురపాటు ♦ నొందియొంది

వల్కి నాతోఁ గేళి ♦ పరిధవిల్లు నటంచు

ముదమునఁ బులకలు ♦ వూనివూని

తే॥ స్థిరతమః పుంజ మగుకుంజ ♦ సీమసీదు

వరుడు చింతాకులత నున్న ♦ వాడు,నీదు

మోము, తనగోము, నాదునో ♦ ముననరవియు

నిరులు నరులును, నెరయ జా ♦ గింకఁదగునె.

తా॥ ఓ సఖయా! ఆ కృష్ణస్వామి, దట్టమైన చీకటి సమూహముగల పొదరింటి యందున్నవాడై “ఆరాధవచ్చి నన్ను చూచును; మన్మథ కథలను గూర్చి పలుకును; సర్వావయవముల యంధును కాగిలి చేత నంతోషమును పొందించును, క్రీడించును.” ఇట్లని చింతాకుల స్వాంతృడై సన్నెదురు చూచుచున్నాడు. వణకు చున్నాడు, గగ్గురుపాటును పొందు చున్నాడు, నంతోష పడు చ్చున్నాడు చెమట లొందుచున్నాడు, ఎదురుగా వచ్చుచు న్నాడు, మూర్ఛిల్లుచున్నాడు.

శ్లో॥ వికిరతి ముహుర్నాసాశ్వాసాన్సరో ముహురీక్ష తే
ప్రవిశతి మహాః కుంజంగుంజన్నహుర్భహతామృతి
రచయతిముహుశ్శయాం పర్యాకులం ముహురీక్ష తే
మృదన కదన క్లాంతః కాంతే ప్రియస్తవ వర్తతే.

32

తా॥ మాటికి వెచ్చునూర్చుచును ♦ మాటికి దిక్కుల జూచివేచుచున్
మాటికి సంతపించుచును ♦ మాటికిఁ దాఁబొదరిల్లు జేరుచున్
మాటికి శయ్యజేయుచును ♦ మాటికి నాకుల పాటునొందునో
బోటి విహంగ ఘోటిమరు ♦ ఘోటికి ధాటికి నాఁటినాఁటికిన్

తా॥ ఓ కాంతా! నీమనోహరుడు ముక్కుల నుండి నిట్టూర్పులను పలుమారు నెరపుచున్నాడు, ముందరవైపు మాటిమాటికి చూ

చుచున్నాడు, పలుమారు పొదరింటిలో ప్రవేశింపుచున్నాడు, పలుమారు మిక్కిలి తపించుచున్నాడు, పలుమారు పాన్పును పరచుచున్నాడు, వ్యాకులముతో పలుమారు చూచుచున్నాడు మన్మథ యుద్ధము వలన పీడితుడై అలసట జెందియున్నాడు.

శ్లో॥ త్వద్వామ్యేనసమం సమగ్రమధునా తిగ్మాంశురస్తంగతః
గోవిందస్య మనోరథేనచ సమం ప్రాప్తం తమస్సాంద్రతాం
కోకానాం కరుణస్వనేన సదృశీ దీర్ఘా మదభ్యర్థనా
తన్మృగా విఫలం విలంబనమసౌ రమ్యోభిసారేక్షణః.

33

తా॥ ఓ ముగ్ధురాలా! ఇప్పుడు నీవక్రత్వముతో సరిగా సూర్యుడస్త మించెను. గోపాలకృష్ణుని కోరిక కనుకూలముగా చీకట్లు విస్తార ముగా వ్యాపించెను. దీర్ఘమైన నాప్రార్థ,చక్ర వాకముల యొక్క దీనస్వరముతో సమానమై యొప్పుచున్నది. కావున కాలవిలంబ నము వ్యర్థము. ఈక్షణముననే సంకే తస్థలమందు చేరుట రమ ణీయ మైనది.

శ్లో॥ ఆశ్లేషా దనుచుంబనా దనునభో లేకాదనుస్వాంతజ
ప్రోద్బాధా దనుసంభ్రమా దనుర తారంభా దనుప్రీతయోః
అన్యార్థంగతయో ర్భ్రమాన్నిలితయో స్సంభాషణైర్జానతో
ర్దంవతోర్విహ కోనుకోచ తమసి క్రీడావిమిశ్రోరనః

34

శ్లో॥ అతిచకితం విన్యస్యంతీం దృశౌ తిమిరే పథి
ప్రతితరుముహు స్థిత్వామందం పదానివితన్వతీమ్ ।
కథంరహసిప్రాప్తా మంగై రసంగతరంగభి
స్సముఖీ సుభగః పశ్యన్ సత్యాముపైతు కృతార్థతాం.

35

తా॥ అతుల గాఢాలింగ ♦ నావాప్తి వలనను,
నవలచుంబన వినో ♦ దాప్తివలన,

నాపిమ్మట నఖితు ♦ తారూఢివలనను,
 నావెన్నగోర్కుల ♦ మోసువలన
 నాపిద పనునంభ ♦ మాయతివలన,
 నంతర తారంభ ♦ మగుటవలన
 నాతరువాత వా ♦ గభిరతి వలనను,
 నవ్వల బంధర ♦ మ్యతలవలన
 గీ॥ దనరు రసరుచి నిప్పు డే ♦ మనఁగవచ్చుఁ
 గాన సలకుచుఁ దమినంజ ♦ లూనినిలుచు
 నిలచి మెల్లఁగ నడచి, మా ♦ నించియొదవు
 నిన్నుఁగని ధన్యుడగు పతి ♦ నెలఁతరమ్ము॥

తా॥ 34, కాగలింపుల చేతను, తరువాత అధరచుంబనము వలనను, పిదప నఖితుతమువలనను, ఆవెనుక మనోద్రేకము చేతను, ఆవల సంభ్రమముచేతను అనంతరము సురతారంభమువల్ల సంతనపడుటయు, పిమ్మట భ్రమవలన, యితరవిషయ సంభాషణచేతను, తీరుగా కూడుకొన్నట్టి దంపతుల కీడ్లతోడఁ గూడిన శృంగార రసము ఈ యంధకారమందు, ఏమేమని చెప్పవచ్చును (అనఁగా అత్యుత్తమము)

35 ఓ రాధా! నుందరుడైన, ఆశ్రీకృష్ణుడు, మిక్కిలి భయపడునట్లుగా చూపులను మార్గమందలి చీకటియందుంచుచున్నట్టియు, వ్రతివృక్షము క్రిందను నిలచి, అందముగా నడుగులను పెట్టుచున్నట్టియు, మన్మథునిచేత చంచలములైన అవయవములచేత సతివ్రయత్నముగా నేకాంతమును బొందినట్టియు, నిన్ను వీక్షించువాడై కృతార్థత్వమును పొందును నాక.

శ్లో॥ అధతాంగంతు ఘోరకృతం చిరమనురక్తాం లతాగృహే
 దృష్ట్వా తచ్చరితం గోవిందే మనసిజమందే సఖీసాహ॥

కం॥ అంతటఁ జనఁగన శక్తిన్
 గాంతన రక్తి లతాంత ♦ ఘన గృహమున,
 నయ్యంతిఁ గని తచ్చరి ♦ తము, ము
 రాంతకునకుఁ దెలుపఁ జేర ♦ నరిగి వచించెన్.

తా॥ ఆ పిమ్మట పోవుట కసమర్థురాలైనట్టిన్ని, బహుకాలము అనురాగముతోఁ గూడినట్టిన్ని, అగు నారాధను లతాగృహంబున, చూచి, ఆ రాధయొక్క చరిత్రను మన్మథునిచేత మందుఁడైన గోవిందునకు చలికత్తె చెప్పెను.

ఇతి శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకృతౌ గీతగోవిందే మహాకావ్యే.

పంచమ స్కర్గః

షష్ఠ స్కర్గః.

ద్వాదశాష్టపదీపార్వముః

(శంకరాభరణ. రాగేణ గీయతే.)

జల్ల॥ నాథహరే జగన్నాథహరే - నీదతిరాధా హాసగృహే
 యః పశ్యతి దిశిదిశి రహసి భవంతం తదధర మధురమధూని
 పిబంతం ॥నాథ॥

౧. త్వదభినరణ రభసేన వసంతీ పతతిపదాని కియంతిచలంతి ॥నాథ॥
 2. విహిత విశద బిస కిసలయ వలయా జీవతి వరమిహౌ తవ రతి
 కలయా ॥నాథ॥

౩. ముహూరవలోకనమాండనలీలామధుతిపురహామితి భావనశీలా॥నాథ॥
 ౪. త్వరితముపై తినకథమభిసారమ్హారిరితివదతిసఖిమనువారమ్॥నాథ॥
 5. శ్లిష్యతి చుంబతిజలధరకల్పమ్హారిరుభగతఇతితిమిరమనల్పమ్॥నాథ॥
 6. భవతి విశంబిని విగభిత లజ్జా విలపతి రోదతి వాసకనజ్జా ॥నాథ॥
 ౭. శ్రీజయదేవక వేరిదముదతమ్రసికజనంతనుతామతిముదితమ్॥నాథ॥

తా॥ (1) జగన్నాథుడవైనట్టిన్ని, రాధానాథుడవైనట్టిన్ని, పశు
 పాఠ్యుడవైనట్టిన్ని, అగు ఓ కృష్ణస్వామి! లతాగృహంబున
 రాధ బాధపడుచున్నది. ఏకాంతమందు ఆరాధయొక్క యధర
 మధుర సుధారసంబును పానముఁ జేయునట్టి నిన్ను ప్రతిదిక్కుల
 యందును వీక్షించుచున్నది. (2) ఓహరీ! నిన్ను గూర్చి
 వచ్చుట యందలి కడువడిబడిన యడుగులతో రాధ తడబడి పడు
 చున్నది. (3) ఓ కృష్ణ! రాధ స్వచ్ఛమైన తామర తూండ్లను
 కంకణములుగా గలిగినదై నీయొక్క రతికీడలయం దాస్తివలన
 (అనఁగా మనస్సంగమముచేత) బ్రతికియున్నది. (4) ఓ శ్రీ
 హరీ! రాధ మాటిమాటికిన్ని చూడదగిన యలంకార లీలా
 విలాసము గలదై శ్రీకృష్ణుడను నేనను భావించునట్టి స్వభావము
 గలదై యున్నది. (5) ఓ యదునందనా! ఆరాధ చెలికత్తె
 నగు నన్నుగూర్చి “శ్రీకృష్ణస్వామి సంకేతస్థానమును సత్వర
 ముగా నింకనుయేల చేరక యున్నాడు” ఇట్లు మాటిమాటికిన్ని
 బలుకుచున్నది.. (6) ఓ మురళీమోహనా! ఆరాధ మేఘము
 లకు సమానమైనట్టిన్ని, అధికముగా వ్యాపించినట్టిన్ని, అగు
 చీకటిని గూర్చి “శ్రీకృష్ణస్వామి వచ్చె” నని కాగలించుకొను
 చున్నది. ముద్దుపెట్టుకొనుచున్నది. (7) ఓ గోపీరమణా!
 ఆరాధ నివాసస్థానమునం దాయత్తగానున్నదై నీరాకయం
 దాలస్యమగుటవలన లజ్జనువిడిచి వ్రలాపించుచున్నది. రోదనము
 చేయుచున్నది. (8) శ్రీజయదేవ కవితేత రచియింపఁబడిన యీ
 గీతము రసిక జనముల నమందానందముఁ గలవారినిగాఁ జేయును
 గాక.

శ్లో॥ విపుల పులక పాళిః స్ఫీత సీతాకరమంత

ర్జనితజడిత కాకూరాకులం వ్యాహరంతీ

తవకితవ విధత్తే మంద కందర్పచింతాం

రసజలధినిమగ్నాం ధ్యానలగ్నాం మృగాక్షీ.

32

తా॥ ఓ మాయల మారి మాధవుడా! మృగాక్షీ యయిన యారా
 ధ విపులములైన పులకల సమూహముగలదై, తరుచైన సీతా
 రములు గలుగునట్లుగాను, లోపలపుట్టిన జాడ్యమువలన గలిగిన
 వికారధ్వనులను వ్యాకుల మానట్లుగా, పలుకుచున్నదై, శృంగార
 రసమనెడి సముద్రమునందు మునిగినదై నీయొక్క ధ్యానము
 నందు లగ్నమైనదై, ఎక్కువగా మన్మథపిచారము చేయు
 చున్నది.

శ్లో॥ అంగేష్యా భరణం కరోతిబాహుశః ప్రతేపి సంచారిణీ

ప్రాప్తంత్వాం పరిశంక తే వితనుతే శయ్యాం చిరంధ్యాయతీ

ఇత్యాకల్ప వికల్ప తల్పరచనా సంకల్పలీలాశత

వ్యానక్తావిపినా త్వయాపరతను ర్యేనాంనిశాంసేష్యతీ॥

33

చ॥ కనక సుభూషణంబులును + గాయమునందిడు, నాకులాడ నిక

గనముగ వచ్చినట్లు గని, + కామిని తల్పమునున్ రచించి నిన్

గనుఁగొనలేక చింతిలి, వి + కావికలొంది విరాళిఁజెంది యీ

మనసికబాణ భిన్నమృదు + మానసయై, నిశి నెట్లునుండునో?

తా॥ ఓ వంచకుడైన కృష్ణ! సుకుమార శరీరిణియైన యీ రాధ,
 తనయవయవము లందనేక విధములుగా ఆభరణముల నలంకరించు
 చున్నది అకు కదలినప్పటికిన్ని నిన్ను వచ్చిన వానివలె దలంచి
 యూహింపు చున్నది, పాన్పులు బరచుచున్నది. నిన్న దేతడువుగా
 ధ్యానింపుచున్నది. ఇవ్విధముగా భూషణాలంకార వికల్పము
 యొక్కయు, నీరాకయందలి సందేహము యొక్కయు, తల్పరచనా

శయనవికల్పము యొక్కయు, సంకల్ప మనోరథము యొక్క లీలా
విలాసము యొక్కయు, పనుల యందాసక్తి గలిగినదై నను, నిన్ను
విడచి యీ రాత్రిని గడవజాలదు.

శ్లో॥ అత్రాంతరేచ కులటాకుల వర్తమానా
సంజాతపాతక ఇవ స్ఫటలాంఛనశ్రీః
బృందావనాంతర మదీవ యదంశుజ్వలైః
దిక్కుందరీ నదనచందన బిందురిందుః॥

3౯

సీ॥ అని యిట్లు, చెలివల్క • వినుచుండఁ, గృష్ణుండు,
నంతలో జగమెల్ల • నంతసింహ
బ్రాచీ దిశాంగనా • పావిత్ర్య ముఖబింబ
విలసిత శ్రీగంధ • తిలక మనఁగఁ
బాంసులా మార్గ వి • ధ్వంసనం బానరింపఁ
గా సంభవించిన • దోసమనఁగ
స్ఫుట శాంబరీ కాంత • ఘటనచే రాజిల్లు
కటిక చీకటికిని • జెటులదీవ

తే॥ మనఁగ విలసిల్లి మంత్రయై • మనసిజానకు
ముదముఁజేయుచు మదవతుల్ • బెడరఁగాను
బడము లిడుచును రాధికా • హృదయుఁజునకు
గదయనొదవుచుఁ జిందురుం • డుదయ మయ్యె.

తా॥ ఈలోపల జారశ్రీ సమూహము యొక్క మార్గమునందుఁ
బ్రవర్తించుటచేత సంభవించిన పా చిహ్న మోయను నట్లు,
వ్యక్తమైన లాంఛనకాంతి కలిగినట్టిన్ని, ~~పూర్వదక్క నడిచుందరీ~~
మణియొక్క ముఖమునందలి శ్రీగంధపుతిలక మో యనునట్లు,
చందమామకిరణ సమూహములచేత బృందావన తేత్రముయొక్క
మధ్యపదేశము నందు ప్రకాశించెను.

శ్లో॥ ప్రసరతి శశధరబింబే విహితవిలంబేచ మాధవే
విధురరచిత వివిధవిలాసా పరితాపం చకారోచ్చైః॥ ౪౦

తే॥ చంద్రబింబంబు నుదయించి • చాలవెలుఁగ
మాధవుండును దారాక • మానుకొనఁగఁ
జూచించింతించి తలయూచి • లేచివగచి
రాధికామణి యారీతి • భాధఁజెందె.

తా॥ ఆరాధ చందమామ ఉదయింపుచుండుట చేతను, మాధవుని
రాక యాలస్య మగుటచేతను, వివిధములై న పరిదేవనముగలదై
మిక్కిలి నిచారముచేత పరితపించెను.

ఇతి శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకృతే గీతగోవిందే మహాకావ్యే
షష్ఠస్కంధః

సప్తమ స్కంధః.

త్రయోదశాష్టపదీప్రారమ్భః.

(మాశక రాగేణ గీయతే.)

పల్లవి॥ యామికమిహ శరణం సఖీజన వచనవంచితా

౧. కథితనమయేపి హరిరహ హనయయా

యావనంమమవిఫల మిదమమలరూపమపి

౨. యదను గమనాయ నిశిగహనమపి శీలితమ్

తేనమమహృదయ మిదమనమశర కీలితమ్॥

౩. మమమరణమేవ పరమతివి తథ కేతనా

కిమిహవిషహామి నిరహానల మచేతనా ।యామి॥

౪. మామహా హవిధురయతి మధురమధుయామినీ

కాపిహరిమనుభవతి కృతనుకృతకామినీ |యామి|

౫. అహహకలయామి వలయాదిమణి భూషణమ్

హరివిరహ దహన వహనేన బహుదూషణమ్ |యామి|

౬. కుసుమ నుకుమార తనుమతను శరణీలయా

నగపిహ్వాది హంతిమామతి విషయశీలయా |యామి|

౭. అహమిహనివసామ్య నవగణితవేత సా

స్మరమధుసూదనో మామపినచేతసా |యామి|

౮. హరిచరణ శరణ జయజేవకవి భారతీ

వనతుహ్వాదియువతి రివకోమలకళావతీ |యామి|

తా|| (రాధ యిట్లను కొనుచున్నది.) చెలికత్తెల యొక్క పలుకుల వలన వంచించబడిన “నేను” కటకటా! ఈ వనము నందెవ్వనిని రక్షకునిగా పొందుదును? (1) ఓ దైవమా! శ్రీకృష్ణుడు తాఁజెప్పి వేళకై నను యీవనమునకు రాఁడాయెను. కట్టా! నాయావనము స్వచ్ఛమైన సౌందర్యమును గలిగినదైనను, వ్యర్థమయ్యెను. (2) ఏ కృష్ణుని వెంబడిపోవుట కొఱకు రాత్రియందడవిని నంచ రింపఁబడెనో, ఆకృష్ణుని వలననే నామనస్సు మన్మథుని చేత కట్ట బడెను. (3) మిక్కిలి వ్యర్థమైన సంకేతస్థలము గలిగినట్టిన్ని, వివేక హీనురాలైనట్టిన్ని, అయిననేను యీవిరహాగ్ని నెట్లీ వనంబునందు వహియింతును? (అనఁగా వహింపజాలను) ఆకారణము వలన నాకుమరణమే శ్రేష్ఠము (4) పుణ్యములు నేసిన యెవత యో, యొక కామిని శ్రీకృష్ణుని అనుభవించుచున్నది. కటకటా! నన్ను మనోహరమైన వసంతఋతువు నందలి యీ రాత్రి దుఃఖింపఁ జేయుచున్నది. (5) కట్టా! శ్రీకృష్ణుని యొక్క విరహాగ్నినిభరించుట వలన, నాయీ కంకణాది రత్నఖచితా

భరణములు మిక్కిలి నింద్యములైన వానినిగా తలంచుచున్నాను. (6) అతివిషమ స్వభావము గల మన్మథుని బాణముల యొక్క విలాసము, నాహృదయమందలి వుష్పమాలికనున్ను, కుసుమము కంటె మృదువైన శరీరముగల నన్నును, హింసింపుచున్నది. (7) అగణితములైన ప్రబల్బలి చెట్లుగలదాననైన నేనీ పొదరింటియందు నివసించు చున్నాను. కటకటా! ఆమధుసూదనుఁడు మనస్సు చేతనైనను నన్ను స్మరింప కున్నాఁడు. (8) శ్రీకృష్ణభగవానుని పాదములె శరణములుగాఁ గలిగిన శ్రీజయదేవ కవీశ్వరుని యొక్క వాక్కు మృదులములైన కళలుగల కాంతామణి వలె హృదయము నందుండును గాక.

శ్లో|| తత్కింకామపి కామసీ మభిసృతః కింవాకళా కేళిభిః
బద్ధోబంధుభి రంధకారిణి వనాభ్యర్ణే కిముభ్రామ్యతీ
కాంతాక్లాంతమనా మనాగపి వధిప్రస్థాతు మేవాక్షుమః
సంకేతీకృత మంజువంజులతా కుఞ్జోపి యన్నాగతః|| ౪౦

శ్లో|| అధాగతాంమాధపమంతరేణ సఖీమియం వీక్ష్యసిపాదమూకాం
విశంకమానా రమితంకయాపి జనార్దనం దృష్టవ దేతదాహ|| ౪౧

సీ|| శ్రీకృష్ణుఁడీవేళ ♦ శృంగారవాసీర
నంకేతశాలకు ♦ బొంకముగను
నేలకో రాఁడాయె ♦ బాలికా మణిఁగూడి
వలరాజు కేళిలో ♦ మెలఁగి నాఁడొ
చెలికాండ్రతోఁ గూడి ♦ వెలినాడు చున్నాఁడొ
వేణుగానంబుచే ♦ వెలసినాఁడొ
తిమిరంబుచేఁ జాల ♦ భ్రమఁజెంది యున్నాఁడొ
సుమబాణ బాధచే ♦ సొలసినాఁడొ

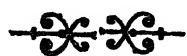

తే॥ యనుచు నుండఁగ హరిచేత * నాజ్ఞవడసి
యరుగుదెంచిన నఖిజూచి, * హరిసి, గాన
కపాదు శంకించె, వేటొక * యతినతోడఁ
గలసినట్లు లతాఁజూచి * పలికె సటుల.

తా॥ 41 “ ఏకారణము వలన, నుందరుండైన శ్రీకృష్ణస్వామి సంకేత
ముగాఁ జేయఁబడిన రమ్యములయిన ప్రబులి చెట్లతీగల యొక్క
పొదరింటి రాకుండెనో? అకారణ మిట్లుండనా? ” “ ఒకానొక
కామినిని అనుసరించి పోయె నేమో? లేక; కళలయొక్క క్రీడలు
గల స్నేహితుల వలన నడ్డగింపఁబడె నేమో? లేక; చీకటిగల
యీ వనసమీపమునందే తిరుగు చున్నాడేమో? అట్లుకానిచో
కలఁతనొందిన మనస్సు గలవాడయి యీ పొదరింటిగుర్తు మరచి
దారితప్పె నేమో? ” అని రాధ తలపోయుచుండెను.

42 అటు తరువాత, ఈ రాధ, కృష్ణుని తోడ్కొనిరాక
యొంటరిగా వచ్చినట్టిదియు, విషాదమున మూగదానివలె నున్నట్టి
దియు, అగు చెలికత్తెను వీక్షించి, శ్రీకృష్ణస్వామి వేరొక కామి
నితోఁ గ్రీడించుచున్న వానినిగా నూహించునదై ప్రత్యక్షముగాఁ
జూచిన దానివలెనే యీక్రింది వాక్యములను పలికెను.

చ తు ర్ద శా ష్ట ప దీ పా రం భః.

(వసంత రాగేణ గీయతే.)

పల్లవి॥ కాపి మధురిపుణానహ విరహాతి యువతిరధికగుణా.

౧. స్మర సమరోచిత విరచిత వేషా

గళిత కుసుమధర దరవిలలిత కేశా । కాపి॥

౨. హరిపరిరంభణ ఫలితవికారా-కుచకలశోపరి తరళితహారా । కాపి॥
౩. విచలదలక లలితాననచంద్రా-తదధర పానరథసీకృతతంద్రా । కాపి॥
౪. చంచల కుండల లలిత కపోలా - ముఖరిత రశన జఘన గతిలోలా॥
౫. దయితి విలోకిత లజ్జిత హసితా - బహువిధ కూజిత రతిరస రసితా
౬. విపులపులక వృక్షు వేవధుభంగా - శ్లసిత నిమిలిత వికస దనంగా
౭. శ్రమజల కణధర సుభగ శరీరా - పరిపతితోరసి రతిరణధీరా । కాపి॥
౮. శ్రీజయదేవఫణితహరిచరితం-కలికలుషంజనయతుపరిశమితం॥ కాపి॥
తా॥ ఒకానొక కాంత అతిశయములైన గుణములుగలదై మురహరి
తోఁగూడి విహరింపు చున్నది. (1) మన్మథ యుద్ధమునకుఁ దగిన
విధముగా వేయబడిన వేషముగల్గినట్టిన్ని, బారుచున్న పుష్పములు
గలిగి యిండుకంత నలువఁబడిన వెండ్రుకలు కలిగినట్టిన్ని, అగు
నొకానొక స్త్రీ క్రీడించుచున్నది. (2) శ్రీకృష్ణమూర్తి యొక్క
యాలింగనముచేత చలించిన మన్మథ వికారము గల్గినట్టిన్ని, కలశ
ములవంటి కుచముల మీఁద కదలియాడుచున్న ముత్యాలహార
ములు గల్గినట్టిన్ని, అగు నొకానొక యువతి మధురిపునితో విహ
రింపు చున్నది. (3) చలించుచున్న ముంగురులతోడి ముఖ
చంద్రుని కలిగినట్టిన్ని, ఆ శ్రీకృష్ణమూర్తి యొక్క యధరపానము
వలనిరథనముచేత కుసుకుపాటు గల్గినట్టిన్ని, అగు నొకానొక
గరిత గిరిధరునితో విహరింపు చున్నది. (4) కదలుచున్న కుండల
మాలచేత నొప్పుచున్న కపోలములు గలిగినట్టిన్ని, గమనము వలన
మ్రోగుచున్న మొలనూలు గలిగి చలించుచున్న కటిపురో
భాగము గలిగినట్టిన్ని, అగు నొకానొక నారీమణి సారసనయ
నునితో క్రీడించుచున్నది. (5) దయితుడయిన శ్రీకృష్ణునిచేత
చూడబడి సిగ్గునొందినదై నవ్వుచున్నట్టిన్ని, బహువిధములగు
ధ్వనులు గలిగిన సురతము నందలి యనురాగము వలన ధ్వని

జేయుచున్నట్టిన్ని, అగు నొకానొక మానినీమణి మాధవునితో మరుకేలి నాడుచున్నది. (6) విపులములైన పులకలు గలినట్టిన్ని అధికముగా నణకుటలనెడి తరంగములు గలినట్టిన్ని, నిట్టూర్పుల చేత నిమిలితమైనట్టిన్ని, ప్రకాశించునట్టి మన్మథుని గలిగినట్టిన్ని, అగు నొకానొక కమలాక్షి కంజాక్షునితో రతికేలి నలుపుచున్నది. (7) చెమటబిందువుల యొక్క యాధిక్యమువలన నొప్పుచున్న శరీరము గలిగినట్టిన్ని, పక్షస్థలమందు పడుచున్న సురతమెనెడి యుద్ధమునందు శూరురాలైనట్టిన్ని, అగు నొకానొక సారసాక్షి పుండరీ కాక్షునితో మారునికేలి నోలలాడుచున్నది. (8) శ్రీజయదేవ కవీంద్రునిచే జెప్పబడిన శ్రీకృష్ణచరితముకలియుగ సంబంధమగుపావమును శాంతి బొందించునుగాక.

శ్లో॥ విరహపాండు మురారి ముఖాంబుజ

ద్యుతిరయంతి రయన్నపి వేదనాం

విధురతీవ తనోతి మనోభవ

స్పృహృదయే హృదయే మదనవృధాం॥

౪౩

తే॥ విరహ పాండుర మైనట్టి ♦ హరిముఖాబ్జ

దీప్తిగల్గిన చంద్రుడు ♦ దీర్ఘతాప

మడఁచు, వాడైన, కంతుని ♦ కాపుండగుట

నాదు మదిలోని దాపంబు ♦ బ్రోదిజేయు.

తా॥ ఓ చెలీ! మన్మథునకు స్నేహితుడైనట్టిన్ని, విరహముచేత తెల్లనైన శ్రీకృష్ణుని యొక్క ముఖకమలము యొక్క కాంతివంటి గాంతిని గలిగినట్టిన్ని, అగు నీ చంద్రుడు వృధను అచ్చాదించుచున్నాడు. హృదయమునందు మదనవీడను విస్తరింపజేయుచున్నాడు.

పంచదశాష్టపదీపారంభః.

(ఘోరరీ రాగేణ గీయతే.)

వల్లవి॥ రమతేయమునా పులిసవనే విజయమురారి రథునా॥

౧. సముదితమదనే రమణీవదనే చుంబన లలితాధరే

మృగమదతిలకం లిఖతినపులకం మృగమివ రజనీ కరే॥రమతే॥

౨. ఘనచయరుచిరే రచయతిచిరురే తరళిత తరుణాననే

కురువక కనుమం చపలాసుసుమం రతిపతి మృగకాననే॥రమతే॥

౩. ఘటయతి సుఘనే కుచయుగ గగనే మృగమద రుచిదూషితే

మణిసరమగులం తారకపటలం నఖపద శశి భూషితే॥రమతే॥

౪. జితబినశకలే మృదుభుజ యుగళే॥ కరతల నళినీదళే

మరకతవలయం మధుకరనిచయం వితరతి హిమశీతలే॥రమతే॥

౫. రతిగృహజఘనే విపులావఘనే మనసిజ కనకాననే

మణిమయరశనాం తోరణహాసనాం॥ వికిరతి కృతవాసనే॥రమ॥

౬. చరణకినలయే॥ గమలానిలయే నఖమణి గణభూషితే

బహిరవవరణం యావాభరణం॥జనయతి హృదియోజితే॥రమతే॥

౭. ధ్యాయతినదృశం కామపినుదృశం ఖలుహలధర సోదరే

కింఫలమవశం చిరమిహవిరసం॥ పద సఖి విలసోదరే॥రమతే॥

౮. ఇహారనఫణనే కృతహరిగుణనే మధురిపు పదనేవనే

కలియుగ చరితం నవసతు దురితం॥ కవిన్యస జయదేవకే॥రమతే॥

తా॥ ఓ సఖయా! ఇప్పుడు జయశీలుడైన గోపాలుడు యమునానదీ యిసుకతినైలుగల వనమునందు క్రీడింపుచున్నాడు. (1) పుట్టింపబడిన మన్మథలీల గలిగి, ముద్దుపెట్టుటచేత మనోజ్ఞతను పొందిన పెదవిగలిగిన పురుషోత్తముడు, ముద్దరాలి ముఖసీమను ముంగురు

లోపుచుండఁగా చంద్రుని యందలి లేడివలె కస్తూరితిలకమునిదిద్దు చున్నాఁడు. (2) మురహరి; మేఘ సమూహమువలె మిగుల రంజిలు చున్నదియు, కదలింపఁబడిన యావన యుక్తమయినదియు, అగు ముఖము గల్గినట్టియు, మన్మథుఁడనెడి మృగమునకు అడవి యైనట్టిదియు, అగు కేశపాశమునందు మెఱుపువంటి యుత్తమకాంతిగల గోరంట పువ్వులను శృంగారించుచున్నాఁడు. (3) కమలనాభుఁడు, కస్తూరి కాంతిచేతల్యాప్తమైనట్టిన్ని, నఖక్షతములనెడి చంద్రవంకలచేత నలంకరింపఁబడిన స్తనద్వయమనెడి ఆకాశమునందు, దట్టమైనట్టిన్ని, నిర్మలమైనట్టిన్ని, అగు ముత్యాలహారము లనెడి నక్షత్రసమూహమును కూర్చుచున్నాఁడు. (4) దైత్యుని, జయింపఁబడిన తామర తూండ్ల తునుకలు గలిగిట్టిన్ని, కరతలములను తామర కేకులు గలిగినట్టిన్ని, మంచువలె చల్లనైనట్టి కోమలమైన బాహుద్వయమునందు, తుమ్మెదల సమూహమువంటి మరకత మణుల కడియముల నలంకరింపు చున్నాడు. (5) రమాకాంతుఁడు, మిక్కిలి విశాలమైన యాకృతిని గలిగినట్టిన్ని, చేయబడిన వాసనఁ గలిగినట్టిన్ని, మన్మథునియొక్క స్వర్ణసింహాసనమువలె నున్నట్టిన్ని, శృంగారమున కునికిపట్టయి నట్టిన్ని, అగు మొలయందు తోరణమును పరిహసించునట్టి రతనములనుదాపిన మొలనూలిని, ఆమెకు గట్టి అలంకరించు చున్నాఁడు. (6) మురళీమోహనుఁడు; ఒక మోహనాంగికి, లక్ష్మీదేవికి నిలయమైనట్టిన్ని, గోళ్యనెడు రత్న సమూహముచేత నలంకరింపఁబడినట్టిన్ని, వక్షస్థలమునందు కూర్చుబడిన పాదములనెడు చివురుటాకులందు, బాహ్య ప్రదేశమును కప్పనట్టి లత్తుకయనెడి భూషణమును, అలంకరింపుచున్నాఁడు. (7) యదునందనుఁడు, ఒకానొక కాంతను తనకనమాన మా

నట్టుగా తలపోయుచుండఁగా, యీ పొడరింటియందు, అస్వాధీన మగునట్టుగా నేను తడిపుండుటఁ జూరమగునదియు, నిష్పలమైనదియును, అగును గదా! ఓ చెలియా! ఏమందువు. (8) శృంగార యుక్త ప్రసిద్ధమగు పలుకులు గలిగిన యీ గీతమునందు శ్రీకృష్ణ స్వామిని నుతించుట వలను, గలిగినదియు, మధురిపుని పాదనేవకుఁడైన కవిశ్రేష్ఠుఁడగు జయదేవుని యందు కలియుగమునందాచరింపఁబడిన పాపముల తొలగి పోవును గాక!

శ్లో॥ నాయాశస్సఖ నిర్దయో యదిశత స్త్వందూతికిం దూయసే
స్వచ్ఛందం బహువల్లభ స్సమరతేకిం తత్ర తే దూషణం
పశ్యాద్యప్రియసంగమా యదయితస్యాకృష్ట్య మాణం గుణైః
ఉత్కంఠార్తిభిరాదీవస్ఫుటమిదం చేతస్స్వయం యాస్యతి॥ ౪౪
సీ॥ ఓ సఖమణి, కృష్ణు ♦ డీ సమయంబున

నిర్దయుడై రాక ♦ నిలచె ననుచు
గోపికా మణులతోఁ ♦ గూడియుండు నటంచు
దూషణంబును జేయ ♦ దోసమనుచు
సంతోష ముప్పొంగ ♦ చాట్టునఁ బ్రియుఁగూడు
టకు నాడుచి త్తంబు ♦ సుకరముగను
హరి గుణంబులచేత ♦ నాక రితంబయి
తాఁబోయినని పల్కి ♦ తరుణి యవుడు.

(ఈ సీసమునందలి లేటగీత 46 శ్లోకానువాదము కావున నచ్చటకు చేర్చినవి మనవి చేతుకొను చుంటిని.)

తా॥ ఓ చెలీ! దూతికా! ధూర్తుఁడును దయాశూన్యుఁడును, అయిన శ్రీకృష్ణమూర్తి రాకపోయి నందుటకు నీవేల దుఃఖించెదవు? ఆ కృష్ణుఁడు స్వతంత్రుడై బహు స్త్రీలకు ప్రీయుడై క్రీడించుచున్నాఁడు, అందువలన నెవమానము నీకేల? ఇప్పుడు కోరిక వీడ సహింపవలను గాక, నామనస్సు శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క సౌందర్య సద్గుణములచేత నాకర్షింపఁబడినదై ప్రియునియొక్క కూటమి కొరకు తనంతట తానే పోవుచున్నది. చూడుమా!

షోడశాష్టపదీపారంభః.

(తరాలి రాగేణ గీయతే.)

పల్లవి. యారమితా వనమాలినా - నఖ - యారమితా వనమాలినా
 ౧. అనిలతరల కువలయ నయనేన-పతితనసా కిలయ శయనేన॥
 ౨. వికసితనరసిజ లలితముఖేన-స్ఫుటతి నసా మనసిజ విశిఖేన॥యా॥
 ౩. అమృతమధుర మృదువరవచనేన-జ్వలతి నసా మలయజరచనేన
 ౪. స్థలజలరుహ రుచికరచరణేన-లుతతి నసా హిమకర కిరణేన॥యా॥
 ౫. సజలజలద నముదయ రుచిరేణ-దళతి నసా హృదివిరహ భరేణ
 ౬. కనకనిచయ రుచిశుచి వననేన-శ్వనతి నసా పరిజన హననేన॥యా॥
 ౭. సకలభువన జనవరతరుణేన - వహతి నసా రుజమతి కరుణేన॥యా॥
 ౮. శ్రీజయదేవభణిత మననేన-ప్రవిశతు హరిరపి హృదయమనేన॥యా॥
 తా॥ (1) ఓ చెలీ! వాయువు వలన, కదలింపఁబడిన నల్లకలువల వంటి
 నేత్రములుగలిగిన వనమాలిచేత నేవనిత క్రిడింపఁబడెనో, ఆ వనిత
 చిరుగుటాకుల పాన్పునఁబడదు. (2) ఓ చెలీ! వికసించిన కమలము
 వలె నొప్పుచున్న ముఖము గలిగిన ముకుందునితో నేకాంత
 లలామ క్రిడించఁ బడునో, అది మదనబాణములచేత వేధింపఁ
 బడదు, (3) ఓ చెలీ! అమృతమువలె మధురములయి మెత్తనివి
 యయి శ్రేష్ఠములయిన పలుకులుగల జనార్దనునితో నే జవ్వని
 క్రిడించఁ బడునో; అది గంధపు పూతలకు పరితాపము నొందదు.
 (4) మెట్టతామరల కాంతివంటి కాంతిగల గాల్లు చేతులు గలిగిన
 కేశవునితో; నే యువతీమణి రమింపఁబడునో; అది చంద్రకిరణము
 లకుఁ బొరలాడదు. (5) ఓ చెలీ! నీలమేఘ సమూహ కాంతివంటి
 కాంతిగల, ఆ నీలమేఘ శ్యామునితో; ఏ యలివేణి క్రిడింపఁ

బడునో; అది విరహోదేకమున హృదయము వ్రక్కలింపఁబడదు.
 (6) ఓ చెలీ! బంగారు కాంతినిబోలిన కాంతిగల పరిశుద్ధమైన
 వస్త్రముగలిగిన, ఆ వీతాంబర ధారితో, ఏ గజయాన క్రిడింపఁ
 బడునో; అది పరిజనముల పరిహాసములకై నిట్టూర్పులు విడువదు.
 (7) సకలభువన జనశ్రేష్ఠుడైన యావనవంతుడగు నాపురుషోత్త
 మునిచే, ఏ తరుణీలలామ క్రిడింప బడునో; అది, అత్యంతకరుణా
 రసముచేత పరితాపమునుఁ బొందదు. (8) శ్రీజయదేవ కపింధ్రుని
 చేతఁ జెప్పబడిన యీగీతమును మనము చేయుటవలన శ్రీకృష్ణ
 భగవాండు హృదయమునందుఁ బ్రవేశించును గాక.

శ్లో॥ మనోభవానందన చందనానిలః

ప్రసీదరే దక్షిణ ముంఛవామతాం

క్షణంజగత్ప్రాణ నిధాయమాధవం

పురోమమప్రాణ హరోభవిష్యతి.

౪౫

తే॥ గే॥ మదన సహకారియైయొప్పు • మందమారు

తమును గన్గొని దక్షిణ • తరుణవామ

భావ మిప్పుడు విడనాడి • వద్దనయను

నిటకుఁ జేర్చియు ననుజ్ఞోవు • మిపుడునదయ.

తా॥ మన్మథున కానందమును గలుగఁజేయ సమర్థుడవైన యో
 మలయ మారుతమా! నీచెడు నడ వడిని వీడుము. నాముందర
 కృష్ణస్వామిని క్షణకాలము నిలిపి పుణ్యమును బొందుము.
 లేకున్నచో; లోకములకు ప్రాణస్వారూపమైనట్టి నీవు నాయెడ
 ప్రాణావహారి వగుదువు.

శ్లో॥ బాధాంవిదేహి మలయానీల, పంచబాణ

ప్రాణాన్ గృహీణ, నపునర్గహమాశ్రయిష్యే

కిం తేకృతాంతభగిసి, క్షమయాతరంగైః

అంగానిసించమమశామ్యతుదేహదాహాః.

౪౬

తా॥ ఓమలయ మారుతమా! నీవునన్ను బాధింపుము; ఓపంచ
బాణా! నీవు నాపాణములను హరింపుము, యమధర్మరాజునకు
సోదరివైన యోయమునానదీ! నీసైరణ వలన ప్రయోజనమేమి?
నీయలలచేత నాయవయవములను తడుపుమా; నాశరీరతాపమును
గును. నేను తిరిగి యింటికిఁ జేరను.

శ్లో॥ అణకథమపి యామిసీంవిసీయ

స్మరశరజ్యురి తాపిసాప్రభాతే

అనునయనద్వినయం వదంతమగ్రే

ప్రణతమపి ప్రియమాహ సాభ్యనూయం.

౪౭

సీ॥ ఆరాధి కామణి ♦ యారాత్రి నీరీతిఁ

గతినంబుగనుబ్రాద్దు ♦ గడపి యిపుడు

కందర్ప శరభిన్న ♦ గాత్రియై నను బ్రభా

తంబు నందును నంద ♦ తనయుఁడంత

వినయంబుగాఁ బల్కె ♦ తనపదా బ్జంబుల

కనువొంద మొక్కుచు ♦ గావుమనుచు

బలికి దీనత నొందు ♦ కలికి కృష్ణునిఁజూచి

పలికె నప్పడనూయ ♦ పరిధవిల్లు

(ఈ సీసపద్యము యొక్క గీతము 48 వ శ్లోకమునకును వదింపఁ బడుటచే 48 వ
శ్లోకము దగ్గర చేర్చడ మైనది.)

తా॥ అటు తరువాత, ఆరాధ మన్మథబాణములచే నొప్పింపఁబడినదై
నను, అతికష్టముతో రాత్రిని గడపి, ప్రాతఃకాలమునందు తన
ముందర యను నయవాక్యములచేత వినయోక్తులు పలుకునట్టిన్ని,
నముఁడైనట్టిన్ని, ప్రేమాస్పదుఁడైనట్టిన్ని, అగు శ్రీకృష్ణస్వామినిఁ
గూర్చి మిక్కిలి అనూయతో నిట్లు పలికెను.

ఇతి శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకృత గీతగోవిందే మహాకావ్యే

న ప్ర మ స్స ర్గః.

గీతగోవిందే ఆష్టమస్సర్గః.

న ప్రదశాప్తపదీ పారంభః.

(ధైరవి రాగేణ గీయతే.)

వల్లవి. యాహిమాధవ యాహిశేశవ - మావదక్తైతవ వాదం॥

తామనునర సరసీరుహలోచన - యా తవహరతివిషాదం ।

౧. రజని జనితగురు జాగర రాగ - కషాయిత మలన నిమేషం

వహతి నయనమను రాగమివన్మట-ముదితరసాభినివేశం ।యాహి॥

౨. కజ్జలమలిన విలోచనచుంబన - విరచిత నీలిమరూపం

దశవనన మరుణంతవకృష్ణ - తనోతి తనోరనురూపం ।యాహి॥

౩. వపురనునరతి తవస్మరసంగర - ఖర నఖరక్షతరేఖం

మరకతశకల కలితకలధౌత - లిఫేరివ రతిజయరేఖం ।యాహి॥

౪. చరణకమల దళలక్తక సిక్తవి - దంతవహృదయముదారం

దర్శయతీవ బహిర్మదనద్రుమ - నవకిసలయ పరివారం ।యాహి॥

౫. దశన వదంభవ దధరగతంమమ-రచయతి చేతసి శేదం

కథయతి కథమధునాపి మయానమా-తవవపురే తదశేదం ।యా॥

౬. బహిరివమలిన తరంతవకృష్ణ-మనోపి భవిష్యతి నూనం

కథమనువంచయనే జనమ నుగత-మనమ శరజ్వలమానం ।యా॥

౭. శ్రమతి భవా నబలా కబళాయ - వనేషు కిమత్ర విచిత్త్రం

ప్రథయతి పూతన కైవ వధూవధ-నిర్దయ బాల చరిత్రం

౮. శ్రీజయదేవ ఫణిత రతివంచిత-ఖండిత యువతి విలాపం

శృణుత సుధా మధురవిబుధా - వదతాపినుఖంసుదురావం ।యా॥

తా॥ ఓమాధవా! నీవు పొమ్ము. కవటపుమాటలను మాట్లాడకుము. ఓ కేశవా! పోపొమ్ము ఓ సరసీరుహ లోచనా! నీ నాయకురాలు నీ విషాదమును హరింపుచున్నదో; ఆముగ్ధననుసరించి పో పొమ్మా! (1) రాత్రియందు గలిగిన యత్యధిక సిద్ధాభావముచేత సంభవించిన రక్తిమతేతంక్తాధిక శ్వేతము వర్ణముగాఁ జేయబడినట్టిన్ని, మంద మైన తెప్పపాట్లు గలిగినట్టిన్ని, జనించిన యనురాగము యొక్క ఆగ్రహము గలిగిట్టిన్ని, అగు నీ నయనములు అనురాగమును స్వచ్ఛమగునట్టుగా వహింపుచున్నవో యనునట్లు ఉన్నవి. [2] ఓ కృష్ణా! కాటుకకండ్లను ముద్దుబెట్టు కొనుటచే నంటిన నలుపుగల నీ యెఱ్ఱని వాతెర నీ శరీరమునకు సాదృశ్యముగా నున్నది. (3) ఓమాధవా! నీ శరీరము స్మరనంగరమునందు తీక్ష్ణమైన గోటిబాటుల వలన గలిగిన గాయముల రేఖలుగలవై మరకత మణులయొక్క తునియల యందొప్పుచున్న బంగారు లిపివలననైన రతీదేవియొక్క జయలేఖను బోలియున్నది. (4) ఓ మధుసూదనా! వెడల్పుగల నీ వక్షస్థలము, పదకమలముల యొక్క రేఖలందుగల లత్తుకచేతఁ తడువఁ బడినదై, మన్మథుడనెడి తీయమామిడిచెట్టు యొక్క నూత్నములైన చిగుళ్ల సమూహమును వెలవటను చూపు చున్నదో యనునట్లు ఉన్నది. (5) ఓ మురళీమోహనా! నీ యధర మును పొందియున్న దంతక్షతము నా మనస్సునందు దుఃఖమును గలిగింపుచున్నది. ఇప్పుడైనను నీ యీ శరీరమును నాకు భేదము లేనిదానిగా యెట్లు చెప్పగలవు? (6) ఓగిరిధరా! నీ మనస్సు నీ బాహ్యశరీరము వలెనే మిక్కిలి మలినమైనది కాఁగలదు. ముమ్మాటికి నిశ్చయము. అట్లుగాకపోయినచో; నీశరణముఁ బొందినట్టియు, మన్మథునిచే తపింపబడుచున్నట్టియు, జనమునెట్లు మోసగించుచుంటివి? [7] ఓకరివరదా! నీవు బృందావనము

లందబలలనుకబళించుటకొఱకు. తిరుగుచున్నావు, ఇందుల కాశ్చర్య మేమి? స్త్రీలయొక్క వధలందు నిర్దయతనట్టి నీ చిన్ననాటి చారిత్రమునుగూర్చి పూతనయను రాక్షసాం గనయే ప్రసిద్ధపఱచుచున్నది. [8] ఓ విద్వాంసులారా! అమృతము వలె చెవుల కింపైన శ్రీజయదేవకవిచేఁ జెప్పఁబడిన, క్రీడయందు మోసపుచ్చఁ బడిన ఖండితనాయిక యగు రాధయొక్క దుఃఖరూపకమైన గీతమును వినుఁడు. ఇంతేకాదు, దీనిని గానముచేసిదుర్లభమగు సుఖములు పొందుడు.

శ్లో॥ తవేదంవశ్యంత్యాః ప్రసరదనురాగం బహిరివ
ప్రియాపాదా లక్తచ్ఛురిత మరుణచ్ఛాయ హృదయం
మమాద్యప్రఖ్యాత ప్రణయ భరభంగేన కితవ
త్వదాలోకశ్శోకా దపి కిమపి లజ్జాం జనయతి. ౪౮

తే. గీ. సరస యావక రసయుత • చరణ లలిత

హృదయ మిప్పుడు సూడఁగ • నదిర కితవ
ప్రేమఁబాపుచు నున్నది, • తామసమును
జాల సిగ్గును జేనుఁబో • సరసి జాక్ష.

తా॥ ఓమాయలమారి మాధవుడా! నీచూపు, ప్రియారాలి చరణము లందలి లత్తుకలచే వ్యాప్తమై వెలవటకు ప్రసరించుచున్న అను రాగమువలె నున్నది. నీయొక్క యెఱ్ఱనగు కాంతిని గఱ వక్షస్థల మును చూపుచున్న, నాకు ప్రసిద్ధమైన ప్రేమాధిక్యము యొక్క భంగమువలన, నావిచారము వలెనే యొకానొక విధముగా సిగ్గు పుట్టుచున్నది.

ఇతి శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకృతౌ గీతగోవిందే మహాకావ్యే

అష్టమ స్కంధః.

గీతగోవిందే నవమస్సర్గః.

శ్లో. తా మథ మన్మథ ఖన్నామ్

రతిరస ఛిన్నాం విషాద సంవన్నామ్

అనుచింతిత హరిచరితాం

కలహాంతరి తామువాచరహస్సఖం.

క

తే. గీ. మకర కేతను బాధచే ♦ మనసు గంధః

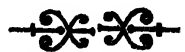
జాల దుఃఖించి సతతంబు ♦ సారసాక్షుః

గూడి కలహించి హసియించి ♦ కుంజమునను

జేరియుండిన రాధతో ♦ జెలియ పలికె.

తా॥ ఆ తరువాత, మదమనిచేత దుఃఖము గొల్పెనట్టిన్ని, క్రీడాసుఖము కొరకు వేటుచేయఁ బడినట్టిన్ని, విషాదముతోఁ గూడు కొన్నట్టిన్ని, తలంచుచున్న శ్రీకృష్ణచేష్టలు గలిగినట్టిన్ని, కలహము చేత మరియొక ప్రదేశమును బొందినట్టిన్ని, అగు, రాధను గూర్చి యేకాంతమందు చెలికత్తె యిట్లు పలికెను.

అష్టాదశాష్ట పదీ పాఠ రంభః.

(ఘోషారీ రాగేణ గీయతే.)

పల్లవి. మాధవే రమాధవే-మాగురు మానిని మానమయే.

౧. హరి రభినరతి - వహతి సుధువవనే

కిమువర మధిక - సుఖం సఖిధవనే

మాధవే

౨. తాళ ఫలాదపి - గురుమతి సరసం

కిము విఫలీకురు మేకుచ కలశమ్

మాధవే

౩. కఠిన కఢిశిమిద - మనుపద మచిరం

మాపరిహర హరి - మతిశయ రుచిరమ్

మాధవే

౪. కిమితి విషీదసి - రోదసివికలా

విహసతియువతిన - భాతవ సకలా

మాధవే

౫. మృదుల నలినదళ - శీలిత శయనే

హరిరవలోకయ - సఫలయ నయనే

మాధవే

౬. జనయసిమనసి - కిమితి గురుభేగం

శ్రుణుమమనువచన - మనిహితభేదం

మాధవే

౭. హరిరువయాతు - వదతు బహుమధురమ్

కిమితికరోషి - హృదయ మతివిధుగమ్

మాధవే

౮. శ్రీజయదేస ఫణిత - మతిలలితమ్

సుఖయతు రసిక - జనంహరి చరితమ్.

మాధవే

తా॥ ఓ రాధా! అభిమానియు రమాధవుఁడునైన శ్రీనివాసుని యందు కోపముంచకుము [1] శ్రీహరి; పసంతముతువు యొక్క వాయువు వీచుచుండఁగా వచ్చుచున్నాఁడు. ఓరాధా! ఇంటి యందు మరియొక యధికసుఖము దీనికంటె యేమున్నది. [2] ఓ రాధా! తాటిపండ్లకంటెగొప్పలైనట్టిన్ని, మిక్కిలి రసయుక్తములైనట్టిన్ని, అగు కుంభములవంటి నీ స్తనముల నేల వ్యర్థము చేయఁ చున్నావు? [3] ఓ రాధా! మాటిమాటికిన్ని కఠినముగాఁ జెప్పఁబడిన నాయీ వాక్యములనుత్రోసి రాజనకుమా! మిగుల సుందరుఁడైన శ్రీకృష్ణుని త్వరలో ననుసరింపుమా! [4] ఓ రాధా! ఎందులకని దీనవదనవై దుఃఖించుచున్నావు? కళాహీనురాలవై యేల యేడ్చుచున్నావు? నీ చెలికత్తె సమూహమంతయును హేళనమును జేయుచున్నారు గదే! [5] ఓ రాధా! కోమలములైన

పద్మదళములచే పటచిన పాన్పునందు శ్రీకృష్ణభగవానుని గనుఁ
గొనుమా! నీ నేత్రములను సార్ధకపటచుకొనఁ గదవే! [6] ఓ
రాధా! ఏమని నీమనస్సు నందధిక దుఃఖమును పుట్టించు
చున్నావు. భేదములేశమైనను చేయని నా నువచనములను వినుము.
[7] ఓ రాధా! శ్రీకృష్ణుఁడు వచ్చును గాక; మిక్కిలి ప్రియమగు
నట్లుగా నీతో సంభాషించును గాక; ఎందులకని నీమనస్సును
మిక్కిలి దుఃఖపడిన దానినిగాఁ జేయున్నావు? [8] శ్రీజయదేవ
కవిచేఁ జెప్పఁబడి నదియును, మిగుల మృదువైనదియును; అగు
శ్రీకృష్ణపావన చరిత్రము శృంగారాది రసమునెఱిగిన రసికులను
నుఖంపఁజేయును గాక!

శ్లో. స్నిగ్ధేయత్పరుమాసి యప్యణమతి స్తభ్రాసి యద్రాగిణి
ద్వేషస్థాసి యదున్మథే విముఖతాం యాతాసి తస్మిన్ ప్రియే
తద్యుక్తం విపరీతకారిణితవ శ్రీఖండచర్చావిషం
శీతాంశు స్తవనో హిమంహుతవః క్రీడాముదో యాతనా. ౧౦

తా॥ విపరీతమైన నడవడికలుగల యోరాధా! ఎందువలన యాకృష్ణ
స్వామి సరసుఁడగు చుండఁగా నీవు కఠినరాలవగు చున్నావో?
ఏకారణమున యాప్రియుఁడు నమ్రుఁడగుచుండగా నీవు నిరసన
రాలువగు చున్నావో? ఎందుచేత నా శ్రీకృష్ణుఁడు అనురాగముగల
వాఁడగుచుండఁగా నీవు ద్వేషముగలదాన వగుచున్నావో? ఏల;
ఆ గోపీలోలుఁడు ప్రసన్నుఁడుగాఁ నీవు విముఖురాలవగు చున్నా
వో? ఆ కారణము వలననే నుమా! నీకు శ్రీగంధలేపనము విషము
గాను, చంద్రుఁడు సూర్యుఁడుగాను, మంచు నిప్పుగాను, క్రీడాజన్మ
మగు సంతసము తీవ్రవేదన గాను, అగుచున్నది. ఇదియుక్తమే.

ఇతి శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకృతౌ గీతగోవిందే మహాకావ్యే

న వ మ స్స ర్గః.

శ్రీ గీతగోవిందే దశమస్కంధః.

శ్లో॥ అత్రాంతరే మస్మణ రోషవశాదసీమ
నిశ్వాసనిస్సహముఖం సుముఖమువేత్త్య
సప్రీడమీక్షిత సఖీవదనాంది నాంతే
సానందగద్గదపదం హరిరిత్యు వాచ.

౧౧

సీ॥ అంతలో నారాత్రి ♦ సంతసంబునఁ గృష్ణు
డారాధ నటుచూడఁ ♦ దారసిలుచుఁ
దావచ్చి మిక్కిలి ♦ దట్టమా కోపంబు
చేఁ జాల నిట్టూర్పుఁ ♦ జెందు ముఖము
గలదాని సిగ్గుచే ♦ నిలసిల్లు నట్టుగాఁ
జెలిముఖంబును జూచి ♦ మెలఁగుదాని
రాధికా మణిఁజూచి ♦ సాధారణాతీత
మేధావిశేషాను ♦ బోధఁజెంది

తే॥ చాల డగ్గుత్తికను బొంది ♦ తూలఁబోయి
భాషణంబులు గడు తొట్రు ♦ పాడవడఁగ
గరుణ దళుకొత్తఁ గాంక్షలు ♦ గడలి మీఱఁ
బలికె నవ్వేళ యుల్లముః ♦ పల్లవింప.

తా॥ అయ్యసరంబున శ్రీకృష్ణమూర్తి సాయంకాలపువేళ వచ్చి,
పట్టరానికోపమున బెట్టిదమగు నిట్టూర్పులచేత నహించుకొనుటకు
శక్యముగాని ముఖము గలిగినట్టిన్ని, సిగ్గుతోఁ గూడుకొన్నట్టుగా
చెలికత్తెయొక్క ముఖమును చూచుచున్న ప్రసన్నముఖయైనదిన్ని
అగు రాధనుగూర్చి సంతోషముతో గూడుకొనుట వలన డగ్గుత్తి
కను బొంది భాషణంబులు తొట్రుపాటువడఁగ కరుణదళుకొత్త
కోరికలు మీఱ, డిల్లము పల్లవింప గద్గదస్వరముతో నిట్లు
పలికెను.

ఏకో న వింశాష్ట ప దీ పా రంభః.

(దేశవరాళి రాగేణ గీయతే.)

పల్లవి. ప్రియేచారుశీలే - ప్రియేరమ్యశీలే.

౧. వదసియదికించిదపిదంతరుచికౌమదీ హరతుదరతిమిరమతి ఘోరమ్
స్ఫురదధరసీధ వేతవవదనచంద్రమా-రోచయతులోచనకోరమ్॥ప్రి॥
౨. ముంఛమయిమానమనిదానం-సపదిమదనానలో దహతిమమమా
నసందేహిముఖకమలమధుపానం-ప్రియేచారుశీలేప్రియేరమ్యశీలే॥ప్రి॥
౩. నత్యమే వాసి యది సుదతిమయి కోపినీ-దేహిఖరనఖర శరఘాతం
ఘటయ భుజబంధనం జనయరదఖండనం- ఏనవాభవతుసుఖజాతం
౪. నీలనళి నాభమపి తన్వితవలోచనం - భారయతి కోక నదరూపం
కుసుమశరబాణ భావేనయది రంజయసి కృష్ణమిదమేతదనురూపం
౫. త్వమసిమమ భూషణం త్వమసి మమ జీవనం-త్వమసి మమ భవ
జలధిరత్నం - భవతు భవతీహమయి సతతమనురోధినీ-తత్ర మమ
హృదయ మతియత్నం ॥ప్రి॥
౬. స్ఫురతు కుచకుంభయో రుపరి మణిమంజరీ - రంజయతుతవహృద
యవేశం రసతురశనాపి తవఘన జఘనమండలేఘోషయతు మన్మ
ధనిదేశం ॥ప్రి॥
౭. స్థలకమల భంజనం మమహృదయరంజనం జనితరతి రంగవరభాగం
తవమశృణవాణి కరవాణి చరణద్వయం - సరసనదల క్తకనరాగం
౮. స్మరగరశఖండనం మమశిరసిమండనం- దేహిపద పల్లవముదారం
జ్వలతిమయిదారుణోమదనకద నానలోహరతుతదుపాహిత వికారం
౯. ఇతిచటులచాటువటు చారుమురవైరిణ-రాధికా మధివచనజాతం
జయతు పద్మావతీ రమణజయదేవకవి-భారతీ ఘణితమితి గీతం॥ప్రి॥

కా! [1] ఒప్పుచున్న శీలముగల యో ప్రియురాలవైనరాధా! కొంచె
ముగా మందహాసమును చేసితివా! నీ దంతములయొక్క కాంతి
యనెడి వెన్నెల నా వెటపనెడి చీకటిని హరించును గాక; నీ
ముఖ చంద్రునిలోని యధఃరామృతముకొఱకు నాలోచనములనెడు
చకోరములు పానాపేక్ష నొందును గాక; [2] నాయందు కారణ
ములేని కోపము నువిడువుము. ఇప్పుడు మన్మథాగ్ని నామనస్సును
దహింపుచున్నది, నీ ముఖకమలము వలని తేనెపానమును నాకు
యిమ్మా! [3] ఓ రాధా! నీవు నాయందు నిజమైనకోపము గల
దాన వైతివేని నీ తీక్ష్ణమైన గొళ్ళనెడి బాణములచే బాధింపుము
నీ బాహులతలచే నన్ను కట్టివేయుము, నీ దంతములచే నన్ను
గాయపరుపుము. దేనిచేతనైనను సుఖములు కలుగును గాక!
[4] ఓ తన్వీ! నీకనులు నల్లకల్పలకాంతి వంటివైనను కెందామరల
యొక్క ఆకారమును ధరింపుచున్నవి. ఈ కన్నులు మన్మథుని
బాణ భావములనుజెంది నీలవర్ణుడనగు నన్ను రంజింపజేయునవి
యామెనా? యెట్టతామర రూపమును ధరించుట యను రూప
మైనదిగా నగును. [5] ఓ ప్రియురాలా! నీవు నాకు అలంకార
మగుచున్నావు, నీవు నా జీవనముగా నగుచున్నావు; నీవు నా
సంసారమనెడి సాగరమునందలి రత్నమవు అగుచున్నావు. ఇప్పుడు
నీవు నాయందెల్లప్పుడును, అనుకూలము గలదానివే అగుదువు
గాక; అందులకై నాడెందము విశ్వప్రయత్నము గలదగు చున్నది.
[6] ఓ కామినీ! నీకుచకుంభముల మీది రత్నహారములు ప్రకా
శించును గాక; నీ హృదయప్రదేశము రంజిల్లును గాక; నీకటిపురో
భాగమందు మొలనూలు ధ్వనించుచు మదనసి యాజ్ఞను
చాటించును గాత; [7] ఓ మృదుభాషిణీ! రాధా! మెట్టతామర
లను పరిహసించు నట్టిదియు, నామనస్సును సంతోషపెట్టునట్టిదియు,

పుట్టింపఁబడిన సురతముయొక్క యుత్తమాంశము గలిగినదియు,
అగు నీ పాదద్వయమును, మృదువైన శ్రేష్ఠమగు లత్తుకలచేత
రక్తిమతోఁ గూడిన దానినిగాఁ జేయుచున్నాను. (8) ఓ ప్రియా!
మదనుడనెడి విషమును ఖండించునట్టిన్ని, నా శిరస్సున కలంకార
మైనట్టిన్ని, అగు నీయొక్క శ్రేష్ఠమైన చివురుటాకుల బోలిన
పాదమును ఇమ్మా! భయంకరమైన మన్మథ యుద్ధమనెడి అగ్ని
నాయందు ప్రజ్వలించుచున్నది. అందువలన పొందఁబడిన తాప
మును పోగొట్టును గాక. (9) ఈ విధముగా చంచలమైన నేర్పు
మాటలచేత సమర్థుడయినట్టిన్ని, ఒప్పుచున్న శ్రీకృష్ణునిచేత
రాధికామణిని గూర్చి పలుకబడిన వాక్యనమూహముఁ గలిగి
నట్టిన్ని, అగు పద్మావతీ ప్రియుడైన జయదేకవి వాక్కులచేఁ
గూర్పఁబడిన దగు యీగీతము సర్వోత్కృష్టమై వర్తించును
గాక!

శ్లో॥ పరిహరకృతాతంకే శంకాం త్వయానతతంఘన
స్తనజఘనయాక్రాంతే స్వాంతే పరానవ కాశినీ
విశతివితనో రన్యా ధన్యా నకాపి మమాంతరం
స్తనభరపరీరంభా రంభే విదేహి విధేయతాం. ౧౭
52 శ్లోకము లగాయతు 56 శ్లోకమువరకు ఆంధ్రీకరించిన పద్యములు లేవు.

తా॥ ఓ సంశయముగల రాధా! నీ సందేహమును వీడుము. గొప్పలైన
కుచములును పిరుదులును గలిగిన నీకంటె మటియొకరి యెడల
నవకాశమీయని నాచిత్తము నిత్యము నాక్రమించుచుండఁగా,
మన్మథునికంటె మరియొక కృతార్థురాలగు నే యితర వనితయు
నాస్థలము నాక్రమింపఁజాలదు. నీస్తనభారయొక్క ఆలింగన
సౌఖ్యముకొఱకు చేయఁదగిన కార్యమును జేయుమా!

శ్లో॥ వ్యధయతివృథా మానంతస్వి ప్రపంచమ పంచమం
తరుణి మధురాలాస్తాపం వినోదయద్వప్తిభిః
నుమఖవిమళి భావంతావద్విముం చనముంచమాం
స్వయమతి శయన్నిగ్ధోముగ్ధే ప్రియోఽయమువస్థితః ౧౩

తా॥ ఓ ముద్దరాలగు రాధా! మిక్కిలినునుపుకాఁడై నట్టిన్ని, ప్రియుడై
నట్టిన్ని, యీ కృష్ణుడు తానుస్వయముగా వచ్చియున్నాడు. అట్టి
నన్ను, విడువకుము. ఓ మోహనాంగీ! నీయొక్క వ్యర్థమైన
మానము నన్ను బాధించుచున్నది, ఓ తరుణీ! నీ మధురవాక్య
ములచే పంచమస్వరము విస్తరింపఁజేయుము, నీకటాక్ష వీక్షణ
ములచేత నా తాపమును బాపుము. ఓ నుమఖురాలా! నీ విమూఖ
త్వమును పూర్తిగా దొలఁగింపుము.

శ్లో॥ ముగ్ధేవిదేహిమయి నిర్దయదంత దంశం
దోర్వల్లిబంధనిబిడ స్తనవీడనాని
చండీత్వమేవ ముదమంచన పంచబాణ
చండాల కాండదళ నాదనవః ప్రయాంతు. ౧౪

తా॥ ఓ వివేక శూన్యురాలా! నాయందు దయలేనట్లుగా దంత
కసిగాట్లున్న, ఆలింగనమున్న, కఠినములైన స్తనవీడనమున్న,
చేయుము. ఓ కోపముగల రాధా! నీ వమందానందమును
బొందుమా! మదనుడనెడి పాపాత్ముని బాణములవలన వ్రక్క
లింపఁబడు నాప్రాణములను పోకుండవలయును గాక!

శ్లో॥ బంధూకద్యుతిబాంధవోఽయమధరఃస్నిగ్ధోమధూకచ్ఛవిః
తండేచండి చకాస్తి నీలనళిన శ్రీమోచనం లోచనం
నాసాన్వేతి తిలప్రనూన పదవీం కుందాభ దంతప్రియే
ప్రాయస్తస్త్వఖ నేవయా విజయతే విశ్వం నపుష్పాయుధః. ౧౫

తా॥ మల్లె మొగ్గలవంటి దంతవంక్తిగల యో రాధా! ఆ మదనుడు
తరుచుగా నీముఖనేవ వలననే జగత్తును జయించుచున్నాడు. నీ
మోవి మంకెనవూల కాంతికి చుట్టమై ప్రకాశింపుచున్నది. ఓ
కుపితురాలా! నీ గండ స్తలమునందు నున్నని యశోకవూలవంటి
కాంతి ప్రకాశింపుచున్నది. ఓప్రియురాలా! నీ నేత్రములునల్లకలువల
కాంతులను పరిహసించు కాంతులతో బ్రకాశింపుచున్నవి. నీ
ముక్కు నువ్వువువ్వుయొక్క వద్దతిని ననుసరింపుచున్నది.

శ్లో॥ దృశౌతవమదాలసే వదనమిందు మత్యుజ్వలం
గతిర్జనమనోరమా విధుత రంభమూరుద్వయం
రతి స్తవకళావతీ రుచిరచిత్రరేఖే భువౌ
అహో! విబుధయావతం నహసి త్వవృధివీంగతా.

౧౬

తా॥ ఓ తన్వీ! నీ నేత్రములు మదముచేత (1) నలసములై యున్నవి.
నీ ముఖము (2) చంద్రునతిక్రమించి ప్రకాశించునట్టిది, నీ నడక
జనులకు. (3) మనోహరమైనది. నీ యూరుద్వయము (4) రంభా
తరువుల పరిహసించునట్టిది. నీ సురతము. (5) కళలు గలిగినది నీ
కనుబొమలు. (6) చిత్రరేఖవలె యొప్పుచున్నవి. నీవు భూమి
నవతరించినదానవై దేవతా స్త్రీ బృందమును వహింపుచున్నావు
ఆశ్చర్యము.

(1) మదాలస (2) ఇంచుమతి (3) మనోరమ (4) రంభ (5) కళావతి (6) చిత్ర
రేఖ వీండ్ర నొప్పుచుంటివని ద్వర్ధిగా చమత్కారముగా వర్ణించెను.

శ్లో॥ శుచిరమనునయేన ప్రీణయిత్వామృగాక్షీం
గతవతిప్రియవేషే కేశవేకుంజశయ్యాం
రచితరుచిర భూషా దృష్టిమోషేప్రదోషే
స్ఫురతినిరవసాదాం కాసిగాధాం జగాద.

౧౭

సీ॥ సౌగంధి మాణి ప్ర + శస్త భూషణ సాళి
యనురాగ కళిక నా + యనువు నొనఁగ
మాక్తిక హారస + మంజన ప్రభలెదన్
మరుని ముల్కులు నాటు + వెరవుదెలుప
శ్యామల రుచిరాంగ + ధామ వైభవమంగ
జాతాగ్ని కమలిన + జాడవిప్ప
నను నయానూ నదీ + నాలాప ముఖరత
సంచారి కాభావ + సరణి నెరప

తే॥ నునువు విరిశయ్య నుండు, కృ + ఘ్ననటు సూచి
జారిణులకు నాథనిదాన + సరణి జూపు
సంజచీకటి గప్పు ను + త్సాహలీల
రాధతోబల్కె నొక్క బిం + బాధరిల్లు.

తా॥ విలాస వేషము సలంకరించుకొన్న శ్రీకృష్ణుడు, కురంగలోచన
యగు రాధను మిక్కిలి శడవుగా ముద్దుగుల్కు మాటలాడుట
చేత సంతోషపెట్టినవాడయి, పొదరింటియందుగల, వూసాన్నును
బొందించుచుండగా, నురుచిరములగు భూషణములచే భూషితు
రాలగు నొకానొక చెలికత్తె; చూపుల నవహరించినట్టి ప్రదోష
కాలము ప్రకాశింపుచుండగా కృశత్వములేనట్టి రాధనుగూర్చి
యిట్లు పలికెను.

ఇతి శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకృతౌ గీతగోవిందే మహాకావ్యే
ద శ మ స్స ర్గః.

గీతగోవిందే ఏకాదశ స్కంధః.

విశాంప్తవదీ ప్రారంభః.

(మోహన వసంత రాగేణ గీయతే.)

- వల్లభి. ముగ్ధే మధుమధనం రాధే - అనుగత మనుసర రాధే॥
౧. విరచితచాటువచన రచనం - చరణేరచిత ప్రణిపాతమ్
సంప్రతి మంజుళ పంజుళసీమ - నికేళిశయన ముపయాతమ్ ॥ము॥
౨. ఘన జఘన స్తన భార బరే-దరమందగ చరణ విహారం
ముఖరితమణి మంజీర ముపైహి - విధేహి మరాళవికారం ॥ము॥
౩. శృణురమణీయతరం తరుణీజన-మోహన మధుపవిరావమ్
కుసుమశరాశన శాసనవందిని - పికనిక రేభజ భావమ్ ॥ము॥
౪. అసిలతరళ కిసలయ నికరేణ-కరేణ లతానికురుంబం
ప్రేరణమివ కరభోరు కరోతి-గతింప్రతిముంచ విలంబం ॥ము॥
౫. స్ఫురితమనంగ తరంగవశాదివ-నూచిత హరి పరిరంభం
వృచ్ఛమనోహర హారవిమలజల-ధారమముం కుచకుంభం ॥ము॥
౬. అధిగతమఖిల సఖీభిరిదంతవ-వపురపి రతిరణ సజ్జమ్,
చండరసితరళ నారవడిండిమ-మభినర, నరసమలజ్జమ్ ॥ము॥
౭. స్మరశర సుభగన భేదన సఖీమవ-లంబ్యకరేణ సలీలమ్
చలవలయ క్వణితైరవబోధయ-హరిం నిజగతి శీలమ్ ॥ము॥
౮. శ్రీజయదేవ ఫణితమధరీకృత-హారముదాసి తవామమ్
హరివినిహిత మనసామధితిష్ఠతు-కంతతటీ మవి రామమ్. ॥ము॥

తా॥ (1) ఓరాధా! ప్రియమైన ముద్దుపలుకులు పలుకునట్టియు నీ పాదములకు నమస్కరించునట్టియు, ఇప్పుడు మంజులంబై పంజుళ పాద ప్రదేశమందు క్రీడాశయ్యను పొందినట్టియు, నీ శరణము జొచ్చినట్టియు, అగు శ్రీకృష్ణుని ననుసరింపుము. (2) ఓరాధా! గొప్పలయిన పిఱుదల యొక్కయు స్తనములయొక్కయు గురుత్వమును వహించుటయందు ఇంచుకంత తిన్నదనమును జెందిన పాదములయొక్క సంచారము గలుగు నట్లుగాను, మోగించున్న మణిరత్నఖచితములైన మంజీరములు గలుగు నట్లుగాను, పోయి శ్రీకృష్ణుని పొందుమా! మరాళగమనమును వహింపుము. (3) ఓరాధా! రమణీయ తరంబయినదియు రమణీ సమూహములను మోహింపఁ జేయునదియును అగు భృంగ సంగీతము నాలింపుము. కుసుమ శరుని శాసనము వలన కైవారములు గావించు నట్టి కోవెలలయొక్క సమూహమునందు మనస్సు నిలుపుము. (4) ఓరాధా! లతావితానములు గాలిచేత చంచలములై, చివుళ్ళ గుంపులనెడి హస్తములచేత ప్రేరణమును చేయుచున్నావో యనునట్లు పోలుపారుచున్నవి. ఇప్పుడు నీగమనమును గూర్చి ఆలస్యము రవంతైనను చేయకము. (5) ఓరాధా! మన్మథుని తరంగములయొక్క పారవశ్యము వలెనే యదురుచున్నట్టియు, నూచింపఁబడిన శ్రీహరి ఆలింగనము గలిగినట్టియు, ఒప్పుచున్న మాక్తిక హారమనెడి నిర్మలమయిన నీటిధారలు గల నీ యా కుచకుంభములను గూర్చి అడుగుమా! (6) ఓరాధా! నీ యీశరీరము శ్రీకృష్ణునితోడి రతిరణమును చేయుట కాయుత్త పడినది చెలికత్తెల కెల్లరకు తెల్లమైనది. ఓ కుపితురాలవగు రాధా! మొలనూలు డిండమస్వరమున మోగించు ధ్వనిగాగ ననురాగ వల్లనై లజ్జను విడనాడి శ్రీకృష్ణుఁ డున్నెడకు వెళ్ళుమా! (7) ఓ

రాధా! మదనుని పూవుటమ్మువలె పొమ్మా! నీకంకణముల
రవములచేత నీకు స్వకీయమైన నడక స్వరూపమును శ్రీకృష్ణ
స్వామికిఁ దెలియజేయుమా! (8) ముక్తాహారమును ధిక్కరించు
నట్టిన్ని, వక్రతలేనట్టిన్ని, శ్రీజయదేవ కవిచేత వచింపబడినట్టిన్ని
అగు యీ గీతము శ్రీకృష్ణుని మనస్సునందుంచుకొనెడి వారి
యొక్క కంఠ ప్రదేశమునం దెడతెగ నట్టుగా నుండుగాక.

శ్లో. అట్టోర్నిక్షివదం జనంశ్రవణయో స్తాపింఛ గుచ్ఛావళిం
మూర్ధ్ని శ్యామనరోజ దామకచయోః కస్తూరికా పత్రకం
ధూర్తానా మభిసార సత్వరహృదాం వివృజ్ఞి కుంజేనఖి
ధ్వాతం నీలసిచోశచారు సుదృశాం ప్రత్యంగ మాలింగతీ. ౧౮
తా॥ ఓ సఖీ! రాధా! కన్నులయందుఁ గాటుకయును, చెవులయందు
కానుగ పూల గుత్తులును, శిరమునందు నల్ల కల్వల మాలిక
లును, స్తనములందు కస్తూరి మకరికాపత్రమును గలిగి పొడ
రింటియందు నీలవస్త్రము వలె నొప్పుచున్న చీకటిని గూర్చి
వంచకులై నట్టి సంకేత స్థలములయందు ద్వారతోఁ గూడిన మన
స్సును గలిగిన స్త్రీలయొక్క ప్రత్యవయవమునుఁ గాగలించుకొను
చున్నాఁడు.

శ్లో. కాశ్మీర గౌర వపుషా మభిసారికాణా
మాబద్ధ రేఖమభితో రుచిమంజరీభిః
ఏత త్రమాలదళ నీలతమం తమిన్రం
తత్రేమహారినికజోప లతాం ప్రయాతీ. ౧౯

తా॥ సంకేతస్థానమును గూర్చి పోవునట్టి స్త్రీలయొక్క కుంకుమము
వలెనే గవుర వర్ణమయిన శరీరములయొక్క కాంతి నమూనాము
చేత నంతటను గట్టబడిన పంక్తులు గలిగిన కానుగచెట్ల ఆకుల
వలెనే మిక్కిలి నల్లనైన యీ చీకటి, శ్రీకృష్ణునియొక్క యను
రాగ మనెడి బంగారమునకు ఒరగల్గు వలె పొండుచున్నది.

శ్లో. హారావళి తరళ గాంచనగాంచి దామ
మంజీర కంకణమణిద్యుతి దీపితస్య
ద్వారేనికుంజ నిలయస్య హరినిరీక్ష్య
వీడావతీ మదనఖి మియమిత్యువాచ. ౨౦

తే॥ లలిత మంజీర కంకణ ధ చలిత హార
మేఖ లాదుల కాంతిచే ధ మెలఁగుచున్న
కుంజమందున్న హరిఁజూచి ధ మంజరీతిఁ
జెలియ లజ్జించి రాధతోఁ ధ బలుకఁ దొడఁగె.

తా॥ ఆతరువాత ముక్తాహారము లయొక్క పంక్తియందుగల నాయక
మణి యొక్కయు, అందెల యొక్కయు, కడియముల యొక్కయు,
మాణిక్యముల యొక్కయు, కాంతులచేతఁ బకాశింపఁ జేయఁ
బడిన పొడరింటియొక్క ద్వారమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తిని
వీక్షించి ఈ దూతిక లజ్జనఁజెందిన తనచెలియగు రాధనుగూర్చి
యీప్రకారముగా పలికెను.

ఏక వింశాష్టపదీ ప్రారంభః.

(బంగార వరాళ రాగేణ గీయతే.)

వల్లవి. ప్రవిశరాధే మాధవ సమీపం.
౧. మంజుతర కుంజతల కేళినదనే - ఇహవిలన రతిరభస హసితవదనే.
౨. నవభవద శోకదళ శయనసారే - ఇహవిలన కుశకలశ తరళ హారే.
౩. కుసుమచయరచితశుచినాసగేహే-ఇహవిలనకుసుమసుకుమార దేహే.
౪. చలమలయావవన ఘనసురభిశీతే - ఇహవిలన విలనదళి లలితగీతే.
౫. మధుతరళ పికపికర నినదమఖరే-ఇహవిలనదళనరుచిరుచిరశిఖరే.
౬. వితత బహువల్లి నవవల్లవ ఘనే - ఇహవిలన వీనకుచకుంభజఘనే.
౭. మధుముదిత మధుపకులకలితరావే-ఇహవిలన మదనశరరభసభావే.
౮. విహితపద్మావతీ సుఖసమాజే - పణతి జయదేవ కవిరాజ రాజే.

తా॥ (1) రతి క్రీడల రథసముచేత నవ్వుచున్నట్టి ముఖముగల యోరాధా! మిగుల రమణీయమైన పొదరిల్ల నెడి క్రీడాగృహము నందు మాధవుని సమీపమును గూర్చి ప్రవేశింపుము. ఈ పొదరింటి యందు, శ్రీకృష్ణునితో క్రీడింపుము. (2) కుంభములవంటి స్తనముల యందు కదలుచున్న ముత్యాల హారములు గల యోరాధా! నూత్నమగు యశోక పుష్పదళముల వలన నియమింపఁబడిన పాన్పుగల శ్రేష్ఠమగు నీపొదరింటి యందు శ్రీకృష్ణస్వామితో క్రీడింపుము. (3) పుష్పమువలె సుకుమారమైన దేహముగల యోరాధా! పుష్పసమూహము చేత సమకూర్పఁబడి పరిశుద్ధమైన యంతర్గృహము గలిగిన యీ పొదరింటి యందు మధుసూదనునితోఁ గ్రీడింపుము. (4) విలసితమైన తుమ్మెదల గానమువలె లలితమైన గానముగల యోరాధా! కదలుచున్న మలయ మారుతము వలన చల్లనైన యీపొదరింటి యందు నల్లనయ్యతో క్రీడింపుము. (5) దంతముల యొక్క కాంతిచేత నొప్పుచున్న మావియొక్క యగ్రములు గల యోరాధా! వసంత ఋతువు నందు చంచలమైన కోవెలల యొక్క ధ్వనిచేత మ్రోయుచున్న యీపొదరింటి యందు మదన గోపాలునితోఁ గ్రీడింపుము. (6) బలిసిన కుంభములవంటి కుచములును, పిఱుదులును గల యోరాధా! వ్యాపించిన యనేకములయిన లతలయొక్క నవపల్లవముల చేత సిబిడమైన యీపొదరింటి యందు మురళీధరునితోఁ గ్రీడింపుము. (7) మదన శరరథసము చేత సంగమాభిలాష గలిగిన యోరాధా! మధువును గ్రోలుట చేత సంతోషమును బొందియున్న మధుకర నికరము యొక్క యొప్పిదములైన ఝంకారములతో నిండిన యీపొదరింటి యందు వుండరీ కాళూనితోఁ గ్రీడింపుము. (8) ఓ రాధా! వద్దావతీ సంబంధమైన

సౌఖ్యసమూహము గలిగిన శ్రీజయదేవ కవి రాజరాజ యీగీతమును గానము చేయుచుండగా, నీవు మాధవుని సమీపించి క్రీడింపుము.

శ్లో॥ త్వంచిత్రేన చిరంవహన్ గమ యతిశ్రాంతో భృశం తాపితః
కందర్పేణతు పాతుమిచ్ఛదు సుధాసంబోధ బింబాధరం
అస్యాంకం సమలం కురుక్షణమిహ భూక్షేపలక్ష్మీలవ
క్రీతే దానజననోపసేవిత వదాంభోజే కుతస్సంభవః. ౬౧

శ్లో॥ సాససాధ్య నశానందం । గోవిందే లోలలోచనా
శింజాన మంజుమంజీరం । ప్రపివేశ నివేశనం. ౬౨

సీ॥ మదనావ మృత్యువున్ ♦ మాపసుధానిధి

యగు తీవి నీమోవి ♦ నాని యలర

ననుతు వేధాదరి ♦ ద్రముఁబాప వసుఖని

శ్రీఁగుల్కు నీకుల్కు ♦ చేకొనంగ

స్మర వర జ్వరమడం ♦ చఁగనోష ధీవల్లి

గతిఁ బూనునీమేను ♦ కౌఁగిలించ

సంగజు బాణగ్ర ♦ హంబ డంపఁగ మంత్ర

మని శంబు మణితంబు ♦ నొనర వినఁగ

తే॥ గీ॥ సారె నువ్విల్లు యూరసీ ♦ సామియదిగొ

వెన్నెలకు గాచుజీవంబు ♦ వెరపుఁ జూచి

కాచెడి నటంచుఁ జెలివల్కు ♦ కంజనయన

రంగుల లరంగ విభునిజే ♦ రంగవచ్చె.

తా॥ 61 ఓ రాధా! ఈ కృష్ణస్వామి, తడవులనుండి నిన్ను మనస్సు నందు వహించువాఁడై వర్తింపుచున్నాడు. ఇంతే కాదు కందర్పుని చేత మిక్కిలి తాపము చెందినవాఁడై అలనటనుజెంది అమృతమును నూచించు నీయధరమును పానము చేయటకు కోరుచున్నాఁడు.

ఆతని యంక తలమున త్తణకాల మలంకరింపుము. కనుబొమల చలనము వలని లక్ష్మీకటాక్ష మొనగ గలడని దానజనుల చేత నేవింపబడిన పదాబ్జములు గల శ్రీకృష్ణస్వామి యెడల భీతిఁ జెందెదవేల? 62 శ్రీకృష్ణుని యందాసక్తిని వహించిన యారాధ భయుమును సంతోషమును కూడు కొన్నదై శింజాన మంజు మంజీరము గలదై వలపు తీపిఁజూప లీలాగృహమున బ్రవేశించెను.

ద్వావింశాష్టపదీ ప్రారంభః.

(మాళవ రాగేణ గీయతే)

వల్లవి! హరి మేకరనం చిరమభిలషిత విలాసం-

సాదదర్శగురు హర్ష వశంవద వదనమనంగవికాసం.

౧. రాధావదన విలోకన విలసిత-వివిధవికార విభగమ్.

జలనిధిమిన విధు మండల దర్శన-తరళిత తుంగతరంగమ్.

౨. హారమమల తర తార మురసి-దధతంపరి రభ్యవిదూరం

స్ఫుటతరఫేన కదంబ కదంబిత-మివ యమునా జలవూరం.

౩. శ్యామల మృదులకళేబర మండన-మధిగత గౌరదుకూలం

నీలనళినమివ పీతవరాగ-వటల భరవలయిత మూలం.

౪. తరళదృంగచల చలనమనోహర-వదనజని రతిరాగమ్

స్ఫుటకమలోదర ఫేలితఖంజన-యగమివ శైవతటాకమ్.

౫. వదనకమల పరిశీలనమిళిత-మహిరసమ కుండలశోభమ్

స్మితరుచి రుచిరనముజ్జ్వలి-తాధరపల్లవ కృతరతిలోభమ్.

౬. శశికిరణచ్ఛురితో దరజలధర-సుందర కనుమను కేశమ్

తిమిరోదిత విధుమండల నిర్మల-మలయజ తిలక నివేశమ్.

౭. విపులపులక దరదంతురితమ్-రతి కేళికళాభి రదీరమ్

మణిగణకిరణ సమూహసముజ్జ్వల-భూషణ సుభగశరీరమ్.

౮. శ్రీజయదేవ ఫణితవిభవమ్-ద్విగుణీకృత భూషణభారమ్

ప్రణమతహృది వినిధాయహరిమ్-సుచిరం సుకృతోదయ సారమ్.

తా|| ఆరాధ! ముఖ్యమైన యనురాగము గలిగినట్టిన్ని, చిరకాలముఁ

నభిలషింపబడిన క్రీడలు గలిగినట్టిన్ని, అధికమైన యానందము

నకు స్వాధీనమైన వదనము గలిగినట్టిన్ని, మదన కాంతివంటి

కాంతి గలిగినట్టిన్ని, రాధావదన విలోకన విలసిత వివిధ వికార

రీతులు గలిగినట్టిన్ని శ్రీకృష్ణస్వామిని, చంద్రమండలమును

చూచుటవలన చలింపబడిన గొప్పలగు తరంగములు గలిగిన

సముద్రునివలె చూచెను. (2) మిగుల స్వచ్ఛమైన నాయకమణి

గలిగిన ముక్తాహారమును దీర్ఘ మగునట్టుగా వక్షస్థలమునందు

చేర్చుకొని ధరింపబడుచున్నట్టిన్ని, మిగుల వ్యక్తమైన నురుగుల

సమూహముతోఁ గూడుకొనియున్న యమునానదీ ప్రవాహము

వలె నున్నట్టిన్ని, శ్రీకృష్ణుని యారాధ చూచెను. (3) ఇంద్ర

నీలవర్ణమును కోమలమును అయిన శరీరమయొక్క యలంకా

రము గలిగినట్టిన్ని, పొండఁబడిన పీతాంబరము గలిగినట్టిన్ని,

పచ్చ నయిన పుష్పరజముచేఁ జుట్టబడిన మొదలు గలిగిన నల్ల

కలువ వలె నున్నట్టిన్ని శ్రీ హరిని చూచెను. (4) చంచలమైన

కడగన్నులయొక్క చలనముచేత మనోహరమైన వదనముచేత

పుంట్టిపఁ బడిన క్రీడలయం దనురాగము గలిగినట్టిన్ని, వికసించిన

పద్మములమధ్య ప్రదేశమందు క్రీడింపుచున్న కాటుక పిట్టల

యొక్క జంటలుకలిగిన శరత్కాలమందలి తటాకమువలె నున్న

ట్టిన్ని, శ్రీ కేశవుని ఆరాధ దర్శించెను. (5) వదన కమలమున

కలంకారగాఁ గై జేసిన సూర్యునితో సరియైన కుండములయొక్క

కాంతి గలిగినట్టిన్ని, చిటునగవు కాంతులచేత ప్రకాశింపఁబడిన
వల్లవాధరముచేత చేయబడిన నురతాభిలాష గలిగినట్టిన్ని, శ్రీ
మురళీమోహనుని ఆరాధ వీక్షించెను. (6) చంద్రకిరణములచేత
వ్యాప్తమైన మధ్య ప్రదేశము గలిగిన మేఘమువలె సుందరమైన
పుష్పములతో గూడిన మంచి వెండుకలు గలిగినట్టిన్ని, చీకటి
యందుదయించిన చంద్రునివలె స్వచ్ఛమైన శ్రీగంధపుబాట్టు
గలిగినట్టిన్ని శ్రీజలజ నయనుని ఆరాధ తిలకించెను. (7) వివుల
మయిన రోమాంఘములచేతను, ఇంచుకంత మిట్టపల్లముగాఁ
జేయఁబడినట్టి సురత క్రీడలయొక్క కళలచేత ధైర్యములేనట్టిన్ని,
మణిగణకిరణము సమూహ సముజ్జ్వల భూషణములచేత నొప్పు
చున్న శరీరము గలిగినట్టిన్ని శ్రీ చక్రధరుని యారాధ కను
గొనెను. (8) ఓ మానవులారా! ఈ ప్రకారముగా శ్రీ జయ
దేవ కవివర్యునిచేత వర్ణింపఁ బడిన విభవము గలిగినట్టియు,
ద్విగుణీకృత భూషణముల భారము గలిగినట్టియు, పుణ్యముల
యొక్క యావిర్భావము వలన శ్రేష్ఠమయినట్టియు శ్రీ జగ
ధీశ్వరుని స్థిరముగా నిల్పుకొని సమస్కరింపుడు.

శ్లో. అతిక్రమ్యాపాంగం శ్రవణపదపర్యంతగమన
ప్రయాసేనేవాత్మో స్తరళతర భావంగమితయోః
ఇదాసీంరాధాయాః ప్రియతమసమాలోక సమయే
వపాతస్వేదాంబు ప్రసరణవ హర్షాశ్రునికరః.

౬౩

తా॥ ఇప్పుడు కడగన్న నతిక్రమించి చెవుల పర్యంతమును బోవుట
చేతనైన ప్రయాసము చేతనో యనునట్లు మిక్కిలి చాంచల్యమును
బొందినట్టి రాధయొక్క కన్నులయందు శ్రీకృష్ణుని దర్శన సమయ
మందు ఆనందభాష్ప సమూహము చెమటల ప్రవాహము వలెనే
వడెను.

శ్లో. భజంత్యాస్తల్పంతం కృతకపటకందూతి విహిత
స్మితంయాతే గేహద్భహిరపి హితాళి పరిజనే
ప్రియాస్యం వశ్యంత్యాః స్మరశరసమాకూడ సుభగం
సలజ్జాలజ్జనై గమది వసుదూరం మృగదృశః.

౬౪

తా॥ ఇష్టనభీ! పరిజనము పొదరింటినుండి వెలవటికి వెళ్లిపోవు
చుండగా, కుత్రిమపు తీటను కలిగినట్లుగ మందహాసము చేయుచు
శయ్యను సమీపించునట్టియు, స్మరశరములకయి క్రీడను గోరు
చున్నట్టియు, శ్రీకృష్ణుని మొగమును చూచునట్టి రాధకు సిగ్గు
సిగ్గుతోఁ గూడుకొన్నదై, మిక్కిలి దూరముగా పోయెనోయన్నట్లు
లుండెను.

ఇతి శ్రీకృష్ణదాస జయదేవకృతౌ గీతగోవిందే మహాకావ్యే
ఏ కా ద శ స్స ర్గః.

ద్వాదశ స్స ర్గః.

శ్లో. గతవతినభీ బృందేమందత్ర పాభరనిర్భర
స్మరశరవశాకూత సూతస్మిత స్నపితాధరా
సరసమలసిందృష్టాం ముహుర్నవ పల్లవ
ప్రనవశయనే నిక్షిప్తాక్షిముశాచ హరిప్రియాం.

౬౫

సీ॥ నెలనంచు నొంచు వె ♦ న్నెలయించు నొంచునన్

జరునవ్వు నవ్వు మో ♦ మొరపుదాని

మరువింటి నంటివే ♦ మరునొంటి చంటి ప

క్కను గుల్కు కుల్కు చూ ♦ పలరుదాని

దేరదీని కావికా • తెరదీని తావియ

య్యాజల్క జల్క మా • టాడుదాని

వడిదాకు బాకు కై • వడి బ్రాకుమా కుమా

రుని గాంచు నంచుపై • బెనుచు దాని

తే॥ నుందరా మంద మందాక్ష • మొందు తనదు

డెంద మందందడిందు మే • ల్పొందు దాని

నిందిరా నందనుడు సొక్కు • మందఃఖోలు

యిందుముఖఃగాంచి వల్కె గో • విందుడవుడు.

తా॥ సమూహము వెడలిపోవుచుండగా మందమగు వ్రీడాభారాధి
కృము చేతను మన్మథ బాణములకు లోబడిన యభిప్రాయము
చేతను, కూర్పబడిన చిరునవ్వుచేతను, తడువబడిన పెదవిని
గలిగినట్టిన్ని, నూతనలై న చివుళ్ళచేతను వుష్పములచేతను చేయఁ
బడిన పాన్పునందు దృష్టి గలిగినట్టియు, హర్షముతోడను వెలయు
చున్నట్టియు, రాధను మాటిమాటికి చూచి, శ్రీకృష్ణమూర్తి
మెల్లగా సరసయుక్త మానట్టుగా పలికెను.

త్రయో వింశాష్టపదీ ప్రారంభః.

(నాథనామక్రియా రాగేణ గీయతే.)

పల్లవి॥ క్షణమధునా నారాయణమ్-అనుగత మనుభజరాధే॥

౧. కిసలయశయన తలే కురుకామిని-చరణనళిన వినివేశం

తవపదపల్లవ వైరిపరాభవ మిదమను భవతు సువేశం ॥క్షణ॥

౨. కరకమలేన కరోమి చరణమహ-మాగమితాసి విదూరం

క్షణముపకురు శయనోపరిమామివ-నూపుర మనుగతి శూరం॥క్ష

3. వదనసుధానిధి గళితమమృతమివ-రచన వచనమను కూలం

విరహమివా పనయామి పయోధర-రోధక మురసిదుకూలం ॥క్ష॥

౪. ప్రియపరి రంభణ రభస రభసమివ-పులకితమతి దురవాపం

మదురసి కుచకలశం వినివేశయ-శోషయ మనసిజ తాపం ॥క్ష॥

౫. అథరసుధారస మువనయభామిని-జీవయ మృతమివ దానం

త్వయివినిహిత మనసం విరహానల-దగ్ధవపుష మవిలాసం ॥క్ష॥

౬. శశిముఖీ ముఖరయ మణి-రశనాగుణ-మనుగుణ కంఠనినాదం

శ్రుతియుగళేకురు తవవికలేమమ-శమయ చిరాదవసాదం

౭. మామతినిఫల రుమావికలీకృతై-మవలోకిత మధునేదం

మాలతిలజ్జిత మివనయనంతవ - విరమవిస్మజ గతభేదం ॥క్షణ॥

౮. శ్రీజయదేవ ఫణిత మిద మనుపద - నిగదిత మధురిపు మోదం

జనయతురసిక జనేషుమనోరమ - రతిరసభావ వినోదం ॥క్షణము॥

తా॥ ఓరాధా! ఇప్పుడు నీకనుకూలుడైన నారాయణుని క్షణకాలము

నేచింపుము, (1) చిగురుటాకుల పాన్పుయొక్క యపరిభాగము

మీఁద నీపాదపద్మములనుంచుము. నీయొక్క పాదపల్లవములకు

శత్రువైన యీపాన్పు తిరస్కార భేదము ననుభవించును గాక

(2) ఓరాధా! నేను నీపాదపద్మములకు నాకరపద్మముల నూత

నొసంగెదను. నీవు బహుదూరము వచ్చిన దానవైతివి, కూడా

వచ్చుటయందు సమర్థమైన కాలియందెలను పాన్పుమీఁద నున్న

వలెనే క్షణమాత్రము సమ్మతింప జేయుము. (3) ఓరాధా!

ముఖచంద్రుని వలన జారుచున్న యమృతమువలె ననుకూల

వాక్యములను వచింపుము. వియోగక్లేశము వలెనే నీయొక్క

పేరెడమీఁది పయ్యెదను తొలగించెదను. (4) ఓరాధా! ప్రియుని

ఆలింగనమందుఁ బురికొల్పు దానివలె నున్నట్టిన్ని, పొందుటకు

శక్యముగానట్టిన్ని, నీపేరుటమునందలి కుచకుంభము లను నావక్ష

స్థలము నందుంచుము. నన్ననుసరించి మనసిజ తాపమును పోగొట్టుము. (5) ఓ భామినీ! నీయధంసుధా మాధుర్యమును నేవింపజేయుము. నీయందు నుంచబడిన మనస్సు గలిగినట్టిన్ని, విరహాగ్నిచేత తపింపబడిన శరీరము గలిగినట్టిన్ని, విలాసరహితుడైనట్టిన్ని నీకు భృత్యుడైనట్టిన్ని, మృతకల్పునివలె నున్నట్టిన్ని, అగు నన్ను బ్రతికింపుము. (6) ఓ చంద్రవదనా! నీ కంఠధ్వనికి సరియగు నట్టుగా మణికింకణులతోడి నీ మొలనూలిని మ్రోయించుమా! కోవెలల కూతలకు వికలములయిన నాచెవులయొక్క బహుకాలపు కృశత్వమును పోగొట్టుము. (7) ఓ మానినీ! మిక్కిలి వ్యర్థమైన కోపముచేత కలుషింపబడినట్టిన్ని, నీ చేత నిప్పుడు చూడబడినట్టిన్ని, అగు నన్ను రమించుము. నీ నేత్రములు సిగ్గుపడిన దానివలె ముఖభితములు అగుచున్నవి. ఈ మూసికొనుట యనెడి భేదమును పోవునట్లుగా విడిచిపెట్టుము. (8) శ్రీజయదేవ కవితేతః జెప్పబడినట్టియు, ప్రతిపదము నందును శ్రీకృష్ణునియొక్క సంతోషమును గలిగినట్టియు, ఈ గీతము రసికజనుల విషయమై శృంగార రసముయొక్క భావములందు వినోదమును పుట్టించును గాక.

శ్లో. ప్రత్యూహః పులకాంకురేణ నిబిడా శ్లేషే నిమేషేణ చ
క్రీడాకూత విలోకనేఽధరసుధా నర్మభిః
ఆనందాశ్రుగమేవ మన్మథకళా యుద్ధేఽపియస్మిన్నభూ
దుద్భూతస్సదయోర్భూవ రమితా రంభః ప్రియంభాపుకః ౬౬
(దీనికి తెలుగు పద్యములేదు)

తా॥ ఏరతి ప్రారంభమందు గాఢాలింగనమందు రోమాంఘములుచు,
క్రీడాభిప్రాయమును పొందిన చూపులందు తెప్పపాటులును,
అధరపానావసరములందు నర్మభాషణములును, మన్మథునియొక్క

బంధవిశేషములనెడి యుద్ధమునందు ఆనందభాష్యములు, విఘ్నములు యాయెనో అవియే; తుదకు యారాధా మాధవుల యభీష్టప్రకారము సుఖపరినామకమయ్యెను.

శ్లో. దోర్భ్యాం సంయమితః పయోధర భరేణ పీఠితఃపాధిజై
రావిద్ధోదశనైః క్షతాధరపుట శ్శోణితటే నాహతః
హస్తేనానమితః కచేధరసుధా న్యందేన సమ్మోహితః
కాంతః కామపితృప్తి మావదదహో కామస్యవామాగతిః. ౬౭
(తెలుగుపద్యము లేదు)

తా॥ శ్రీకృష్ణమూర్తి రాధతోడ శృంగారచేష్టలుగావించి యేకారణముచేత వాఙ్మానస గోచరమగు పరిపూర్ణానందము ననుభవించెనో ఆకారణముచేతనే మదనునియొక్క మదమణిగి పోయెను ఆశ్చర్యము.

శ్లో. మారాంకే రతికేళిసంకులరణా రంభే తమాసాహస
ప్రాయంకాంత జయాయంకించి దువరిప్రారంభియత్సంభ్రమాత్
నిష్పందా జఘనస్థలీ శిథిలితా దోర్వల్లిరుత్కంపితం
వక్షోమీలిత మక్షిపారుషరస స్త్రీణాం కుతస్సిద్ధృతిః ౬౮
(తెలుగుపద్యము లేదు)

తా॥ ఏకారణమువలన ఆరాధచేతను శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క జయము కొఱకు సంతోషమువలన సహసాధిక్యముగా నువరినురత కొంచెముపక్రమింపబడెనో ఆకారణము వలననే మన్మథుడే చిహ్నముగాగలసురత క్రీడచేత దట్టమైన మన్మథాయుద్ధారంభమునందు రాధయొక్క జఘనప్రదేశము నిశ్చలత్వము నొందియుండెను. బాహులతలోని శక్తి జారినది. వక్షస్థలముత్కంపమొందెను. నయనములు మూయబడెను. అదియు క్తమేకదా; నిజముగా నాడువాండ్రకు పారుషము కావలెనంటే యేలాగునవచ్చును?

శ్లో. తస్యాః పాటలసాణిజాంతమురో నిద్రాకషాయేద్యశా
నిర్ఘోతోఽధరశోణిమా విలులితాః స్రస్తాస్రజోమూర్ఖజాః
కాంచీదామ దరశ్లథాంచల మితి ప్రాశర్మిఖాతైర్దృశో
రేభిః కామశరై స్తదద్భుతమహో పత్యర్థనః కిలితిం. ౬౯
(తెలుగుపద్యము లేదు)

తా॥ ఆరాధయొక్క పక్షస్థలము పాటలవర్ణమైన గోళచేత నాటిన
చిహ్నములతో యొప్పెను. నేత్రములు నిద్రకొంట కెట్లు దనంబు
జెందెను. పెదవిమీఁది రక్తిమమంతయు కడుగ బడెను. వెండ్రుక
ముడి వదలుటచే పుష్పమాలికలు జారినవి. మొల నూలించుక
జారి మొనలుగలదయ్యెను. ఇట్టివే శ్రీకృష్ణుని మనస్సు; వేకువ
యయ్యెను రాధిగాయ త్తముగ మెలఁగ జేసెను. అది కన్నుల
కత్వంతాశ్చర్యము గదా?

శ్లో. అథకాంతం రతిక్లాంతమపి మండన వాంఛయా
జగాద మాధవం రాధాముగ్ధా స్వాధీన భర్తృకా. ౭౦

తే॥ గీ॥ అంత రతికాంత రతితాంతుఁ డై నకాంతు
రమణ స్వాధీన భర్తృక ఁ రాధఁబలుకు
మండ నాంచిత, వాంఛచే ఁ మంజుతర, సు
ధారసోపమమృదుల వా ఁ క్తతుల నెనసి.

తా॥ అటు తరువాత, సౌందర్యవతియై నట్టిన్ని, పతిని స్వాధీనపఱచు
కొన్నట్టిన్ని అగురాధ, శ్రీకృష్ణస్వామి రతిశాంతియై యున్న
ప్పటికిన్ని, అలంకరించుకొనవలయునను కోరికచేత యిట్లుపలికెను.

చతుర్వింశాష్టపదీ ప్రారంభః.

(రామక్రియా రాగేణ గీయతే.)

పల్లవి. నిజగాదసాయదునందనే - క్రీడతిహృదయానందనే.

౧. కురుయదునందన చందన శిశిర - తరేణ కరేణవయోధరే
మృగమదపత్రకమత్రమనోభవ - మంగళకలశ సహోదరే ॥నిజ॥

౨. అభికులబంజన మంజనకరంతి-నాయక సాయక మోచనే
త్వదధరచుంబనలంభిదకర్పర-ముజ్జ్వలయతి | పియలోచనే ॥నిజ॥

౩. నయనకురంగ తరంగవికాస - నిగాసకరే శ్రుతిమండలే
మనసిజపాశవిలాస ధరేశుభ - వేషవివేశయ కుండలే ॥నిజ॥

౪. భ్రమరచయం రచయంతము పరి-రుచీరం సుచిరం మమనమ్ముఖే
జితకమలే విమలే పరికర్మయ-నర్మజనకమలకంముఖే ॥నిజ॥

౫. మృగమద రసఫలితం లలితం-కురుతిలక మలికరజనీకరే
విజితకళంక కళంకమలానన - విశ్రమితశ్రమ శీకరే ॥నిజ॥

౬. మమరుచిరే చికురే కురుమాధవ - మానస జధ్వజచామరే
రతిగళితే మిళితే కుసుమాని - శిఖండి శిఖండకడామరే ॥నిజ॥

౭. సరసఘనేజ ఘనేమమశంబర - దారణవారణకంధరే
మణిరసనావననా భరణాని - శుభాశయవాసయ సుందరే ॥నిజ॥

౮. శ్రీజయదేవ సుకవిపచనే హృదయం-సదయంకురుమండనే
హరిచరణామృతకృత కలుష-జ్వరసంజ్వర ఖండనే ॥నిజ॥

తా॥ మనస్సునకు సంతనమును కలిగించు శ్రీ జగన్నోహనుని గూర్చి
యా రాధ యిట్లు పలికెను. (1) ఓ యదునందనా! చందనము వలె
మిక్కిలి చల్లనైన నీ కరకంజములచేత మారుని మంగళార్థము
లయిన నాగిరికుచములందు మకరికా పత్రంబులు చిత్రింపుము.
(2) ఓ ప్రియుడా! మారుని బాణములకు నివారకమైన నా
నయనములందు మోలి యొక్కచుంబనముచేత బొందింపబడిన
నానావర్ణము గలిగినట్టిన్ని తుమ్మెదల గుంపును తిరస్కరించునట్టి
కాటుకను దిద్దుము. (3) ఓ శోభనాలంకారముల కృష్ణస్వామీ!
నేత్రములనెడి లేళ్ళయొక్క చలనమును నివారించునట్టిన్ని, మన్మ
ధుని పగ్గములయొక్క విలాసమును ధరించియున్న నా కర్ణ
ద్వయమునందు కమ్మల నలంకరింపుము. (4) ఓ నెయ్యడవగు
కృష్ణస్వామీ! అగ్రభాగమునందు తుమ్మెదల గుంపును తలపించు

నటిన్నీ, విలాసమును గల్పించుచు నొప్పుచున్నట్టిన్ని, నాముంగు
రులను, సరసిజముల పరిహసించునట్టిన్ని, నిర్మలమైనట్టిన్ని అగు
నాముఖ్యమునందు యెదుటను సవరింపుము. (5) ఓ కృష్ణస్వామి!
విశ్రాంతిపడెన చెమట బిందువులు గలిగిన నా లలాట మనెడి
చంద్రానియందు మృగమదరసముచేత చంద్ర కలంకమును జయిం
పడెన కళంక కళలు గలిగినట్టి తిలకమును సుందరముగా
దిద్దుము, (6) ఓమాధవా! బప్పుచున్నట్టి మన్మథధ్వజముయొక్క
చామరమువలె నున్నట్టిన్ని, సురతముచేత జారినట్టిన్ని, నెమలి
పింఛమువలె కూడుకొన్నట్టిన్ని, నా కేశపాశములందు పుష్పముల
నలంకరింపుము. (7) ఓ శుభాశయా! బలిమితో గూడుకొన్నట్టిన్ని
ఘనమైనట్టిన్ని, మన్మథుని గజముయొక్క మెడను బోలినట్టిన్ని,
నాపిరుదులయందు మణిగణమైన మొలనూలునున్న, వస్త్రము
నున్న, భూషణములనున్న, అలంకరింపుము. (8) ఓ మోహనా
కారా! అలంకారమైనట్టిన్ని శ్రీహరి చరణ స్మరణామృతమువలన
అవనయింపబడిన పాప సంతాపము గలిగినట్టిన్ని, శృంగారాది
రసాలంకార సంపద్యుక్తమైన జయదేవకవియొక్క వాక్యములు
గలిగిన యీ గీతగోవింద మనెడి వాక్యమందు హృదయమును
దయతోఁ గూడిన దానినిగా చేయుమా!

శ్లో. రచయకుచయోః పత్రం కురువ్యకపోలయోశ్చిత్త్రం

ఘటయజఘనే కాంచీముంచ న్రజంతబరీ భరే

కలయవలయశ్రేణీం పాణౌపదేకురునూపురా

వితినిగదితః ప్రీతః పీతాంబరోఽపితథాకరోత్.

సీ॥ అధరామృతంబున ♦ కరిగాఁపు నెట్టుమీ

కలిత నాసా మాక్తి ♦ కచ్చలమున

స్తన దుర్గములకు ర ♦ తుక పాలి కూర్పుమీ

చారు వత్రాతివ్యా ♦ జంబువలన

నీవిగావఁగ భటా ♦ నీకంబుఁ బూన్పుమీ

లలిత కాంచనమేఖ ♦ లామిషమున

గచనీల రత్నప్ర ♦ కరము లేదాచుమీ

కమ్రకుసుమ దామ ♦ కైతవమున

తే॥ రమ్యవైభవ పదముల ♦ రక్షజేయఁ

గటకముల నుంచుమీ, రూప ♦ కాంచనంబు

పురుష రత్న కలాపప్ర ♦ పూర్తిగావు

మీ, యనెడి రాధకజుఁ డిట్టు ♦ లింపొనర్చె.

తా॥ ఓ యదునందనా! నాకుచములందు మకరికా పత్రములను
వ్రాయుము. చెక్కిల్లయందు చిత్రలేఖలను చిత్రింపుము, కటి ప్రదే
శమునందు మొలనూలును కూర్చుము. కేశ పాశము నందు
పూదండ నలంక రింపుము, హస్తముల యందు కంకణ శ్రేణిని
యలంకరింపుము పాదములకు అందెలను బొందుపఱుపుము, అని
ఈప్రకారముగా రాధచేత యాజ్ఞాపింపబడిన వాడై యట్లే
పీతాంబర ధరుఁడు రాధ కలంకరించెను.

శ్లో. యద్ధాంధర్వ కళాసు కౌశల మనుభ్యానంచ యద్వైష్ణవం

యచ్చృంగార వివేకతత్వమపి యత్కావ్యేషు లీలాయుతం

తత్సర్వంజయ జయదేవపండితకవేః కృష్ణై కదాసాత్మన

స్సానందాః పరిశోధయంతు సుధయ శ్రీగీతగోవిందతః.

సీ॥ శ్రీప్రసాద సుసాద • శ్లేషజంఘోజ్జ్వల
మధురోరు యుగసౌకు • మార్యమధ్య
సామ్య ఘనశ్రోణి • చారుదీపనకు చౌ
దార్య కంధరకాంతి • దోర్మగాధ్య
స్యోజః కరాంబుజ • సుసమాధి చుబుక
సద్వైదర్భ ముఖరోష్ఠి • వచనదనర
కైశుక ముఖవృత్తి • గండద్మగ్రూహన
కావ్య పాకద్వయ • కర్ణవదన

తే॥ భావశయ్యా ప్రవేణియై • బరఁగు, పతికి
శ్రీనివాసేంద్రఁ డాంధ్రంబుఁ • జేసినట్టి
యవ్వపదియను నాయికా • శ్లిష్టఁడగుచు
నందనందను డానంద • మొందుఁగాత॥

తా॥ ఓ ప్రబంధము గాంధర్వ విద్యలయందు కుశల స్వభావముగలదో;
ఏది విష్ణుసంబంధమును జెంది ధ్యానింపబడుచున్నదో; ఏది గుణ
జ్ఞానముయొక్క తత్త్వము గలిగినదో; ఏకావ్యము నందు
విలాస మొప్పియున్నదో; ఆనమస్తమును విష్ణుదాసు యెడల
సంతఃకరణము గలిగి వెలయు శ్రీజయదేవ కవియొక్క
శ్రీగీతగోవింద కావ్యము వలన విద్వాంసులు ఆనందముతో
గూడుకొన్న వారలై పరిశోధించెదరుగాక.

శ్లో॥ శ్రీ భోజదేవ ప్రభవస్య రామా
దేవీసుత శ్రీజయదేవ కన్య
వరాశరాది ప్రియవర్గ కంఠే
శ్రీ గీతగోవింద కవిత్యమస్తు.

(నాదనామక్రియా-ఆదితాళము)

పల్లవి॥ శ్రీలక్ష్మీరమణ లోకా - శ్రిత శుభమంగళం॥ శ్రీ॥
౧॥ కౌస్తుభ మణిహార - కారుణ్యకారధీర॥ శ్రీ॥
౨॥ ఘోరరాక్షసవీర - వారశిక్షితశూర॥ శ్రీ॥
౩॥ మానీంద్ర మానసాబ్జ - మత్తాతినిభవత్య॥ శ్రీ॥
౪॥ రాధికాయానాభి రాకాను కర॥ శ్రీ॥
౫॥ వసుదేవతనయ శ్రీని - వాస వేరదలీల॥ శ్రీ॥

తే॥ అరయ గంభీర భావముల్ • యణగియుండి
చూడ గా పుణ్యసోపాన • సూత్రమగుచు
పరమ ధర్మంబు బోధించి • ప్రజలనెల్ల
ముక్తి రంజింపుగాకిది • మూలమగుచు॥

ఇతి శ్రీకృష్ణదాస జయదేవ శృతగీతగోవిందే మహాకావ్యే
స్వాధీన భర్తృకా వర్ణనే సుప్రీత వీతాంబరో
నామ ద్వాదశస్సర్గః.

పతికి శ్రీనివాసకవి ప్రణీతమైన ఆంధ్రాప్తపదీ
సమేత సాంద్రతాత్పర్య సహితం
సర్వం సంపూర్ణము
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

33987

శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణి

(తాత్పర్య సహితము)

సోదరా !

రసమయాత్మకములు, కావ్యములు, రసములు తొమ్మిది. వానికి శృంగారరసము నాయకమణి. దానిమూర్తిత్వమే కృష్ణరూపము. ఆప్రభునిలీలలు వర్ణించిన కవులు చాలతక్కువ. ఈగ్రంథమునందు గ్రంథకర్త భక్తులకు శ్రీకృష్ణజననము, బాల్యచేష్టలు, శైశవక్రీడలు, కాళీయమర్ధనము, గోపికావస్తాపహరణము, గోవర్ధనోద్ధరణము, గోపికలకు ఆత్మోపదేశంబుచేయుట, రాసక్రీడలు, రాధాకృష్ణసంవాదము, గోపికాగీతలు, కంసవధ, భ్రమరగీతలు, రుక్మిణీకళ్యాణము, కృష్ణుడు జాంబవతి మొదలగు నష్టభార్యలను పెండ్లాడుట కన్నులకుఁ గట్టినట్లు వర్ణించినాడు. నీ వెన్నిపాపంబులు చేసినను తరింపయత్నించు నుపాయము వెదుక వనుమాట కల్గ. కృష్ణనామస్మరణము ముక్తిదాయకమని నీన్నేహితులకు నచ్చుచెప్పఁ దలంచితివేని కృష్ణలీలాతరంగిణిని చూపుము.

వెల 0—12—0.

వలయువారు:—

శ్రీసత్యనారాయణబుక్ డిపో,

బుక్స్ ల్ల డ్స్ & పబ్లిషర్స్
రాజమండ్రి.

యవనజాతకము

(తాత్పర్య సహితము)

చదువరీ !

లోకము తెనుఁగు మీరినది. విద్యలన్నియు వెల్లడై యైనవి. మనుష్యుల కై హికాముష్మికసుఖంబు లొసంగునవి శాస్త్రపఠనములు. అట్టివానిలో జ్యోతిషశాస్త్ర మొక్కటి. దీనినిప్రతివారును స్వయముగా తెలిసికొను టత్యావశ్యకమే. కాని ప్రతివారును తెలిసియు తెలియక ముందే ధనార్జనమునకై జ్యోతిషము చెప్పమొదలిడుటచే నీనా షిశాస్త్రమునకు గౌరవము తగ్గుచున్నది. మరియు నీశాస్త్రమునందెప్పుడుకల వారు తమరహస్యములు బయలుపడునేమోయని యితరులకు జాతకములను జూపింపకపోవుటయు కద్దు. నీకు నీజీవితమునందలి కష్టనష్టములను, సుఖదుఃఖములను, మంచిచెడ్డలను, ఫలాఫలములను, నిజానిజములను తెలిసికొన నిచ్చునుండకపోదు. యవనజాతకము నొకమా రాము లా గ్రముగఁజదివిన నీవితరుల నాశ్రయింపనక్కరలేదు. నీయంతటనీవే నీజీవిత రహస్యములను తెలిసికొనఁగలవు. ప్రతివారును సులభముగా తెలిసికొన తెటతెలుగునతాత్పర్యమువ్రాయబడినది నమోనాకొకయుదాహరణము.

ప్రభవసంవత్సర ఫలము.

శ్లో॥ సంగ్రహీ సర్వవస్తూనాం పుత్రసంపత్తి రేవ చ ।
ద్భియో ర్భోగసంపన్నః ప్రభవే జాయతే నరః॥

తా॥ ప్రభవసంవత్సరమున బుట్టినవాడు సమస్త వస్తువులను సంపాదించువాడును పుత్రసంపదలు కలవాడును గొప్పయూయువు కలవాడును భోగసంపన్నుడునునై యుండును.

వెల 0—8—0.

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య, శ్రీ సత్యనారాయణబుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

END OF
TITLE